

TISZAFÜREDI KISTÉRSÉG JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYE ÉSZAK-ALFÖLD RÉGIÓ

Kistérségi helyzetelemzés

MTA-WSA 2012

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

MAGYARORSZÁG MEGÚJUL

A projektek az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósulnak meg.

TISZAFÜREDI KISTÉRSÉG

JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYE
ÉSZAK-ALFÖLD RÉGIÓ

Kistérségi helyzetelemzés

A helyzetelemzés a TÁMOP-5.2.1. Gyerekesély program országos kiterjesztésének szakmai-módszertani megalapozása és a program kísérése c. pályázat keretében készült.

Készítette: Bartha Attila

Az adatgyűjtésben és az elemzés összeállításában a WSA munkatársai közreműködtek

Tartalomjegyzék

Összefoglalás.....	4
1. A kistérség elhelyezkedése és települései.....	9
2. A kistérség népességének társadalmi-gazdasági jellemzői.....	14
2.1. Demográfiai folyamatok.....	14
2.2. Iskolázottság és munkaerőpiaci folyamatok, foglalkoztatás, jövedelmek.....	15
2.3. Segélyezési helyzetkép.....	24
3. A gyerekes családok helyzete, szegénységi kockázata.....	28
4. Lakás, lakhatás.....	35
5. Szolgáltatások a kistérség településein.....	38
5.1. Humán szolgáltatások elérhetősége és jellemzői.....	38
5.2. Közoktatási intézmények és szolgáltatások.....	43
5.3. Tanulói eredményesség a kompetenciamérés eredményeinek tükrében.....	51
6. Közbiztonság és kriminalitás.....	58
7. Szegregátumok.....	59
8. Megnevezett fejlesztési szükségletek és igények.....	63
9. Helyi jó gyakorlatok.....	68
10. Civil szervezetek.....	69
11. Jelenlegi forrástérkép.....	74
Melléklet.....	77

Összefoglalás

A kistérségi tükröt statisztikai adatok, valamint a helyben gyűjtött információk alapján állítottuk össze. A helyzetfelmérést segítették a települések jegyzői, a védőnői hálózat, a szociális- és gyermekjóléti, a közoktatási, valamint a munkaügyi intézmények munkatársai a településükre, intézményükre vonatkozó adatlapok kitöltésével.

A tiszafüredi kistérség az Észak-Alföld régióban, Jász-Nagykun-Szolnok megye észak-keleti részén fekszik. Területi kiterjedtsége viszonylag nagy (847km²), 3 városból (Tiszafüred, Kunhegyes, Abádszalók) és 10 községből áll. 13 települése közül 11 társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott és az országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel küzd, ráadásul az elmúlt 10 évben jelentős, 10%-os népesség-veszteséget szenvedett el. A kistérség településeinek szinte mindegyike magas szegénységi kockázatú, valódi kivételt csupán Tiszafüred, részleges kivételt pedig Kunhegyes jelent – a tiszafüredi kistérség többi települése magas vagy nagyon magas szegénységi kockázatú, Tiszabura és Tiszaderzs pedig az ország legszegényebb települései közé tartoznak. Ennek kapcsán megjegyzendő, hogy három településről (Tiszabura, Tiszaigar, Tiszaörs) sajnos alig kaptunk adatszolgáltatást, emiatt konkrét példákkal ezekre a községekre kevésbé tudunk hivatkozni a problémák említésekor.

(Az említett településekről az adatlapok, az adatszolgáltatás a tükrök elkészülte után néhány esetben megérkeztek ugyan, de ezt már nem volt lehetséges beépíteni az anyagba. A pályázati, tevékenység adatlapoknál erre történt utalás is).

A kistérség természetes népesedési folyamatai nem térnek el jelentősen az országra jellemző tendenciáktól, az összességében erősen negatív demográfiai trendek mögött nem kis részben a vándorlás, pontosabban az elvándorlást motiváló kedvezőtlen munkaerőpiaci folyamatok húzódnak meg. A munkaképes korú lakosságon belül az országos átlagnál jóval alacsonyabb az aktivitási arány, lényegesen kisebb a foglalkoztatottak, szignifikánsan magasabb viszont a munkanélküliek hányada (a válság előtti években 17% körül alakult). A kedvezőtlen munkaerőpiaci helyzet talán legfontosabb oka a kistérség népességének alacsony iskolázottsága. Az érettségivel rendelkezők aránya nemcsak az országos átlagtól marad el, de jelentősen, 8-9 százalékponttal alacsonyabb az Észak-Alföld régió vagy Jász-Nagykun-Szolnok megye megfelelő mutatójával összevetve is. A működő vállalkozások száma csekély, jelentős viszont a kistérségi munkaerőpiacon a közfoglalkoztatás szerepe.

Tiszafüred kistérségben a segélyezésben a lakásfenntartási támogatásoknak van központi szerepe, ez a térségi családoknak átlagosan több mint 20%-át, számos településen 30-40%-át érinti. Jelentős volt még 2011-ben néhány településen (Tiszafüred, Tiszaroff) az átmeneti szociális támogatások szerepe, rendszeres szociális segélyben és adósságkezelési szolgáltatásban viszont csak nagyon kevesen részesültek tavaly.

A gyerekes háztartások szegénységi kockázatát három tényező emeli különösen: ha foglalkoztatott nélküli háztartásról van szó, ha az adott háztartásban 3 vagy több gyermeket nevelnek, végül pedig, ha a háztartás egyszülős. Tiszafüred kistérsége mindhárom dimenzióban viszonylag magas, 30 százalék körüli értékeket mutat. A gyerekes háztartásokon belül Tiszaroffon és Tiszaszentimrén kimagasló, de Tiszagyendán, Abádszalókon és Tomajmonostorán is jelentős a foglalkoztatott nélküli háztartások aránya. Abádszalókon, Tiszaroffon, Tomajmonostorán és Nagyivánban viszonylag sok a nagycsalád, az egyszülős háztartások magas hányada pedig elsősorban Kunhegyesen, Tiszaroffon és Tiszaszőlősön szembeötlő. A kistérségben jelentős a veszélyeztetett gyerekek aránya (14,7%), de a védelemben vett (2,8%) és a szakellátásban nevelkedő (1,6%) gyerekek hányada is érzékelhetően meghaladja az országos átlagot. A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők aránya a 80% százalékot is meghaladja Tiszaderzsen, Tiszaroffon és Tiszagyendán, ami kiugró gyerekszegénységi kockázatot jelez ezeken a településeken.

A kistérségi lakásállomány több tekintetben problematikus. Tiszaszentimrén csak a lakások kétharmadában, Tiszaszőlősön és Tiszaderzsen 85 százalékában, Tomajmonostorán is csupán a lakások 90 százalékában van vezetékves víz. Számos kistelepülésen (Nagyiván, Tiszaderzs, Tomajmonostora, Tiszaszentimre) teljesen hiányzik, de Abádszalókon és Kunhegyesen is erősen hiányos a csatornázottság. Az árammal való ellátottság viszonylag jónak mindható, ugyanakkor kevesebb, mint a lakások fele csatlakozik csupán a közüzemi gázhálózathoz Tomajmonostorán, Tiszaderzsen, Tiszagyendán és Tiszaszentimrén. Komoly gondot jelent továbbá az életveszélyes és a komfort nélküli lakások magas aránya.

A hasonló fejlettségű térségekkel összevetve a humán szolgáltatások elérhetősége nem mondható rossznak a tiszafüredi kistérségben. Bölcsőde a kistérség három városi rangú települése mellett Tiszaroffon is van. Nyári étkeztetést a térség szinte minden településén biztosítanak, igaz, a nyári napközi számos településen hiányzik. A kistérség településeinek túlnyomó részében a Tiszafüred Kistérség Többcélú Társulás Szociális Szolgáltató Központja, illetve annak helyi szakmai egységei látják el a családsegítési és a gyermekjóléti szolgáltatási

feladatokat, emellett, mindenekelőtt Tiszaszentimrén és Tiszaszőlősön, jelentős a református egyház szociális szolgáltató, családsegítő és gyerekjóléti szerepe is. Védőnői szolgáltatás a kistérség valamennyi településén biztosított, házi gyermekorvos viszont csak négy településen, a három városban, illetve Tiszaroffon érhető el (utóbbiban csupán havonta 1 alkalommal).

A tiszafüredi kistérség szinte minden településén van óvoda, és az általános iskola is helyben elérhető a térség településeinek nagy részén. Az óvodások körében magas a halmozottan hátrányos helyzetű (HHH-s) gyerekek aránya, akiknek bő egy százalék igényel korai fejlesztést, és a 12 óvodából 7-ben legalább 20% a cigánygyerekek aránya. A tiszaoärsi és a tiszaroffi óvodába 65-70 százalékban cigánygyerekek járnak, ami előrehaladott gettósodásra utal. Az átlagos óvodai csoportlétszámokat tekintve nem látszik különösebb nehézség, az óvodai segítő szakemberek hiánya viszont szembeötlő probléma.

A kistérség 13 iskolájában tanuló közel 2 ezer gyerek között 30,5 százalék a halmozottan hátrányos helyzetűek aránya, akik a legmagasabb, 50 százalékot is meghaladó arányt a tiszaburai, tiszaderzsi és a tiszaroffi iskolákban képviselik. Az iskolákban jellemzően képzett, főállású pedagógusok tanítanak, és általában nem mondható rossznak a tornateremmel, sportudvarral és számítógépteremmel való ellátottság sem, viszont gyermekvédelmi felelős, fejlesztőpedagógus és gyógypedagógus nagyon hiányzik a kisebb településeken.

A kompetenciaméréseken a tiszafüredi kistérség iskolái jellemzően az országos, illetve a községi átlag alatt teljesítettek 2009-2011 között – ez 6. és 8. évfolyamon, matematikából és szövegértésből is fennáll a helyi oktatási intézmények zömére. Tiszafüreden és Kunhegyesen van néhány országos átlag feletti teljesítményt mutató iskola is, a tiszaburai Recsky Klára Általános Művelődési Központ és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény viszont minden mérési eredményét tekintve messze elmarad a kistérség más községeinek iskoláitól is.

A kistérségben 3 középfokú oktatási intézmény működik: Tiszafüreden egy gimnázium és szakközépiskola, a városi önkormányzat fenntartásában, Kunhegyesen, egy megyei fenntartású gimnázium, szakközépiskola és szakiskola, emellett van még egy leépülés jeleit mutató 12 évfolyamos szakiskola Tiszaörsön. Felsőfokú továbbtanulásra viszonylag jó esélyt ad a tiszafüredi iskola, ahonnan a felsőfokú tanulmányait elkezdő diákok 5%-a roma volt 2011-ben. A kistérségben működő két pedagógiai szakszolgálat szinte mindenhol elérhetővé teszi a nevelési tanácsadást és a logopédiai ellátást, viszont gyógytorna csak Tiszafüreden, korai fejlesztés pedig egyáltalán nem biztosított a kistérségben.

A KSH 2001-es népszámlálási adataira épülő 2010. májusi NFÜ-elemzés szerint a kistérségben Tiszafüreden, Kunhegyesen és Tiszaburán van szegregátum, a 2000 fő alatti kistelepülések közül pedig Tiszaderzs és Tiszagyenda egésze minősül még szegregátumnak. Emellett jó eséllyel a közel 40%-ban alacsony státuszú népesség által lakott Tiszaroff is szegregátumnak tekinthető – nemcsak a község saját jegyzője látja így, de az adatlapok legkülönbözőbb indikátorai is ezt támasztják alá. Külön említést érdemel Tiszabura, ez a viszonylag nagy, közel 3 ezres lakosságú község, ahol az alacsony státuszú népesség aránya (55,4%) messze meghaladja a kistérség bármely más településén mért arányt.

A kistérség jegyzőinek szinte mindegyike megnevezte a munkahely-teremtést települése legfontosabb fejlesztési szükségleteként, amelynek teljesülése meglátásuk szerint érdemben enyhítené a helyi lakosság járulékos egészségi, mentális problémáit is. Emellett az iskoláztatás, a hátrányos helyzetű gyerekek számára biztosítandó tehetséggondozás, valamint több községben az ehhez szükséges fejlesztő szakemberek biztosításának elemi igénye, továbbá a gyermekétkeztetés és a közös családi programok szükségessége is megfogalmazódott.

A kistérség egészét érintő – szintén a közoktatási intézmények által megfogalmazott – fejlesztési szükségletek közül kiemelkedik a segítő szakemberek hiánya és a folyamatos szakmai támogatás szükségessége, különösen a halmozottan hátrányos helyzetű és speciális nevelési igényű gyerekeket koncentráló intézményekben. Fontosak azok a jelzések is, hogy a gyerekek nehézségeinek megoldása a szülők szociális segítségét, konfliktuskezelési terápiáját is igényli. Mind az óvodákban, mind az iskolákban kiemelt fejlesztési igényként jelenik meg a konfliktuskezelés elsajátítása, iskolapszichológus, fejlesztő pedagógus, pedagógiai szakember specializált segítsége (például SNI-s gyerekekkel történő foglalkozásoknál). Emellett az általános iskolák és az óvodák is egyöntetűen kiemelt fejlesztési feladatnak tekintik a tárgyi, fizikai feltételek javítását. Az iskolákban konkrét fejlesztési igényként fogalmazódik meg a tanórán kívüli szolgáltatások (nyári napközi, táborok, szabadidős programok, szakkörök) lehetőségének bővítése is. Végül igény fogalmazódott meg a minőségi pedagógiai munka mérésére, illetve a többletmunka anyagi elismerésére is.

A családsegítő/gyermekjóléti szolgálat munkatársai a szolgáltatások helyi elérhetőségének szükségletét emelték ki, nemcsak a szociális, hanem a közüzemi szolgáltatásokkal és az adósságkezeléssel kapcsolatosan is. Hangsúlyosan megfogalmazódó elem a szülők munkaerőpiaci visszatérésének, továbbá életvezetésének, háztartásvezetésének segítése, a

rendőrségi, a szociális munka és a gyermekjóléti szolgálat kapcsolatának erősítése adatbázisrendszerrel a prevenció és a gondozás elősegítésében, valamint a mélyszegénységben növekvő gyermekek számára ingyenes táborok, programok, kirándulások biztosítása.

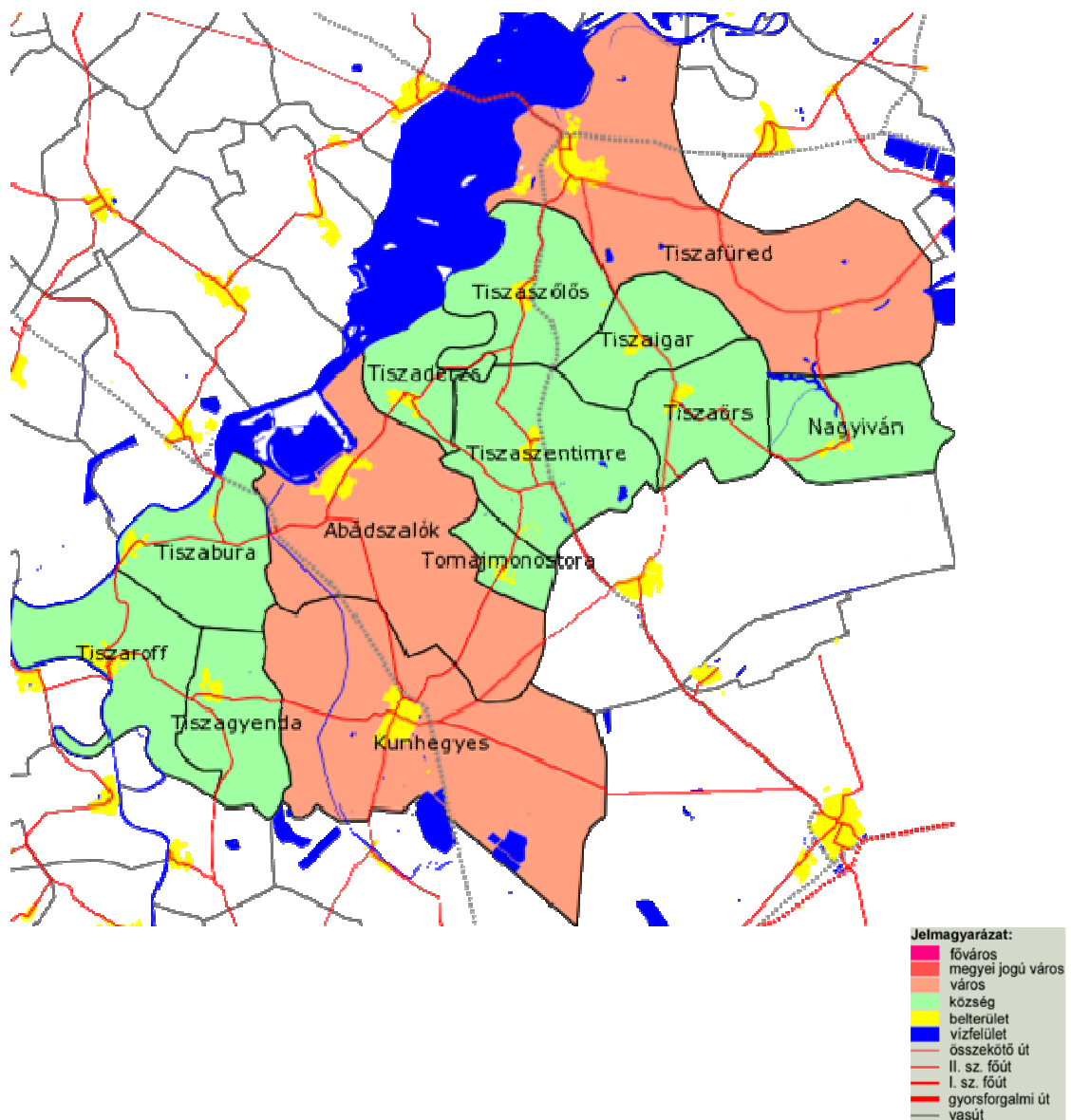
Az elektronikus bírósági nyilvántartás szerint a tiszafüredi kistérség településein összesen 222 bejegyzett társadalmi szervezet van, közülük 48 civil szervezetről jó eséllyel feltételezhető, hogy tevékenységük, céljaik kapcsolódhatnak a Gyerekesély program egyes elemeihez. Valószínűleg körükben található meg azok a civil partnerek, akiknek együttműködésére lehet számítani a közös célok elérésében.

A VÁTI-REMEK adatbázis összesítése alapján 2004 és 2011 között összesen közel 30 milliárd forint támogatás érkezett a tiszafüredi kistérségbe, ebből mintegy 2,3 milliárd forint hazai, több mint 27 milliárd forint pedig uniós forrásból. A hazai támogatások közel fele (44,9%) az emberi erőforrások fejlesztését szolgálta, az EU-s támogatásokon belül a környezeti- és energia-célú fejlesztések a meghatározók (a nagykunsági árvízszint-csökkentő tározó projektje önmagában 13 milliárd forint támogatást leköt). Több jelentősebb volumenű projekt is kapcsolódik a gyerekszegénység csökkentéséhez, a gyerekek esélyegyenlőségének javításához. Kunhegyesen tornaterem-építés és az iskolai épület felújítása, Abádszalókon az iskola rekonstrukciója és a pedagógiai tevékenység tartalmi fejlesztése, illetve az ottani óvoda intézményeinek komplex fejlesztése, Tiszafüreden pedig a Bán Zsigmond Református Iskolának az esélyegyenlőség, felzárkózás és a teljes integrált nevelés megvalósítása érdekében történő szakmai és tárgyi fejlesztése.

1. A kistérség elhelyezkedése és települései

A tiszafüredi kistérség az Észak-Alföld régióban, Jász-Nagykun-Szolnok megye észak-keleti részén fekszik. A kistérség más Jász-Nagykun-Szolnok megyei kistérségek mellett határos Hajdú-Bihar, Heves és Borsod-Abaúj-Zemplén megyével is. A területi egység természetes határát nyugati oldalról a Tisza és a Tisza-tó adja.

1. ábra: A kistérség települései

A kistérség elhelyezkedése

Forrás: VÁTI-REMEK <https://teir.vati.hu>

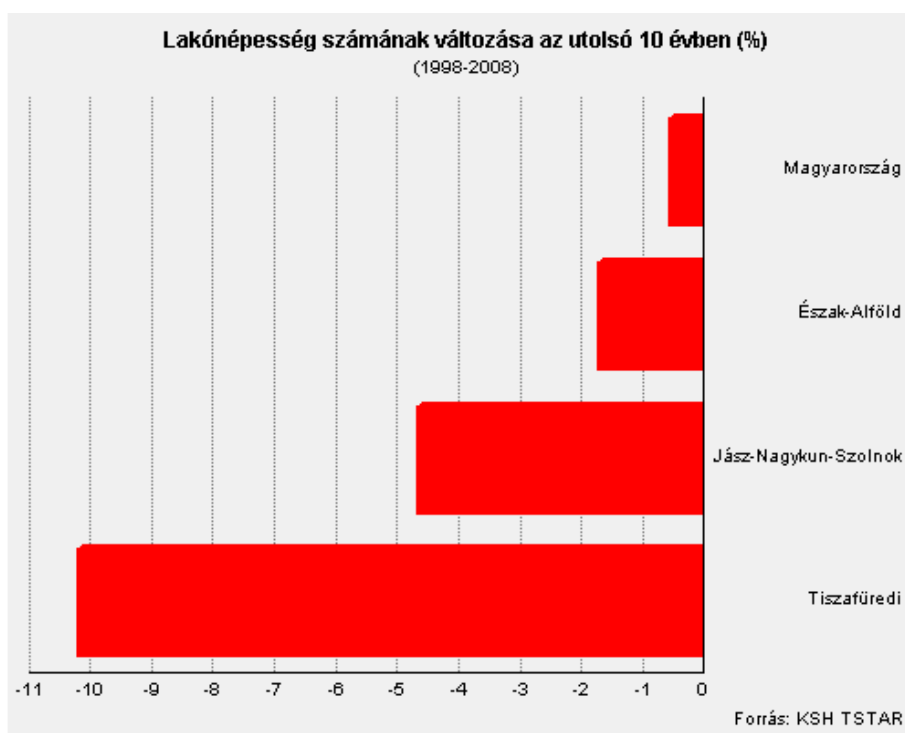
1. táblázat: A kistérség fő jellemzői

Terület (km ²)	847	
Lakónépesség (fő, 2008. jan. 1.)	38589	
Kedvezményezett térség	Igen	
Mérték szerint	Hátrányos helyzetű	Nem
	Leghátrányosabb helyzetű	Nem
	Komplex Program	Igen

Forrás: VÁTI-REMEK <https://teir.vati.hu>

Jász-Nagykun-Szolnok megye 7 kistérsége közül állandó népességszámát tekintve az 5. legnépesebb kistérség a tiszafüredi. Területi kiterjedtsége a megye többi kistérségéhez viszonyítva nagynak tekinthető (847 km²). A tárgyalt kistérség 3 városból és 10 községből tevődik össze. A terület legnagyobb népességű városa Tiszafüred, amely egyben a kistérség központja is (12 ezer lakos). Népességszámot figyelembe véve Tiszafüredet Kunhegyes (8 ezer fő), majd Abádszalók (4600) követi. A kistérség községeinek népességszáma alig 650 fő (Tomajmonostora) és közel 3 ezer fő között (Tiszabura) alakul. A kistérség népessége az elmúlt 10 évben jelentősen csökkent mind a megyéhez, mind a régióhoz viszonyítva: ez nagyjából 10%-os népességvesztést jelent (2. ábra). A kistérség 13 települése közül 11 társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott és az országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel küzd.

2. ábra: Lakónépesség változása, 1998-2008 között, százalék

Forrás: VÁTI-REMEK

https://teir.vati.hu/rqdist/main?rq_app=um&rq_proc=eredfr2&xterkod=4605&xmutkod=2&xtabkell=I&xtertip=K

2. táblázat: A kistérség településeinek lakónépessége, 2011

Településnév	Állandó népesség (fő)
Abádszalók	4600
Kunhegyes	8140
Nagyiván	1215
Tiszabura	2927
Tiszaderzs	1220
Tiszafüred	12186
Tiszagyenda	1076
Tiszaigar	884
Tiszaörs	1417
Tiszaroff	1750
Tiszaszentimre	2289
Tiszaszőlős	1607
Tomajmonostora	646

Forrás: KSH és jegyzői adatlapok. Megjegyzés: a vastag betűs kiemelés városi jogállásra utal.

3. táblázat: A kistérség települései jogállás és társadalmi-gazdasági helyzete szerint

Települések száma		13
Jogállás	Város	3
	Község	10
Kedvezményezett települések száma		11
Típus szerint	Társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott	11
	Országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott	11

Forrás: VÁTI-REMEK <https://teir.vati.hu>

A cigány lakosság aránya a kistérségben 3,8% volt a 2001-ben. Az iskolai végzettségről elmondható, hogy 2001-ben legalább érettségivel a megfelelő korú népesség kevesebb, mint negyede rendelkezett, ami elmarad mind a megyei, mind a régiós aránytól.

A kistérség településeinek szinte mindegyike magas vagy nagyon magas szegénységi kockázatúnak számít – egyetlen valódi kivételnek csupán Tiszafüredet tekinthetjük. A két másik városi jogállású település közül Kunhegyes már jelentős szegénységi kockázatú – igaz, még nem tartozik a leghátrányosabb helyzetű települések közé. Abádszalók ugyanakkor városi rangja ellenére a kifejezetten magas szegénységi kockázatot hordozó települések között van, a kistérség községeivel együtt. Külön kiemelő Tiszabura, illetve Tiszaderzs – ez a két település az ország legmagasabb szegénységi kockázatú csoportjába tartozik.

Részletek interjúk kivonataiból:

Tiszafüred.

256 milliós forráshiánnyal küzd az önkormányzat, mellette 4 milliárd forintos adóssággal küzdenek (2007 és 2008 deviza kötvény kibocsátás -15 éves-, beruházásra, illetve működésre). Adósságrendezési eljárás nem folyik a település ellen, de nem zárja ki, hogy sor kerül majd rá. Gondot a vízhálózat jelenti, kezdenek előregedni a csövek és nincs pénz a felújításra. Az önkormányzatnál gondolkodnak azon, hogy a gáztüzelésű kazánokat kicserélik olyan kazánokra, amik energianövényekkel használhatók. (Ö02-polgármester)

A burkolt utak aránya 70% körüli, de szinte mindegyik felújításra szorul. Sok vonatot megszüntettek (főleg Karcag irányába) – ez azért jelent gondot, mert a kórház ott van. (Ö02-polgármester)

Tiszabura.

2010 óta adósságrendezési eljárás alatt van a település. Korábban volt sok minden a településen – tanoda, képzési programok. Ezek jók voltak, de sajnos csak addig tartottak, amíg el nem fogyott a pályázati keret – a település ezeket nem tudja fenntartani. (Ö05-polgármester)

Tiszaderzs.

A legnagyobb probléma, hogy a település adósságrendezési eljárás alatt van. Az utolsó nagyobb fejlesztés az óvoda felújítás volt, illetve a sportcsarnok megépítése (kb 7-8 éve). Azóta fejlesztés nem volt. A település csődhelyzetéhez a politikai megosztottság is hozzá vezetett. (Ö08-polgármester)

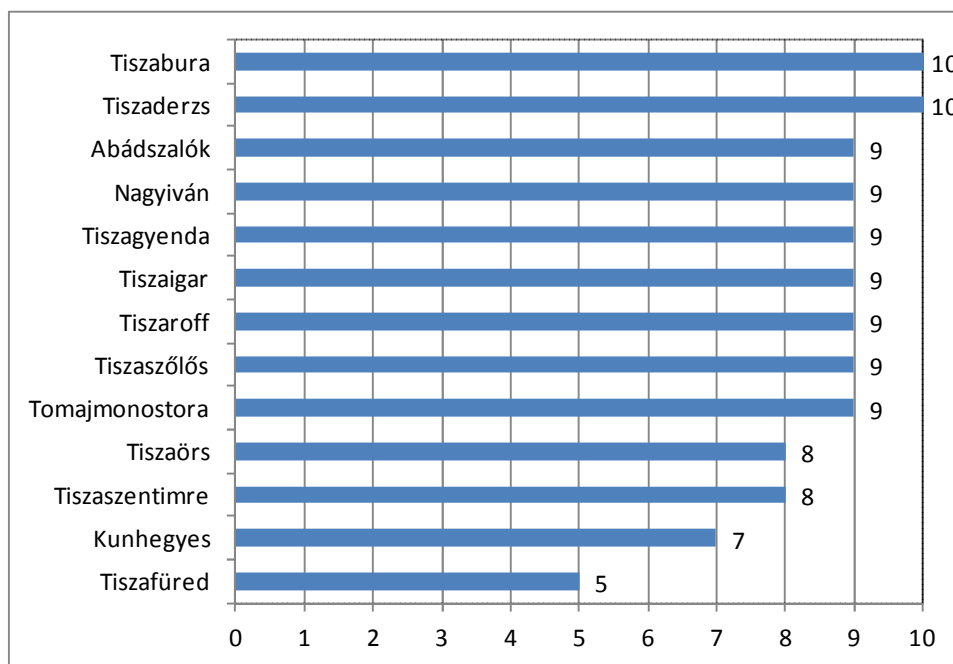
Tiszaszentimre.

Gond, hogy gyakorlatilag leállít a vonatközlekedés, a buszközlekedés nem váltja ki ezt a vonalat. Ez főleg a kollégiumi tanulóknak jelent gondot – az önkormányzat megpróbálja ezt megoldani a saját buszával. (Ö11-polgármester)

Nagyiván.

Szennyvízhálózat nincs kiépítve. (Ö23-polgármester)

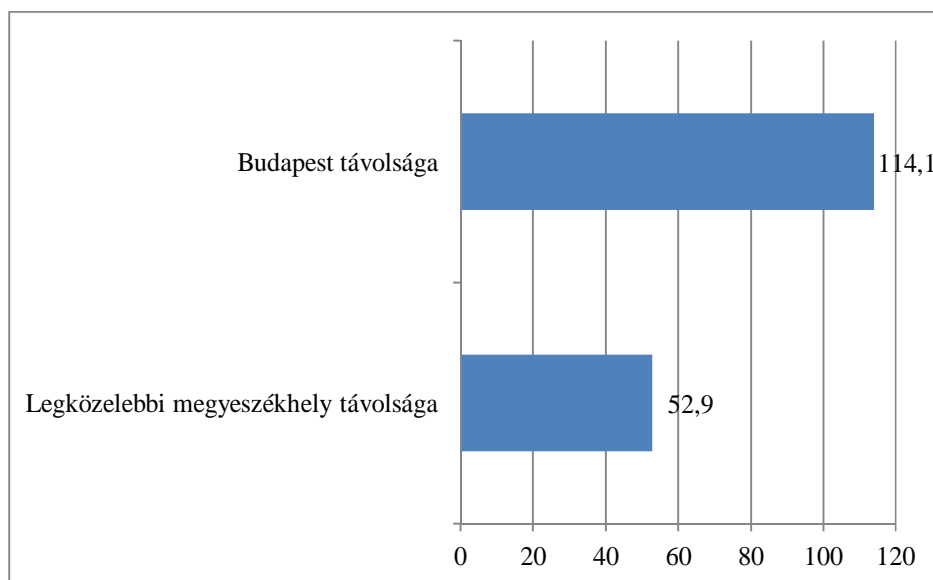
3. ábra: A települések szegénységi kockázati kódjai

Forrás: MTA RKK

A kistérség a fővárostól 114 percnyi távolságra fekszik, a legközelebbi megyeszékhely pedig 53 percre található. Az említett települések elérhetősége nem is olyan egyszerű, ha megnézzük, hogy a kistérségben 2008-ban 100 lakosra 20,9 autó jutott. A leghátrányosabb helyzetű kistérségek helyzetét elemző LHH-tervdokumentum szerint a kistérség megközelítése nehézkes, ugyanis egyetlen főút vagy autópálya sem halad át rajta és csak néhány főút (33, 34-es számú) érinti.

4. ábra: A kistérség távolsága Budapesttől és a legközelebbi megyeszékhelytől (2007, perc)

Forrás: Erőforrástérkép

http://www.regionaldata.org/territorial_data/show

2. A kistérség népességének társadalmi-gazdasági jellemzői

2.1. Demográfiai folyamatok

Amint a bevezetőben is utaltunk rá, a tiszafüredi kistérség népességének közel 10%-át veszítette el az elmúlt 10 év során. Mind a természetes népesedési folyamatok, mind pedig a vándorlási egyenleg kedvezőtlenül alakultak, és ez a negatív folyamat az utóbbi években tovább erősödött.

Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a természetes népesedési folyamatok önmagukban nem tekinthetők szélsőségesen kedvezőtlennek a magyarországi általános demográfiai tendenciákhoz képest. Nem kiugró mértékű a csecsemőhalandóság, és a népesség korösszetétele sem rosszabb a magyarországi átlagnál. Ebből adódóan a fiatalodás és az öregedés jelzőszámai sem térnek el érdemben az országra általában jellemző tendenciáktól, és a teljes függőségi ráta is csak kismértékben haladja meg a kistérségi átlagot: 68,5% a tiszafüredi kistérségben, míg a kistérségi átlag 68%. A cigány (roma) népesség aránya a 2001-es népszámlálási adatok szerint közel 4% volt, ami valamivel nagyobb az átlagosnál. A jegyzői adatlapok szerint ugyanakkor a cigány népesség aránya ennél lényegesen nagyobb. A kistérség átlagában kisebbnek tűnő természetes népesedési problémák mindenesetre a kistérség számos településén komoly gondokat jelentenek; van, ahol a viszonylag kedvező gyerekszám mellett a gyerekszegénység kirívó mértéke, magas aránya, van viszont, ahol inkább az újszülöttek rendkívül alacsony száma jelenti a fő problémát.

4. táblázat: A kistérség fontosabb demográfiai jelzőszámai

Indikátor	Érték
Természetes szaporodás, illetve fogyás, 2000–2009. évi átlaga ezer lakosra	-6,1
A belföldi vándorlási különbözet 2000–2009. évi átlaga ezer lakosra	-6,2
Vándorlási egyenleg, 2009, ezer lakosra	-8,6
Csecsemőhalandóság (ezrelék), 2009	2,78
Állandó népességből a 0-17 évesek aránya, 2009 (%)	19,0
Állandó népességből a 18-59 évesek aránya, 2009 (%)	59,4
Állandó népességből a 60 felettek aránya, 2009 (%)	21,6
Fiatalodási index, 2009 (%)	88,0
Öregedési index, 2009 (%)	113,7
Teljes függőségi ráta, 2009 (%)	68,5
Cigányság aránya (2001-es népszámlálási adat szerint, %)	3,9

Forrás: Köztár

Részletek interjúk kivonataiból:

Tiszafüred: Felgyorsult az elvándorlás, öregszik a település. A településen a középosztály egyre inkább lecsúszik. (Ö03-civil)

Tiszabura: A településen kb 1000 gyerek van – magas a születések száma, a családok 3-4 gyereket vállalnak. (Ö07-iskolaigazgató)

Tiszaszentimre: A település kb 2400 fős Újszentgyörggyel együtt (külterület, itt kb 200-an laknak, illetve van még egy 30-40 fős majorság is, itt idősek laknak). Évek óta 10 alatt van a születésszám. Az elmúlt időszakban feltűnően sok embernek van pajzsmirigy problémája. (Ö11-polgármester)

2.2. Iskolázottság és munkaerőpiaci folyamatok, foglalkoztatás, jövedelmek

Az összességében erősen negatív demográfiai tendenciák mögött nem kis részben a vándorlás, pontosabban az elvándorlást motiváló kedvezőtlen munkaerőpiaci folyamatok húzódnak meg. A munkaképes korú lakosságon belül az országos átlagnál jóval alacsonyabb az aktivitási arány, lényegesen kisebb a foglalkoztatottak, szignifikánsan magasabb viszont a munkanélküliek hányada.

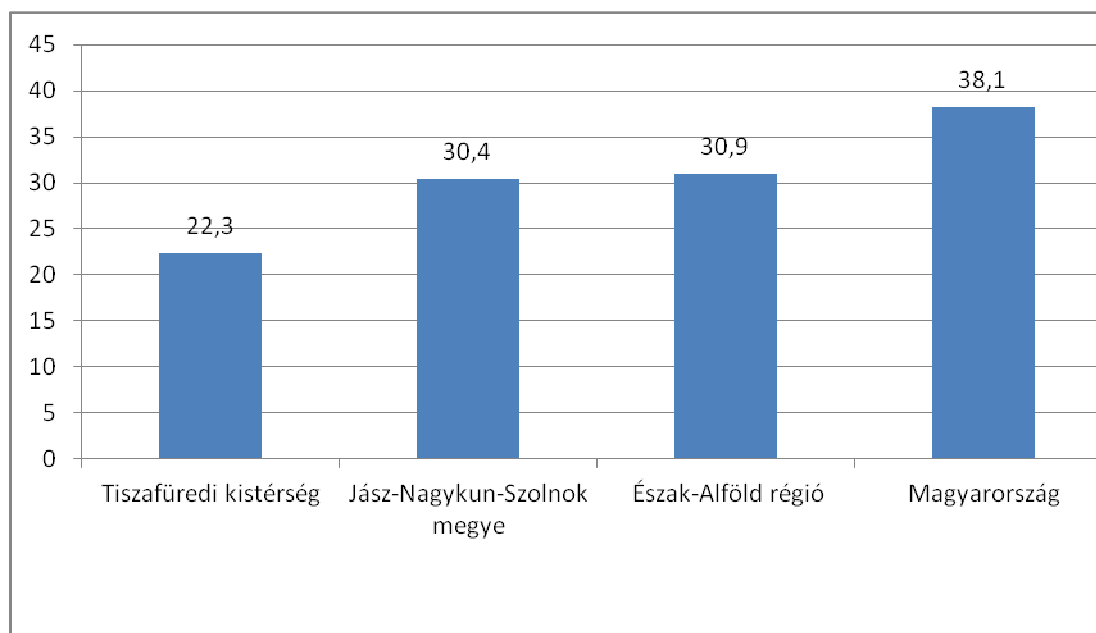
5. táblázat: A kistérség fontosabb munkaerőpiaci jelzőszámai

Indikátor	Érték
Aktivitási ráta, 15-64 éves korosztály (2010, %)	52,3
Foglalkoztatottak aránya, 15-64 éves korosztály (2010, %)	43,3
Munkanélküliségi ráta, 15-64 éves korosztály (2010, %)	17,3

Forrás: NFSZ

A kedvezőtlen munkaerőpiaci helyzet egyik oka a kistérség népességének alacsony iskolázottsága. Az érettségivel rendelkezők aránya nemcsak az országos átlagtól marad el, de jelentősen, 8-9 százalékponttal alacsonyabb az Észak-Alföld régió vagy Jász-Nagykun-Szolnok megye megfelelő mutatójával összevetve is (lásd az 5. ábrát).

5. ábra: A 18 éven felüli népességből legalább érettségivel rendelkezők aránya, 2001, százalék

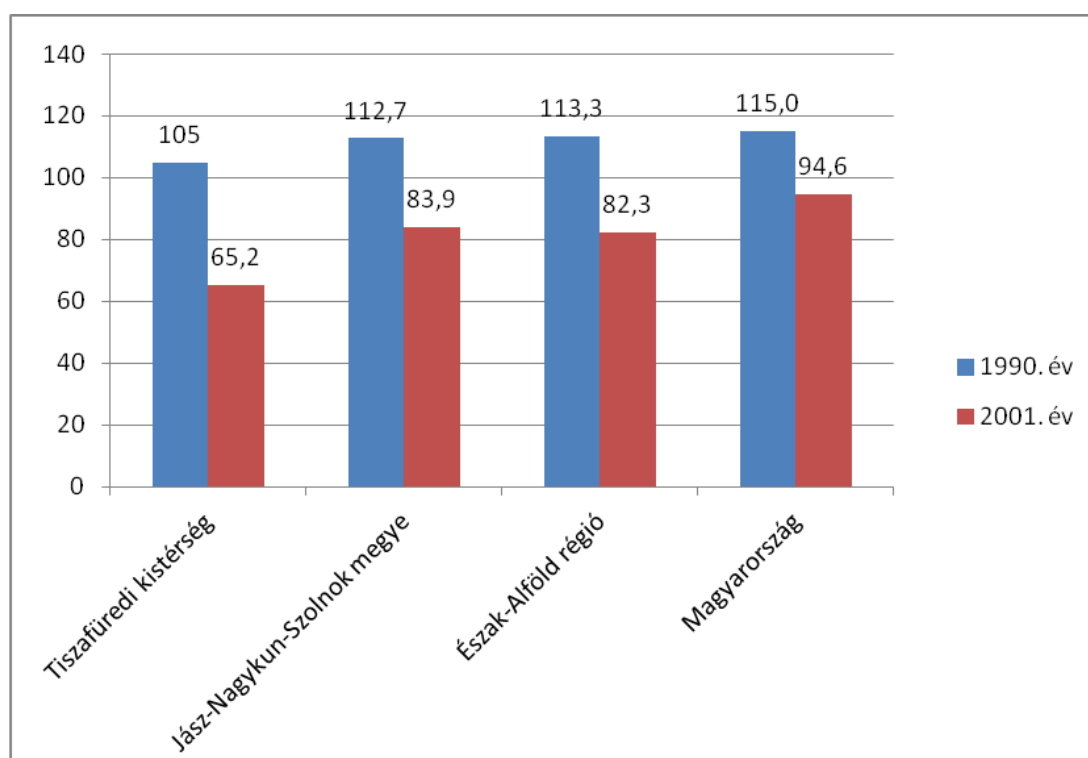

Forrás: Köztár

<http://koztar.hu/teruleti-adatok.html>

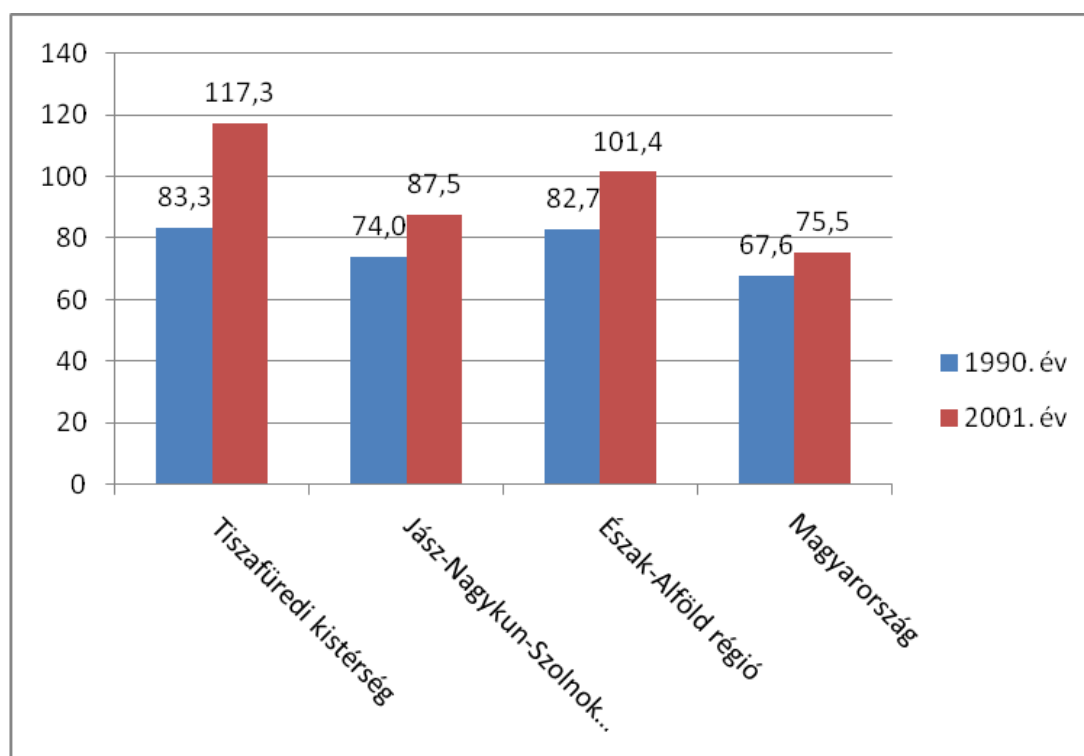
Az alacsony átlagos iskolázottsági szint nyilvánvalóan a potenciális munkaerő-keresletet is visszafogja. Emiatt az a drámai foglalkoztatási veszteség, amelyet a rendszerváltás körüli időszakban Tiszafüred kistérsége elszenvedett, azóta sem kompenzálódott, és nagyon sok a foglalkoztatott nélküli háztartás.

6. ábra: A 100 háztartásra jutó foglalkoztatottak száma, 1990-2001, fő

Forrás: Köztár, <http://koztar.hu/teruleti-adatok.html>

7. ábra: 100 foglalkoztatottra jutó eltartottak száma 1990-2001 fő

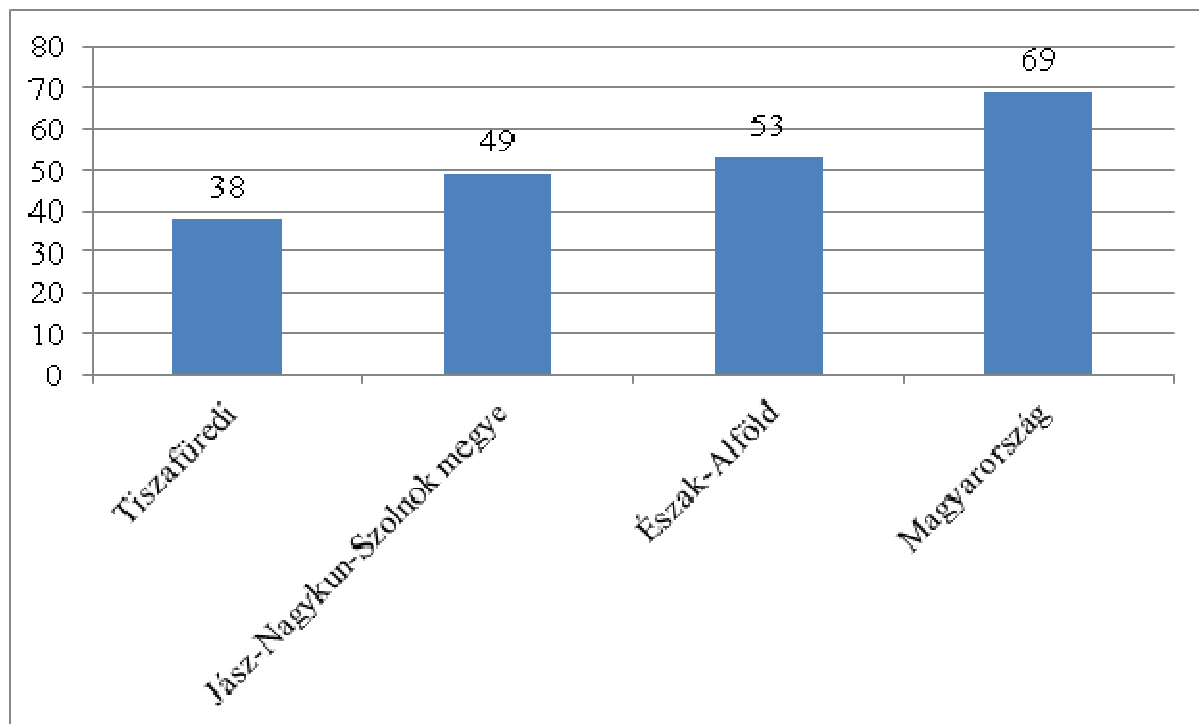

Forrás: Erőforrástérkép, http://www.regionaldata.org/territorial_data/show

A háztartásonkénti eltartottak arányát tekintve logikusan – és sajnálatosan – ennek a folyamatnak az ellentéte zajlott (lásd a 7. ábrát), és a tendenciák a régió vagy a megye folyamataihoz mérten is különösen kedvezőtlenek. A kistérségben tapasztalható tényleges gazdasági függőség tehát lényegesen súlyosabb, mint amit a demográfiai függőségi arányok mutatnak.

A munkaerőpiaci problémák részét képezi, hogy nemcsak a tőkebefektetések hiányoznak, de a helyi vállalkozások száma is alacsony. Az 1000 főre jutó működő vállalkozások aránya a megyei átlagtól 11, a régiós átlagtól 15 ezrelékponttal marad el, és alig felét éri el az országosan jellemző aránynak.

8. ábra: Működő vállalkozások 1000 főre jutó száma, 2009, darab

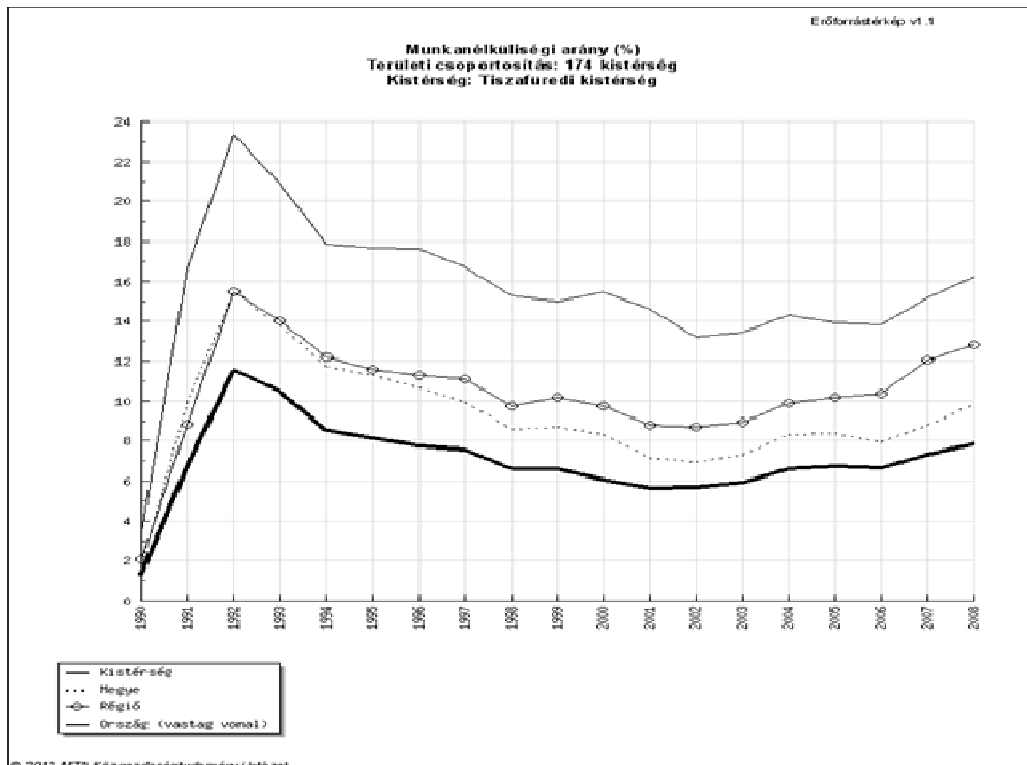

Forrás: KSH, Területi Statisztikai Évkönyv, 2010

Mindennek három fontos következménye van. Az egyik a munkaerőpiac hosszú távú folyamataira vonatkozik: a kistérségi munkanélküliség tartósan, folyamatosan és jelentős mértékben magasabb a megyei, a régiós vagy az országos átlagnál (lásd a 9. ábrát).

A másik következmény a kistérség lakosságának életszínvonalát érinti, az adóbevételekre gyakorolt hatáson keresztül. 2008-as adatok szerint az évi egy állandó lakosra jutó SzJA-alap Tiszafüred kistérségében 140 ezer forinttal volt kisebb a megyei átlagnál, 95 ezer forinttal maradt el a regionális és 277 ezer forinttal az országos átlagtól – ez utóbbinak csupán a kétharmadát tette ki (10. ábra). Az életszínvonalban mutatkozó elmaradást tükrözi a személygépkocsi-állomány nagysága is – Jász-Nagykun-Szolnok megyére, az Észak-Alföldre és az országra jellemző átlagos arányszámokhoz képesti különbség igen hasonló ahhoz, amit az adóbevételeknél tapasztalhatunk (lásd a 11. ábrát).

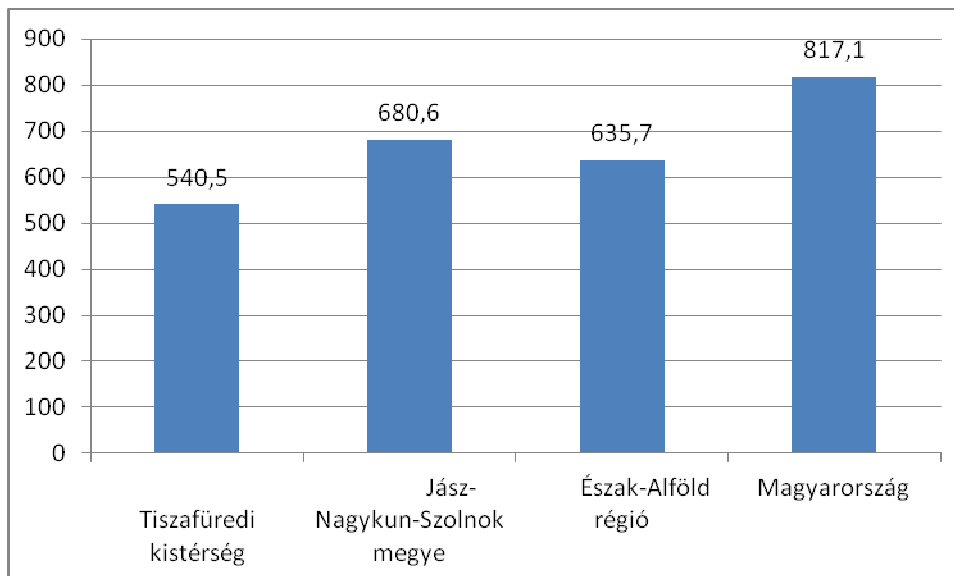
9. ábra: A munkanélküliségi ráta alakulása 1990-2008 között, %

Forrás: Erőforrástérkép

<http://v11.regionaldata.org/index.php?modul=lekerdezések&func=chart>

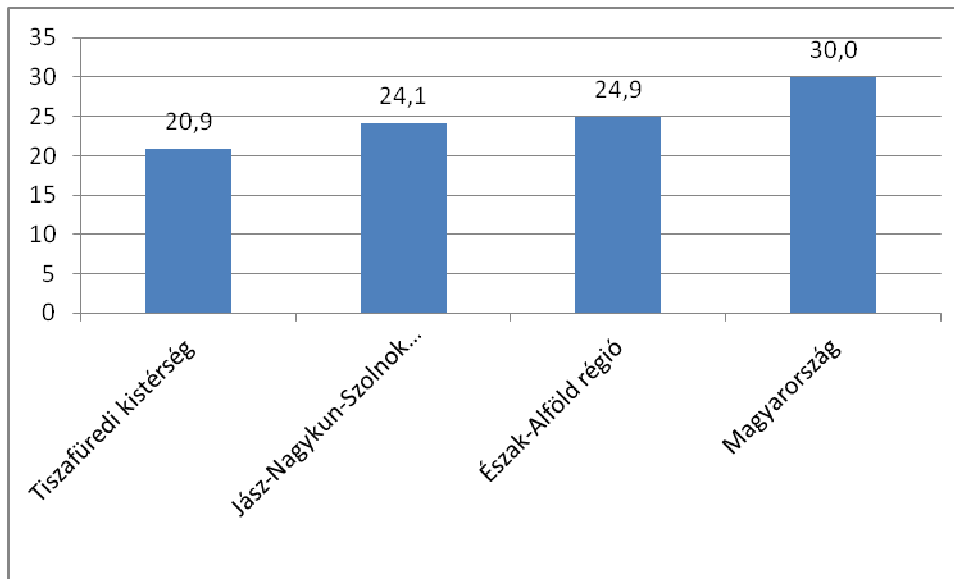
10. ábra: Egy állandó lakosra jutó személyi jövedelemadó-alap, 2008, ezer Ft

Forrás: Köztár

<http://koztar.hu/teruleti-adatok.html>

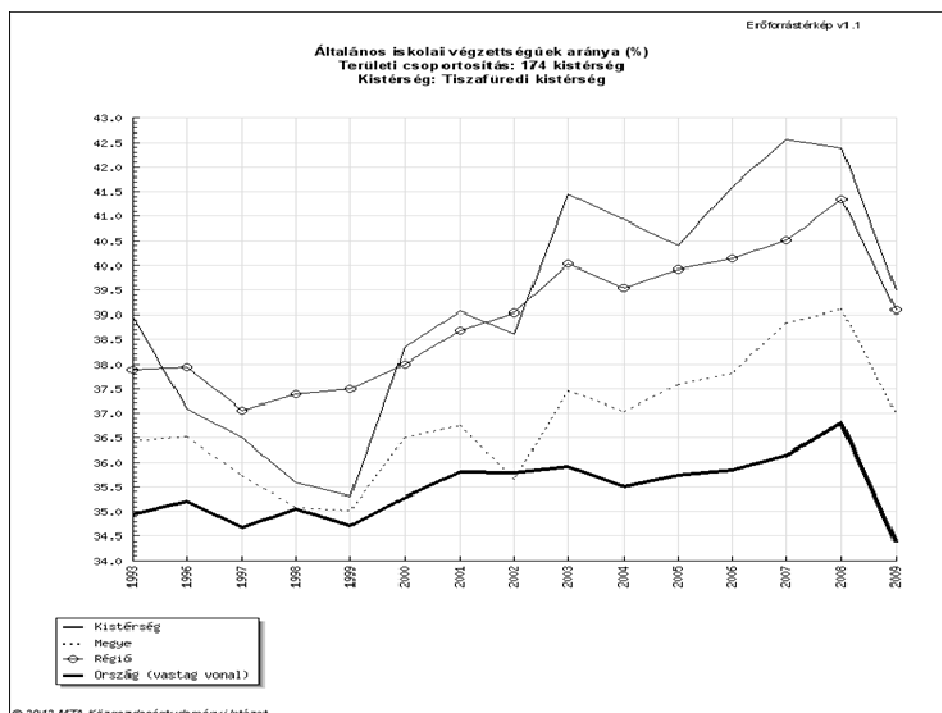
11. ábra: 100 lakosra jutó személygépkocsik száma, 2008, darab

Forrás: Köztár

<http://koztar.hu/teruleti-adatok.html>

12. ábra: Munkanélküliek közül legfeljebb 8 osztályos végzettséggel rendelkezők arányának alakulása, 1993-2009. százalék

Forrás: Erőforrástérkép,

<http://v11.regionaldata.org/index.php?modul=lekerdezések&func=chart>

A harmadik következmény pedig a térség hosszú távú humán erőforrás-potenciálját érinti. Az alacsony jövedelmezőségű, kevés munkalehetőség itt nemcsak a képzetleneknek, hanem – elégtelen munkaerő-kereslet hiányában – a középfokú és a felsőfokú végzettségűeknek is súlyos munkaerőpiaci, elhelyezkedési gondot okoz. Ez további leértékelődési veszélyt jelent a térség képzettségi szintjére nézve, ami többek között a közösségi szolgáltatások megfelelő

szintű biztosítását is nehezebbé teszi. A folyamat paradoxonát fejezi ki a 12. ábra: a munkanélküliek között az alacsony iskolázottságúak aránya lényegében megegyezik a régiós átlaggal, és nem haladja meg sokkal a megyei, illetve az országos átlagot sem.

6. táblázat: Közfoglalkoztatás 2011-ben (jegyzői adatlapok alapján)

Település	Közfoglalkoztatásba bevontak száma, fő	Közfoglalkoztatásban résztvevők átlagos foglalkoztatási ideje, hónap
Abádszalók	380	6
Kunhegyes	520	3
Nagyiván	58	4
Tiszaderzs	180	4
Tiszafüred	471	3
Tiszagyenda	128	2
Tomajmonostora	152	2,4
Tiszaroff	180	4
Tiszaszentimre	220	3
Tiszaszőlős	130	3
Tiszafüredi kistérség összesen*	2419	

*Forrás: jegyzői adatlapok. *Megjegyzés: Tiszabura, Tiszaigar és Tiszaörs nélkül, mivel ezekről a településekről nem kaptunk jegyzői adatlapot*

Mindezek fényében aligha meglepő, hogy a kistérségi munkaerőpiacon viszonylag jelentős a közfoglalkoztatás szerepe. A jegyzői összesítések szerint 2011-ben – Tiszabura, Tiszaigar és Tiszaörs nélkül, ahonnan nem kaptunk jegyzői adatlapokat – 2419 főt vontak be a közfoglalkoztatásba, ami különösen a kisebb települések, de Abádszalók és Kunhegyes munkaerőpiacához mérten is kifejezetten jelentős foglalkoztatási arány. A közfoglalkoztatásban résztvevők átlagos foglalkoztatási ideje meghaladta a 3 hónapot, Abádszalókon pedig 6 hónapot ért el (6. táblázat).

Részletek interjúk kivonataiból:

Tiszafüred: Több fejlesztés volt, de mindegyik improduktív volt, azaz a helyi munkahelyteremtést nem segítette. A legnagyobb foglalkoztató a Kuntej, kb. 300 munkavállalóval. Hasonló méretű cég nincs. Ingázás nem jellemző a településen.

A START-programban a kazánprogramon kívül minden projekten indultak – mind a pályázatok, mind a megvalósítás sikeresnek mondható. A közfoglalkoztatottak száma 200 alatt alakul valamivel. A résztvevők szerződése az év végéig szól. Tervek is vannak, állattartásban, tojás „termelés”-ben gondolkodnak. (Ö02-polgármester)

Tiszabura: Durván 1200 aktívkorú van a településen, ennyi ember dolgozhatna, ebből 800 segélyezett van (rendszeres szociális segély, foglalkoztatás helyettesítő támogatás, a csökkent

munkaképességük tartoznak ide - utóbbi 150 főt számlál), még 150 anyuka, akik gyés, gyed, anyasági ellátásban részesülnek. 100-150 főnek a településen van főállású munkaviszonya.

A megyében a legnagyobb közfoglalkoztatásúak aránya a településen.

Folyamatos leszakadás van évek óta, 2002-ben 400 ember volt hasonló segélyeken, ez mára 800-ra duzzadt. Jelenleg működik egy szociális szövetkezet a faluban, ahol 15 embernek irodai papíráruk gyártását teszik lehetővé. az itt dolgozók részben rehabilitáltak, részben munkanélküliek. A településen 800 fő vesz részt a közfoglalkoztatásban. Mezőgazdasági projektben van 130 fő, ez állattartásból, illetve növénytermesztésből áll, van fóliaprogram, illetve külterületi gabonanövény-termesztés az állatoknak, és lesz egy állattartó telep, amit most építenek (40 malaccal). 70 fő van a belvizes projektben, 20-25 fő van az útépítésben.

A településen 800 fő vesz részt a közfoglalkoztatásban. Mezőgazdasági projektben van 130 fő, ez állattartásból, illetve növénytermesztésből áll, van fóliaprogram, illetve külterületi gabonanövény-termesztés az állatoknak, és lesz egy állattartó telep, amit most építenek (40 malaccal). 70 fő van a belvizes projektben, 20-25 fő van az útépítésben. A START-program mellett fut a 6 órás közfoglalkoztatás, ott 2 havi váltással 30 embert tudnak foglalkoztatni – jellemzően belterületi parkrendezést csinálnak, intézményi takarítást. (Ö05-polgármester)

Tiszaderzs: Jelenleg 87 ember vesz részt közmunkában. Belvív-elvezetés, illegális személtlerakók felszámolása, mezőgazdasági utak karbantartása és a belterületi utak karbantartása programra pályáztak. (Ö08-polgármester)

Tiszaderzs: Jelenleg mindenki dolgozik közmunkán (aszfalt utak rendbetétele, parkgondozás, belvív-elvezetés, mezőgazdasági utak karbantartása, vízügy, erdőhivatal), a „munkanélküliség megszűnt” – legalábbis minden családban legalább egy ember dolgozik. 10 hónapos szerződések vannak a településen. (Ö10-CKÖ)

Tiszaszentimre: A település próbál önellátó lenni, a település konyhájára pályázati úton próbálnak „termelni” (malacot tenyésztene, veteményest gondoznak).

Szociális földprogram működik a településen, akik csinálják, azok elégedettek ezzel, és jól is csinálják – ugyanakkor a résztvevők a ház körül nem csinálnak veteményest. Egy rehabilitációs foglalkoztató működik a településen, itt 40-50 ember dolgozik (csökkent munkaképességűek dolgoznak itt, motor tekerceselést végeznek). Újszentgyörgyön van még a „főkefe”, itt dosszié-hajtogató üzem működik – 10-15 fővel. A régi állami gazdaság utódjában, a mezőgazdasági kft-ben dolgoznak még. Alkalmi munkát jelent, hogy a faluban több külföldi is vásárolt

ingatlant, ezek évközbeni karbantartását helyikre bízzák. Közmunka kb. 250-300 embernek kellene, ebből kb. 100 embernek jut. (Ö11-polgármester)

Kunegyes: Van egy varroda, ahol 15-20 főt foglalkoztatnak. Egy elektronikus paneleket javító cég, néhány fővel. Van egy kínai kacsatojást feldolgozó üzem, ugyancsak néhány fővel. Egy telefonoperátoros cégnél kb. 20 ember dolgozik. Van több mg-i jellegű vállalkozás. A legnagyobb egy húsüzem, ott kb. 250 ember tud munkát vállalni. Sertést dolgoznak fel, ehhez vásárolják az állatokat. Exportálnak Románia felé. Több százmilliós beruházást hajtottak végre az elmúlt években. Van két vas üzem, úgy 100-100 főt foglalkoztatnak. A város tulajdonában lévő vízműveknél 8-10 ember, egy városüzemeltetési alapítványban kb. 10 ember és az Egészségügyi Kht.-nál 30 ember dolgozik. A Polgármesteri Hivatalban 44-en dolgoznak.

20 % a munkanélküliség. A Start programban 350 embert foglalkoztatnak. Kertészetben 160-an, az illegális szemétkerékek felszámolásában kb. 40-en, közútjavítás során 50-en dolgoznak.

A régi programban még 20-an dolgoznak jelenleg. (Ö13-polgármester)

Tiszaigar: A Start program miatt ebben az évben mindenkinek van munkája. A résztvevők nagy része örül a lehetőségnek, és becsülettel elvégzi azt a munkát, ami rá van bízva. A Tiszafüredi Művelődési Központ egy programjának (10 féle képzés) részeként valószínűleg Tiszaigaron lesz vályogvető rész gyakorlati helye. Van egy mezőgazdasági kft és egy rt. (a volt Tsz és a volt állami gazdaság), akik összesen kb. 80 főt foglalkoztatnak, illetve van pár kisebb cég (15-20 ember összesen). A Mirhó-Kisfoki Vízgazdálkodási Társulatnál kb. 20 ember dolgozik.

Az önkormányzatnak van egy konyhája, amit bérbe adott egy cégnek. A helyi intézményeket illetve az egyéb igényeket ez látja el, kb. 160 adagot főznek.

Más önkormányzatokkal is igyekeznek együttműködni, pl. a Start program kapcsán segítik egymást, ha valamelyik településnek szüksége van valamilyen eszközre. Szeretnének egy szociális szövetkezetet létrehozni, amelynek keretében a különböző programok során megtermelt vagy létrehozott javakat értékesíthetnék. (Ö17-polgármester)

Tiszaigar: A CKÖ elnöke egyben a közmunkások vezetője is. Tapasztalata szerint a nagy többség 1 hónap után hozzászokik a munkával járó időbeosztáshoz, sikerül beilleszkedniük. Sokat beszélgetnek, egymás segítése kölcsönös. Az emberséges bánásmódon alapszik az egész közfoglalkoztatás. Ha érzik a munkások, hogy emberszámba vannak véve, fontosak és számítanak rájuk, ők is másképp kezelik a dolgot. Saját példáján tudja, hogy a faluért végzett munka büszkeséggel tölti el az embert és magáénak érzi ez által a települést. (Ö18-CKÖ)

Nagyiván: Van a településen egy sertésvágóhíd (85-90 főt foglalkoztat) és hozzá kapcsolódó feldolgozóüzem (Horváth Hús Kft.), ahova speciális szakmákkal (hentes, gépkocsivezető) tudnak elhelyezkedni. Az öregek otthonában szakápolók dolgoznak. 54-en dolgoznak a Nagyiváni Kft-ben (a helyi TSZ jogutódja, szarvasmarha (370 állat) és juhtenyésztéssel (650 állat) foglalkoznak. Kb.1900 hektáron gazdálkodnak, 5 szarvasmarhatelepük van. A földek bérlemények, gondok is vannak vele, bírósági perek vannak folyamatban. A Nagyiváni Kft. Nád-Brikett üzemében tüzelőanyag gyártásával foglalkozik 8 fő. Az Urbán és Urbán mezőgazdasági kft-ben 15-20 ember dolgozik. Van 10-12 egyéni vállalkozó, akiknél 1-1 fő dolgozik. 103 fő jár be más településről (Etyek, Tiszafüred, Tiszaörs, Tiszaigar) dolgozni. Közmunkában 55 fő dolgozik jelenleg. A Start munkaprogram keretében a Mirhó VGT-nél 10-en, az önkormányzatnál 45-en dolgoznak (útjavításokat és belső tatarozási munkákat, intézmény-felújításokat végeznek). (Ö23-polgármester)

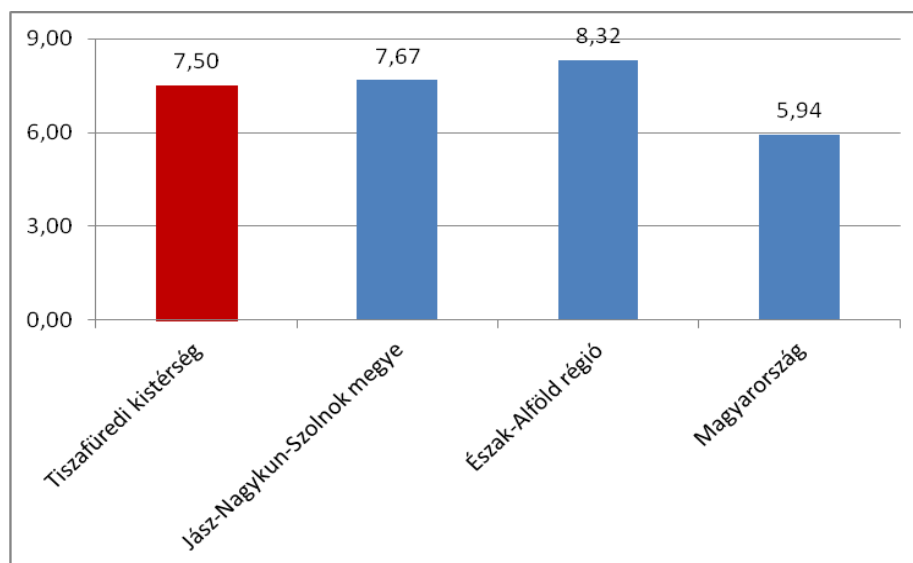
Tiszaroff: Aki nincs benne a Start munkaprogramba, azok a CKÖ-nél vannak a felzárkóztató roma programban, amelyet a debreceni Türr István Kutatóintézet indított áprilisban, a polgármesteri hivatalt kereste meg. Ennek a kutatóintézet általi programnak a keretében 10 roma nő a családsegítőben dolgozik (takarítanak), 10 férfi pedig a roma házat (önkormányzat tulajdonban van, az ételkészítés- és ruhasegélyt szokták itt raktározni és szétosztani) újítja fel, ezen kívül 14 család vesz részt a kiskertés veteményes programban (vetőmagot és szerszámokat, tyúkólhoz valót kapnak). A program június végéig tart. A munkáért a hivataltól kapják a 22.800 forintot, minden hétköznap hideg ételmezt (1750 forint értékben), kéthetente pedig tisztasági csomagot (2500 forint értékben) kapnak. (Ö25-CKÖ)

Az Agroff Kft. 50 embert, az önkormányzat 35 embert foglalkoztat (az óvoda és az iskola nem önkormányzati fenntartású). Kisebb vállalkozóknál (bolt, vendéglátóhely) kb. 30 ember dolgozik. Olyan család szerint nincs, ahol egyik szülőnek se lenne munkája. A Start munkaprogram létszámszükségletét ennek figyelembevételével határozták meg. Több szolgáltató cég (pl. Mirhó VGT) is nyert egyébként Start munkaprogramos pályázatokat. (Ö26-polgármester)

2.3. Segélyezési helyzetkép

Bár magasabb az országos átlagnál, a régió és a megye átlagánál valamivel kisebb volt azok aránya a tiszafüredi kistérségben, akik 2010 folyamán rendszeres szociális segélyben részesültek. Ennek okai összetettek – és tekintetbe véve a nagyon magas szegénységi kockázatú településeken élők arányát, ezt nem tekinthetjük feltétlenül pozitívnak.

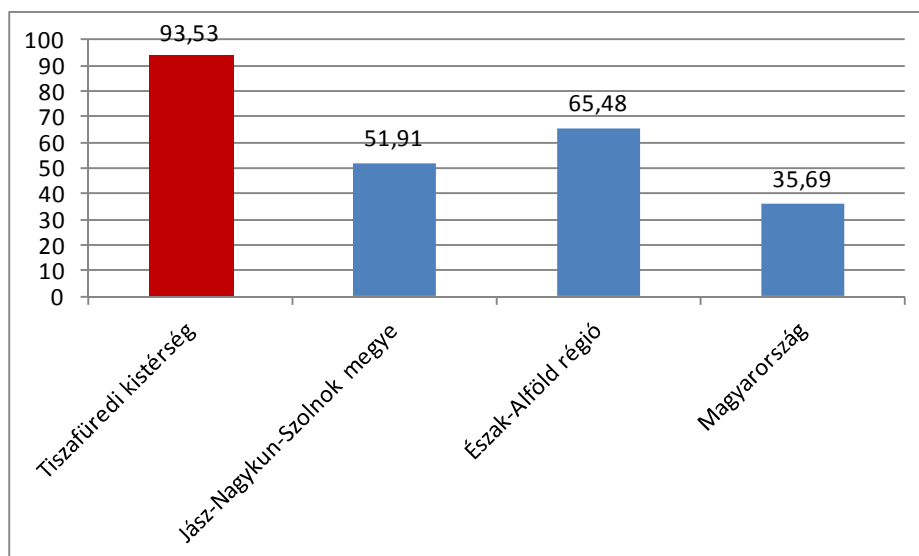
13. ábra: Rendszeres szociális segélyben részesülők aránya az aktív korú állandó lakossághoz képest, 2010

Forrás: Erőforrástérkép, Köztár

Ha ugyanis a lakásfenntartási támogatásra szorulókat, pontosabban az ilyen támogatásban részesülőket tekintjük, akkor megdöbbentően magas, nemcsak az országos, de a megyei és a regionális arányokat is sokszorosán meghaladó arányokat láthatunk. Itt ugyan vélhetően kisebb adat-technikai problémák miatt (például a több alkalommal támogatottak többszörös számbavétele okán) túlbecslés lehet a 90 százalék fölötti arány, de az esetleges torzítás mellett is jelzi, hogy a segélyezéssel kapcsolatos kiadásokból a kistérségben extrém hányadot képviseltek a lakásfenntartási támogatások. Többek között ez köszönhet vissza a rendszeres szociális segélyezettek relatíve alacsonyabb arányában – már csupán a térségi önkormányzatok korlátozott lehetőségei miatt is.

14. ábra: Lakásfenntartási támogatásban részesülők aránya, 2010

Forrás: Erőforrástérkép, Köztár

A jegyzői adatlapok is megerősítik, hogy Tiszafüred kistérségben a segélyezésben a lakásfenntartási támogatásoknak van központi szerepe (az itt adott arányszámok ugyanakkor realiztikusabbak). A települési adatok összevetése azt mutatja, hogy ez még Tiszafüreden is a háztartások 13%-át érinti, számos kisebb községben (Tomajmonostora, Tiszaderzs, Tiszaszentimre, Tiszaszőlős), valamint Kunhegyesen pedig a háztartások 30-40%-a részesül ilyen támogatásban.

7. táblázat: Rendszeres szociális segélyben, átmeneti segélyben, lakásfenntartási támogatásban, illetve adósságkezelési szolgáltatásban részesülők száma és aránya, 2011 (jegyzői adatlapok alapján)¹

Település	Település lakossága, fő	18 éven felüli lakosok száma	Rendszeres szociális segélyben részesülők		Átmeneti segélyben részesülők		Ház-tartások száma	Lakás-fenntartási támogatásban részesülők**		Adósság-kezelési szolgáltatásban részesülők**	
			száma (fő)	aránya (%) [*]	száma (fő)	aránya (%) [*]		szám	arány	szám	arány
Abádszalók	4600	4100	N/A	N/A	N/A	N/A	1867	N/A	N/A	N/A	N/A
Kunhegyes	8140	6752	58	0,9	107	1,6	2686	879	32,7	0	0,0
Nagyiván	1215	981	11	1,1	52	5,3	480	132	27,5	0	0,0
Tiszaderzs	1220	952	8	0,8	4	0,4	540	201	37,2	0	0,0
Tiszafüred	12 186	10323	99	1,0	1354	13,1	5800	760	13,1	60	1,0
Tiszagyenda	1076	888	25	2,8	61	6,9	502	116	23,1	0	0,0
Tomajmonostora	646	478	5	1,0	4	0,8	271	115	42,4	0	0,0
Tiszaroff	1750	1467	50	3,4	529	36,1	900	260	28,9	0	0,0
Tiszaszentimre	2289	1853	15	0,8	27	1,5	740	274	37,0	0	0,0
Tiszaszőlős	1607	1293	26	2,0	81	6,3	672	227	33,8	0	0,0
Tiszafüredi kistérség***	34 729	29087	297	1,0	2219	7,6	14458	2964	20,5	60	0,4

* A 18 éven felüli lakosok arányában. ** A háztartások arányában

Forrás: jegyzői adatlapok. ***Megjegyzés: Tiszabura, Tiszaigar és Tiszaörs nélkül, mivel ezekről a településekről nem kaptunk jegyzői adatlapot

Átmeneti segélyt feltűnően nagy arányban, a lakosság 36,1%-ának utalt ki Tiszaroff önkormányzata tavaly, ennek a támogatási formának viszonylag jelentős szerepe van még Tiszafüreden, de Tiszagyendán, Tiszaszőlősön és Nagyivánban is több mint a lakosság 5%-a részesült ebben. Ehhez képest rendszeres szociális segélyt csak a 18 év feletti lakosság 1%-a kapott, az adósságkezelési szolgáltatás pedig csak Tiszafüreden szerepelt a támogatási portfólióban. Egyértelmű tehát, hogy – nyilván nem függetlenül az elhúzódó gazdasági válságtól és a kormányzati szociálpolitika alakulásától – a rendszeres szociális segélyezéstől az

¹ Intézményi adatszolgáltató alapján: Abádszalók lakossága: 3748 fő; Tiszaderzs: 1242 fő, Tiszaigar lakossága 899 fő és a 18 éven felüliek száma 669 fő; Tiszaörs lakossága: 1378 fő, a 18 éven felüliek száma pedig 1134 fő.

átmeneti támogatások irányába mozdult el a kistérségi segélyezés, miközben a lakásfenntartási támogatások meghatározó szerepe fennmaradt.

Részletek interjúk kivonataiból:

Tiszafüred: A törvényben előírtan kívül nem sok mindent tudnak nyújtani: a vágásérett fákat félreteszik, majd ha szükség van rá, akkor szétosztják a rászorulóknak. Segélyszervezetek adományainak szétosztásában is segítenek.

Az átmeneti segély korábban 12, jelenleg 8 millió forint. Esetenként max. 30 ezer forintot adnak, átlagosan 5 ezer forintot adnak. (Ö02-polgármester)

Tiszabura: Csak köztemetést tudnak biztosítani, évi 500 ezer Ft értékben (egy temetés 200 ezer Ft). (Ö05-polgármester)

Tiszaderzs: A település csődgondnokság alatt áll, így a törvényben előírtan túl nincs lehetőség szociális támogatások kifizetésére. (Ö08-polgármester)

Tiszaszentimre: A település próbál önellátó lenni, a település konyhájára pályázati úton próbálnak „termelni” (malacot tenyésztene, veteményest gondoznak).

Szociális földprogram működik a településen, akik csinálják, azok elégedettek ezzel, és jól is csinálják – ugyanakkor a résztvevők a ház körül nem csinálnak veteményest.

A település sokfelől – főleg a református egyháztól – próbál adományokat gyűjteni. A Minden Gyerek Lakjon Jól Alapítványhoz is minden esetben pályáznak. Nyáron biztosítanak étkeztetést, hetente osztanak konzerveket a rászorulóknak.

Az önkormányzat rendkívüli segélyeket tud biztosítani, téli időszakban, nagy hidegben tüzelőt osztanak. (Ö11-polgármester)

Kunhegyes: A rendkívüli segély 2 millió Ft körül, a rendkívüli gyermekvédelmi segély 300 ezer Ft az éves költségvetésben. Az elmúlt télen kb. 150 családot segítettek tüzelővel. Jelenleg nincsen, volt szociális segély, amit felvehettek és részleteiben kellett visszafizetni, de nagyon sokan nem fizették vissza. (Ö13-Kunhegyes)

Tiszaigar: Átmeneti segélyt szoktak adni, erre az évre 1,7 millió forint a keret. A szociális bizottság dönt az adott helyzetben a mértékéről.

Temetési támogatást is nyújtanak, ha szükséges, illetve a fiataloknak lakásvásárlás vagy felújítás esetén szoktak támogatást adni bizonyos esetekben.

A 70 év fölötti emberek szemétszállítási díját az önkormányzat vállalja magára. (Ö17-polgármester)

Nagyiván: 350 ezer forintos keret van éves szinten közvetlen segélyezésre. A lakásfenntartási segély az külön állami finanszírozás, aminek a 10%-át az önkormányzat adja. (Ö23-polgármester)

3. A gyerekes családok helyzete, szegénységi kockázata

A szegénység, illetve a szegénységi kockázat szempontjából alapvetően fontos az ún. szegregátumok lehatárolása. Az NFÜ meghatározása szerint szegregátumnak minősülnek azok a területek (kistelepülések vagy nagyobb települések részei), ahol az alacsony státuszú népességnek az aktív korúakon belüli aránya meghaladja a 40%-ot. Alacsony státuszúaknak a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezőket és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezőket tekintjük.

A szegregátumok, illetve a szegregátumban élő lakosság számának helyi meghatározása ugyanakkor igen problematikusnak tűnik, az ezzel kapcsolatos adatok, információk is szembetűnően hiányosak. A jegyzői adatlapokon több település esetében megválaszolatlan maradt ez a kérdés, és egyedül a helyi becslések szerint legmagasabb cigány népességi aránnyal bíró Tiszaroff adatlapja szerint élnek szegregátumban a településen – a tiszaroffi jegyzői becslés szerint összesen 75 gyerek, a 18 év alattiak több mint negyede. Természetesen problémát jelent, hogy Tiszabura, Tiszaigar és Tiszaörs települések jegyzői adatlapjai hiányoznak – ezek közül Tiszabura a legmagasabb, de Tiszaigar is a nagyon magas szegénységi kockázatú települések közé tartozik az MTA RKK besorolása szerint (*lásd a 3. ábrát az előző fejezetben*).

Az NFÜ szegregátumokról szóló 2010-es vizsgálatait azt mutatják, hogy a kistérség 2000 fő alatti települései közül 2 község, Tiszaderzs és Tiszagyenda is szegregátumnak minősül. A 2000 fő feletti települések közül Tiszafüreden, Kunhegyesen és Tiszaburán is található ilyen településrész – érdekes módon viszont a valamivel 2000 fő alatti lakosú Tiszaroff község egésze az NFÜ meghatározása szerint még éppen nem minősül szegregátumnak: ott a legfeljebb általános iskolai végzettségű rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül 39,6%.

8. táblázat: Lakónépesség, 18 éven aluliak, cigány népesség és szegregátumban élők a kistérség településein (a jegyzői adatlap alapján)²

Település	Lakónépesség száma, fő (2012. január)	18 éven aluliak		Cigány népesség becslült		Szegregált lakó-környezetben élők	
		száma (fő)	aránya (%)	száma (fő)	aránya (%)	száma (fő)	aránya (%)
Abádszalók	4600	500	10,9	600	13,0	N/A	N/A
Kunhegyes	8140	1 388	17,1	814	10,0	N/A	N/A
Nagyiván	1215	234	19,3	230	18,9	0	0,0
Tiszaderzs	1220	268	22,0	240	19,7	0	0,0
Tiszafüred	12186	1 863	15,3	1 000	8,2	0	0,0
Tiszagyenda	1076	188	17,5	84	7,8	N/A	N/A
Tomajmonostora	646	168	26,0	0	0,0	0	0,0
Tiszaroff	1750	283	16,2	400	22,9	75	26,5
Tiszaszentimre	2289	436	19,0	270	11,8	N/A	N/A
Tiszaszőlős	1607	314	19,5	95	5,9	0	0,0
Tiszafüredi kistérség*	34729	5642	16,2	3733	10,7		

*Forrás: jegyzői adatlapok. *Megjegyzés: Tiszabura, Tiszaigar és Tiszaörs nélkül, mivel ezekről a településekről nem kaptunk jegyzői adatlapot*

A szegregátumok kérdésére a 7. fejezetben még visszatérünk, a gyerekes családok szegénységi kockázatainak elemzéséhez ugyanakkor ebben a fejezetben a jegyzői adatlapok egyéb adatsorait használjuk. Az adatlapok szerint mindenesetre jelenleg a tiszafüredi kistérségben a 0-2 évesek száma (Tiszabura, Tiszaigar és Tiszaörs nélkül 744 fő) mintegy 15 százalékkal kevesebb a 3-5 évesek számánál (867 fő), amely erős gyerekszám-csökkenést jelez a kistérségben. Tizenöt településen csökkenő a létszám, kivételt csupán Abádszalók és Nagyiván jelent (9. táblázat).

² Intézményi adatszolgáltató szerint: Abádszalókon a 18 éven aluliak száma 852 fő, ez alapján a korosztály aránya: 18,5%-os. Tiszaörsön a 0-18 éves korosztály száma 244 fő, aránya 17,7%. Tiszaigaron a 0-18 éves korosztály száma 230 fő, aránya 25,8%.

**9. táblázat: A 0-2 és a 3-5 éves gyerekek száma a településeken, 2012.
(jegyzői adatlapok alapján)**

Település	0-2 éves gyerekek száma, fő	3-5 éves gyerekek száma, fő
Abádszalók	80	80
Kunhegyes	185	241
Nagyiván	36	35
Tiszaderzs	38	44
Tiszafüred	258	271
Tiszagyenda	20	32
Tomajmonostora	12	19
Tiszaroff ³	31	36
Tiszaszentimre	47	62
Tiszaszőlős	37	47
Tiszafüredi kistérség*	744	867

Forrás: jegyzői adatlapok *Tiszabura, Tiszaigar és Tiszaörs nélkül, mivel ezekről a településekről nem kaptunk jegyzői adatlapot

10. táblázat: A legnagyobb szegénységi kockázatú háztartástípusok száma és aránya a kistérségben, 2011 (jegyzői adatlapok alapján)

Település	18 évesnél fiatalabb gyereket nevelő háztartások száma	Foglalkoztatott nélküli gyerekes háztartások		3 és több gyereket nevelő háztartások		Egyszülős háztartások	
		száma	aránya (%)	száma	aránya (%)	száma	aránya (%)
Abádszalók	500	230	46,0	240	48,0	80	16,0
Kunhegyes	925	157	17,0	185	20,0	370	40,0
Nagyiván	100	17	17,0	35	35,0	18	18,0
Tiszaderzs**	29	11	37,9	37	N/A	15	N/A
Tiszafüred	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Tiszagyenda	98	52	53,1	21	21,4	6	6,1
Tomajmonostora	42	17	40,5	16	38,1	5	11,9
Tiszaroff	129	123	95,3	58	45,0	50	38,8
Tiszaszentimre	230	180	78,3	29	12,6	27	11,7
Tiszaszőlős	132	32	24,2	33	25,0	40	30,3
Tiszafüredi kistérség*	2185	819	37,5	654	29,9	611	28,0

Forrás: jegyzői adatlapok *Tiszabura, Tiszaigar és Tiszaörs, továbbá itt Tiszafüred nélkül, **Tiszaderzs adatait inkonzisztenciájuk miatt nem vettük figyelembe a térségi arányoknál, illetve átlagoknál

A gyerekes háztartások szegénységi kockázatát három tényező emeli különösen: ha foglalkoztatott nélküli háztartásról van szó, ha az adott háztartásban 3 vagy több gyereket

³ Tiszaigaron a 0-3 éves korosztálycsoportra van csak adat, ennek létszáma 42 gyerek, ugyanez a helyzet Tiszaörs esetében is, ahol a 0-3 évesek száma 49 fő.

nevelnek, végül, pedig ha a háztartás egyszülős. Tiszafüred kistérsége mindhárom dimenzióban viszonylag magas, 30 százalék körüli értékeket mutat.

A foglalkoztatott nélküli gyerekes háztartásoknak az összes 18 évesnél fiatalabb gyermeket nevelő háztartáshoz viszonyított kistérségi aránya – a négy település nélkül – 37,5 százalék. A legmagasabb az arány Tiszaroffon (95,3%) és Tiszaszentimrén (78,3%), de további három településen, Tiszagyendán, Abádszalókon és Tomajmonostorán is 40-50 százalék nélküli a foglalkoztatott nélküli gyerekes családok – összes gyermeket nevelő háztartáson belüli – aránya. Ugyanakkor az elmúlt években 20-25 százalék körül mozgó országos átlaghoz hasonló helyzetről tanúskodnak a jegyzői adatlapok Kunhegyest, Nagyivánt és Tizzaszőlöst illetően.

A három és többgyerekes háztartások összes háztartáshoz viszonyított aránya a kistérség egészében közel 30 százalék – a valóságos adat ennél vélhetően lényegesen alacsonyabb, hiszen a meghatározó súlyú Tiszafüred nincs benne az itt számított átlagban. A nagycsaládok aránya igen magas, 30% feletti Abádszalókon, Tiszaroffon, Tomajmonostorán és Nagyivánban, ugyanakkor relatíve alacsony Kunhegyesen és különösen Tiszaszentimrén (utóbbi településen mindössze 12,6%).

Az egyszülős háztartások 30-40% körüli arányt képviselnek Kunhegyesen, Tiszaroffon és Tizzaszőlösön, mindössze 6% viszont az arányuk Tiszagyendán és alig haladja meg a 10%-ot Tiszaszentimrén, illetve Tomajmonostorán.

11. táblázat: A veszélyeztetett, a védelembe vett, a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő és szakellátásban nevelkedő gyerekek száma és aránya*, 2011-ben (jegyzői adatlapok alapján)

Település	18 éven aluliak száma	Veszélyeztetett gyerekek		Védelembe vett gyerekek		Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők száma (fő)	Szakellátásban nevelkedő gyerekek	
		száma (fő)	aránya (%)	száma (fő)	aránya (%)		száma (fő)	aránya (%)
Abádszalók	500	250	50,0	16	3,2	N/A	N/A	N/A
Kunhegyes	1388	134	9,7	29	2,1	905	25	1,8
Nagyiván	234	32	13,7	5	2,1	160	10	4,3
Tiszaderzs	268	98	36,6	16	6,0	225	18	6,7
Tiszafüred	1863	183	9,8	19	1,0	890	7	0,4
Tiszagyenda	188	N/A	N/A	N/A	N/A	151	2	1,1
Tomajmonostora	168	20	11,9	4	2,4	70	0	0,0
Tiszaroff	283	51	18,0	13	4,6	248	3	1,1
Tiszaszentimre	436	23	5,3	6	1,4	275	N/A	N/A
Tizzaszőlős	314	39	12,4	52	16,6	222	28	8,9
Tiszafüredi kistérség**	5642	830	14,7	160	2,8	3146	93	1,6

* A 18 éven aluli népességhez viszonyítva. Forrás: jegyzői adatlapok

** Tiszabura, Tiszaiga és Tiszaörs nélkül

A 18 éven aluli gyerekek életkörülményeiről közvetett információink is vannak a jegyzői statisztikák alapján. Az adathiány itt Tiszabura, Tiszaigar és Tiszaörs mellett Tiszagyenda tekintetében is fennáll, azonban valamennyi nagyobb településről van adatunk (ez Abádszalók esetében ugyanakkor elnagyolt becslés lehet – legalábbis a sokadik kerekszám-adat némi megbízhatósági kételyeket támaszt).

A kistérségben a 18 évesnél fiatalabbak száma közel 6 ezer fő. A veszélyeztetett (14,7%), a védelembe vett (2,8%) és a szakellátásban nevelkedő (1,6%) gyerekek kistérségi aránya – a jelzett adathiányokkal együtt is – valamivel magasabb az országos értékeknél (rendre 10,7%, 1,2%, illetve 0,9%). Különösen Abádszalókon és Tiszaderzsen van sok veszélyeztetett gyerek, és csak Tiszaszentimrén mondható viszonylag alacsonynak az arányuk. A védelembe vett gyerekek száma és aránya főként Tiszaszőlősön magas, de minden kistérségi településen több védelembe vett gyerek van, akiknek aránya csak Tiszafüreden kisebb az országos átlagnál. Szakellátásban közel 100 kistérségi gyerek nevelkedik. Az ő arányuk is Tiszaszőlősön a legmagasabb (8,9%), ami 28 főt jelent. Emellett Tiszaderzsen (6,7%) és Nagyivánban (4,3%) is jelentős a szakellátásban lévő gyerekek aránya, a kistérség települései közül csupán Tomajmonostoráról jelezték, hogy szakellátásban egyetlen gyerek sem nevelkedik a községben. (11. táblázat).

A családok jövedelmi helyzetére utal annak áttekintése is, hogy részesülnek-e rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben (RGYK). A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságot a települések jegyzője állapítja meg [Gyv. 18. § (1) a)], a jövedelmi és a vagyoni helyzet vizsgálata alapján. Ezt a jogosultságot főszabályként 2012-ben maximum 37 050 forint, egyedülálló szülő, valamint tartósan beteg vagy fogyatékos gyerek esetén legfeljebb 39 900 forint egy főre jutó jövedelemnél folyósítják. A kistérség településein a magas gyerekszegénységi kockázatot jól jelzi, hogy mindössze két olyan település van (Tiszafüred és Tomajmonostora), ahol a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők aránya nem éri el az összes 18 év alatti népesség felét. Kétségtelen, hogy ebben az adatban kisebb torzítást okoz, hogy RGYK mint támogatás a gyerekek 24 éves koráig járhat, mi pedig csak a 18 éven aluli népességhez tudunk viszonyítani. Mindenesetre a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők aránya a 80% százalékot is meghaladja Tiszaderzsen, Tiszaroffon és Tiszagyendán, ami kiugró gyerekszegénységi kockázatot jelez ezeken a településeken.

Részletek interjúk kivonataiból:

Tiszafüred: Azok, akik napi megélhetési gondokkal küzdenek, a város lakosságának mintegy fele. Ez főleg egyedülállóknál jelentkezik, időseknél.

Az iskolákban egyébként a gyerekek kb 80%-a szorul valamilyen ellátásra.

A roma népesség aránya a településen kb 5%. Régebben a vasúton túli részen laktak, de most már a település minden részén laknak – az integráció, a településfelmérés a 70es években lezajlott. (Ö02-polgármester)

A kistelepüléseken nagyobb arányban találjuk a mélyszegényeket, mint itt a központban. Körülbelül a gyerekek 30%-át érinti. A roma lakosságot valamivel jobban érinti, de nem olyan drasztikus a különbség a romák és a magyarok között.(Ö01-gyerekorvos)

Az iskolában 308 gyerek van, ebből 200 ingyen kapja a tankönyvet (vagy mert nagycsaládos, vagy mert gyermekvédelmi támogatásban részesül). Nem nyilatkoznak a szülők, egyébként több lenne a 3H-s. A roma származásúak aránya az iskolában 10% körül van. A roma származás és a 3H-s kategória nem fedi egymást. Nagy probléma, hogy sok gyerek nem alsóban, hanem a felső tagozatban kerül be az intézménybe (kistelepülésekről), inkább rájuk jellemző a hátrányos helyzet.

Kategorizálástól függetlenül a szegények aránya kb 20-25%-os az iskolában. A szülők nagy része csak a közfoglalkoztatásban tud elhelyezkedni – kb 20% lehet azok aránya, ahol egyik szülő sem dolgozik. (Ö03-iskolaigazgató)

Tiszabura: A roma lakosság aránya kétharmad. A településen a mélyszegények aránya kb 80%. A településen 1000 gyerek él, ezek 99%-a roma, és egyben hátrányos helyzetű. Ahol több generáció él együtt, ott a gyerek tanulása nem biztosítható és ez oda vezet, hogy középiskolából a gyerekek 70%-a kiesik és visszamarad Tiszaburára, ahol 15-16 évesen jön az első gyerek, 20 évesen már 3 gyerekük van. (Ö05-polgármester)

Tiszaderzs: A roma szülőknél egyre kisebb a gyereklétszám, magasabb családvállalási kedv inkább a beköltöző családokra jellemzők. Az elmúlt évben egyszerre állami gondozásba vettek két családnál 7 gyereket, ami a szülőknél is figyelmeztetés volt, így mindenki próbál vigyázni, hogy betartsák a szabályokat, követelményeket. (Ö9-iskolaigazgató)

Tiszaderzs: A település kb 1000 fő, ebből a roma közösség mintegy 200 főre tehető, ami 40 körüli családszámra tehető. Az átlagos gyerekszám 2-3, de négy-öt oláh családnál ennél nagyobb a gyereklétszám. (Ö10-CKÖ)

Tiszaszentimre: A gyerekek fele a településen mélyszegénynek számít (napi gondokkal küzdenek). A gyerekek kimaradnak (fizetős) szakkörökről, szerveződésekről stb. Az elmúlt években egyre jellemzőbbé vált, hogy terjed a nevelőszülői intézmény – a meglévő 3-4-5 gyerek mellé vállalnak gyereket, elsősorban megélhetési célból (ugyanakkor semmi gond nincs ezekkel a családokkal). (Ö11-polgármester)

Tiszaszentimre: A település kb 3000 fős, ebből mintegy 200 fős a roma közösség. Nem jómódúak, de nem szegények. A mélyszegénység (éhezés, hiányos öltözködés) romák között csak pár családot érint: itt kb 10 gyerek van. (Ö12-CKÖ)

Kunhegyes: 700 roma él a településen, abból 650-en élnek kifejezetten rossz körülmények között. Velük együtt kb. 1000 fő él mélyszegénységben. (Ö13-polgármester)

A legjelentősebb probléma, hogy a kórházi ellátáshoz nehéz hozzáférni, nincs pénze az embereknek szakrendelésbe járni. A cigányvölgyben semmiféle közműhálózat (víz, csatorna, gáz) nincs kiépítve, még kövezett út sincs. A városban van egy szennyvízberuházás, de az nem terjed ki a cigányrészekre. Sokan nem végzik el az iskolát, főleg a lányok, mert sokan közülük 15-16 évesen férjhez mennek. Volt egy kezdeményezés a polgármester részéről, hogy a Kossuth iskolában lenne lehetőség a nyolc osztály elvégzésére, mérjék föl az igényeket. Aztán mégsem valósult meg. Lungo-Drom-on keresztül elvitték a gyerekeket nyaralni. Ki-mit-tud-ot rendeztek. Számítógépes tanfolyamot rendeztek (15 fő). Különböző városi rendezvényekre ők is szerveznek fellépőket, bálakat rendeznek. (Ö15-CKÖ)

Nagyiván: mélyszegénységben élő kb. 80 család a 450-ből, tehát 20%. (Ö23-polgármester)

Tiszaroff: A településen 198 család él, akik közül nagyon kevés a jó körülmények között élő.

A településen 300-400 roma él, ami a lakosság kb. 25%-át teszi ki.

Minden Gyerek Lakjon Jól! programot a képviselőtestület nem fogadta el (mert túl nagy volt a médiavisszhangja), de a polgármester úgy gondolta, hogy önerőből is meg tudják ezt valósítani, a CKÖ-vel együttműködve tavaly sikerült is megvalósítani. 10 család vett ebben részt, kaptak

vetőmagot, élőállatot, takarmányt. Idén már nem hirdette meg az önkormányzat újra ezt a lehetőséget. (Ö25-CKÖ)

Tiszaroff: A gyerekek 50 százaléka lakik mélyszegénységben, de csak kisebb részük roma, de a romák jelentős része mélyszegénységben él. A gyógyszereket nem tudják kiváltani a családok. A tápszert nem veszik meg 6 hónapos koruk után, főleg pénzügyi nehézségek miatt. (Ö27-gyerekorvos)

4. Lakás, lakhatás

A lakásállománnyal kapcsolatos adatok terén viszonylag kevés az adathiány (leszámítva a három település hiányzó adatlapját). Tiszabura, Tiszaigar és Tiszaörs nélkül a kistérség lakásállománya 16034 lakásból áll. Önkormányzati tulajdonban a lakások mindössze 0,6 százaléka van⁴, amely jelentősen elmarad a 2005-ös országos átlagtól (3,1%)⁵. Figyelemre méltó ugyanakkor, hogy a városok mellett a kistérség több községében vannak önkormányzati lakások, bár arányuk mindenütt elenyésző, csupán Tomajmonostorán haladja meg az 1%-ot (12. táblázat).

**12. táblázat: Lakásjellemzők a kistérség településein, 2011
(jegyzői adatlapok alapján)**

Település	Lakások száma	Önkormányzati bérlakások száma	Vezetékes vízzel ellátott lakások aránya (%)	Csatorna-hálózatba bekötött lakások aránya (%)	Árammal ellátott lakások aránya (%)	Vezetékes gázzal ellátott lakások aránya (%)	Életveszélyes lakások aránya (%)	Komfort nélküli lakások aránya (%)
Abádszalók	1867	17	100,0	50,0	100,0	100,0	10,0	30,0
Kunhegyes	3363	22	97,0	20,0	95,0	69,0	0,0	30,0
Nagyiván	492	0	99,0	0,0	98,0	54,0	1,5	35,0
Tiszaderzs	560	2	85,0	0,0	92,0	40,0	0,0	45,0
Tiszafüred	6157	N/A	99,0	92,0	98,0	74,0	0,1	0,6
Tiszagyenda	560	0	98,0	50,0	95,0	40,0	1,0	20,0
Tomajmonostora	346	5	90,0	0,0	90,0	48,0	5,0	3,0
Tiszaroff	1117	8	100,0	60,0	90,0	50,0	5,0	25,0
Tiszaszentimre	900	0	67,0	0,0	98,0	28,0	8,0	25,0
Tiszaszőlős	672	4	85,0	78,0	92,0	65,0	1,0	8,0
Tiszafüredi kistérség*	16034	58						

* Tiszabura, Tiszaigar és Tiszaörs nélkül

A rossz lakáshelyzet egyik jellemző mutatója a vezetékes víz hiánya. A jegyzői adatlapok alapján a kistérség mindössze két településén, Abádszalókon és Tiszaroffon 100 százalékos a vezetékes vízzel rendelkező lakások aránya. Tomajmonostorán csupán a lakások 90,

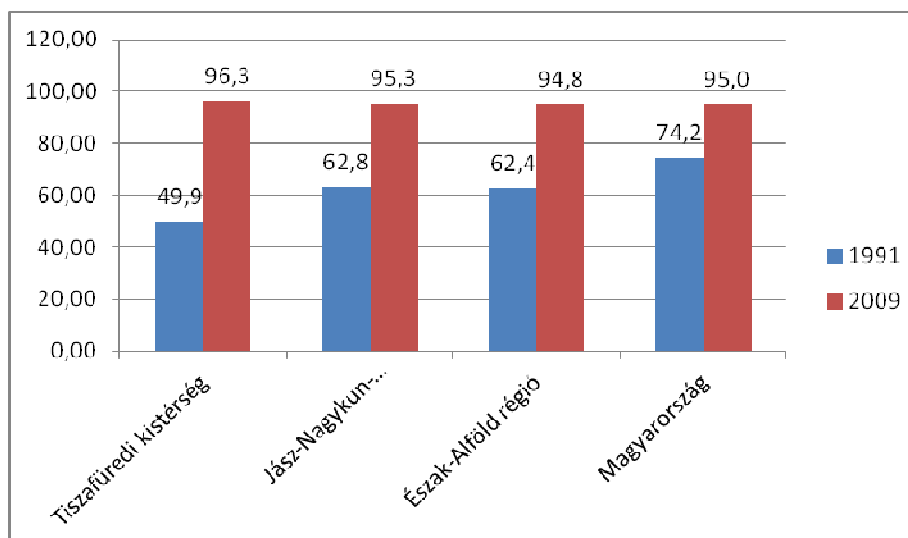
⁴ Tiszafüredre sajnos nem kaptunk adatot, így az arányszám a kistérségi központ nélkül értendő.

⁵ A 2005-ös országos adat a Mikrocenzusból származik. Az összehasonlítás csak jelzésértékű.

Tiszaszőlősen és Tiszaderzsen pedig csak 85 százalékában van vezetékes víz. A legrosszabb arányt ugyanakkor ezen a téren Tiszaszentimre mutatja, ahol a lakásoknak mindössze kétharmadában van víz. A csatornázottság terén még élesebbek a különbségek a kistérségen belül: a teljes lakásállomány még Tiszafüreden sem csatornázott (ott 92% az arány), de számos kistelepülésen (Nagyiván, Tiszaderzs, Tomajmonostora, Tiszaszentimre) egyáltalán nincs kiépítve a vezeték. Mi több, alacsony a csatornázottság a kistérség két kisebb városában, Abádszalókon (50%) és különösen Kunhegyesen (20%) is. Az árammal való ellátottság mindenütt eléri a 90%-ot, de csupán Abádszalókon teljeskörű, ahol 100% a vezetékes gázzal ellátott lakások hányada is. Kevesebb mint a lakások fele csatlakozik viszont a közüzemi gázhálózathoz Tomajmonostorán, Tiszaderzsen, Tiszagyendán és Tiszaszentimrén.

A közüzemi ivóvízhálózatba történő bekapcsoltság mindenesetre egyike azon kevés társadalmi-fejlettségi dimenzióknak, amely szerint Tiszafüred kistérségének elmaradottsága csökkent az elmúlt két évtizedben. A két évtizede még csupán 50%-os arány 96,3%-ra ugrott, ami valamivel még jobb is a megyei, a régiós, illetve az országos átlagnál – a 2009-es Erőforrástérkép szerinti adatok lényegében megegyeznek a jegyzői adatlapokból kapott információkkal.

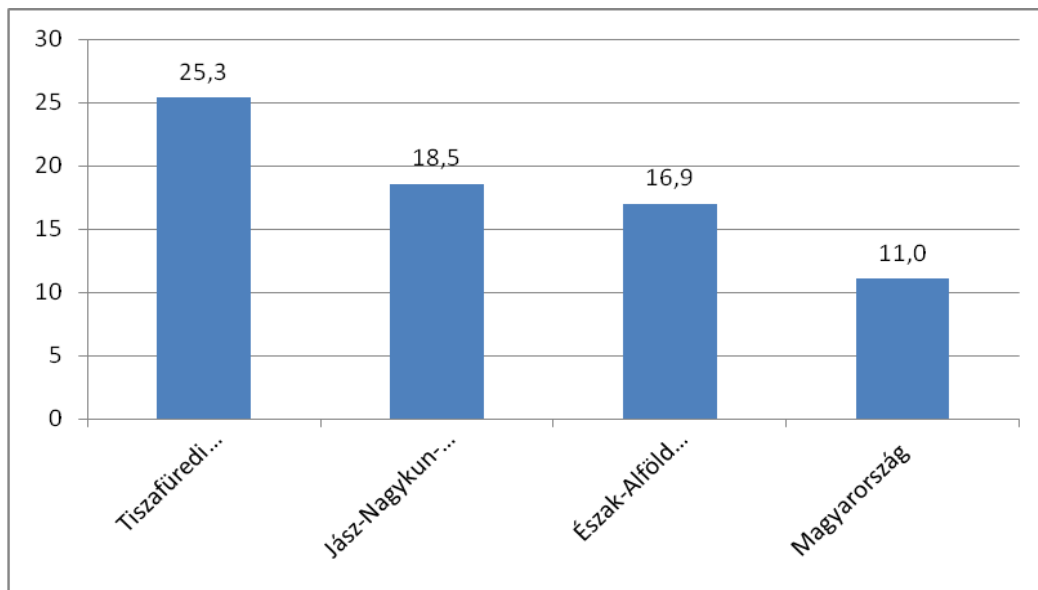
15. ábra: Közüzemi ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások aránya, 1991-2009, százalék

Forrás Erőforrástérkép

<http://v11.regionaldata.org/index.php?modul=lekerdezések&func=kistersegek>

16. ábra: Komfortnélküli lakások aránya, 2001, százalék

Forrás: Erőforrástérkép

http://www.regionaldata.org/territorial_data/show

Az életveszélyes és a komfort nélküli lakások aránya ugyanakkor szintén fontos mutatója egy-egy település lakáshelyzetének. E területen Tiszafüred térsége viszont már egy évtizeddel ezelőtt is jelentősen rosszabb arányt (25,3%) mutatott a megyei, az észak-alföldi regionális, illetve a magyar országos átlagnál. A jegyzői adatlapok tanúsága szerint ez a helyzet azóta sem javult érdemben: az életveszélyes lakások problémáját csupán a kistérség két településén (Kunhegyes, Tiszaderzs) nem észlelték. Emellett Tiszafüreden (0,1%) is elenyésző az ilyen lakások hányada, Abádszalókon (10%) és Tiszaszentimrén (8%) viszont nagyon magas az arányuk. Elég magas továbbá a komfort nélküli lakások súlya: csupán Tiszafüreden (0,6%), Tomajmonostorán és Tiszaszőlösön marad 10% alatt az arányuk, miközben Abádszalókon és Kunhegyesen a lakások 30%-a, Nagyivánban 35%-a, Tiszaderzsen pedig 45%-a komfort nélküli.

Részletek interjúk kivonataiból:

Tiszafüred: Fürdőszoba az ingatlanok 10%-ában nincs (kb. 5000 ingatlan van összesen). (Ö02-polgármester)

Tiszabura: kb. a lakosok 25%-ának van kikapcsolva vagy az áram, vagy a víz, további 30%.nak annyi a tartozása, hogy hamarosan őket is leválasztják a rendszerről. Víz 100-120 családnál nincs bekötve a házba. Ők, illetve rajtuk kívül még sok család a közutakról hordja a vizet – az önkormányzatnak jelenleg kb 10 millió forintos hátraléka van ebből. (Ö05-polgármester)

Kunhegyes: A számlatartozások miatt kb. 50 háznál kikapcsolták a gázt vagy a villanyt. (Ö13-polgármester)

Kunhegyes: Közüzem kikapcsolásokat illetően, sokaknak átszerelték a villanyórát kártyás feltöltős rendszerűre. A fűtést mindig megoldották valahogy, a falopás gyakran előfordul. A polgármester osztott fát télen.

A cigányvölgyben semmiféle közműhálózat (víz, csatorna, gáz) nincs kiépítve, még kövezett út sincs. A városban van egy szennyvízberuházás, de az nem terjed ki a cigányrészekre. A cigányrészekben a minimális infrastrukturális fejlesztéseket a CKÖ csinálta pályázat útján. (Ö15-CKÖ)

5. Szolgáltatások a kistérség településein

5.1. Humán szolgáltatások elérhetősége és jellemzői

Az adatlapok tanúsága szerint a kistérség valamennyi településén elérhető a családsegítés és a gyerekjóléti szolgáltatás is. A szociális alapszolgáltatások közül a házi segítségnyújtást és az étkeztetést szintén a kistérség valamennyi települése biztosítja (Tiszabura, Tiszaigar és Tiszaörs jegyzői adatlapja hiányában ez persze csak a többi településről állítható biztosan). Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás viszont csupán Kunhegyesen működik, a jegyzői adatlapok szerint ilyen szolgáltatás a térség központjában, Tiszafüreden, illetve a harmadik városi rangú településen, Abádszalókon sincs. A települések relatíve nagy népességszáma miatt tanya- vagy falugondnoki szolgálat működtetése nem indokolt⁶, ugyanakkor jegyzői adatlapja szerint Tiszaszentimre működtet ilyet. Bár adósságkezelési szolgáltatás nyújtása csak a 40 ezer főnél népesebb városok számára kötelező előírás, ezt a kistérség három városa közül kettő – Tiszafüred, illetve Abádszalók – biztosít (13. táblázat).⁷

⁶ A Szociális törvény szerint tanyagondnoki szolgáltatás a 70-400 lakosú, falugondnoki szolgálat a 600 fő alatti kistérségeken szervezhető meg.

⁷ Szakértői vélemények: Abádszalókon nincs adósságkezelés. Családsegítés Tiszaderzsén Elérhető heti 20 órában és gyjsz. elérhető heti 10 órában. Tiszaigaron, és Tiszaörsön is elérhető mind a családsegítés, mind pedig a gyjsz. A nyári napközi Tiszaszentimrén elérhető, sőt a helyi önkormányzat saját forrást is rendelt hozzá, hogy minél több gyerek (H) részére elérhető legyen. Tiszaigaron is elérhető a nyári étkeztetés napközivel egybekötve. Tiszaörsön is elérhető a nyári étkeztetés (igaz leves nincs, csak második fogás).

**13. táblázat: Szolgáltatások elérhetősége a kistérség településein, 2011
(helyi adatlapok alapján)***

Szolgáltatás	Abád- szalók	Kun- hegyes	Nagy- iván	Tisza- derzs	Tisza- füred	Tisza- gyenda	Tisza- roff	Tisza- szentimre	Tisza- szőlős	Tomaj- monostora
Családsegítés	+	+	+	N/A	+	+	+	+	+	+
Gyerekjóléti szolgáltatás	+	+	+	N/A	+	+	+	+	+	+
Házi segítségnyújtás	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
Étkeztetés	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Tanya- vagy falugondnoki szolgálat**	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Adósságkezelési szolgáltatás	+	-	-	-	+	-	-	-	-	-
Bölcsőde	+	+	-	-	+	-	+	-	-	-
Családi napközi	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
Nyári napközi	-	-	-	+	+	-	-	-	-	+
Nyári étkeztetés	+	-	+	+	+	+	+	-	+	+
Gyerekház	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Közösségi ház	+	+	-	+	+	+	-	+	-	+
Játszóter	+	+	-	-	+	+	+	+	+	+
Szélessávú internet	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Nyilvános internet hozzáférés	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Házi gyermekorvos	+	+	-	-	+	N/A	-	-	-	-
Ifjúsági klub	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-

*Megjegyzés: jegyzői adatlapok hiányában Tiszabura, Tiszaigar és Tiszaörs nélkül **A kistérség településeinek népességszáma szerint ilyen szolgáltatás egyetlen településen sem lenne indokolt, azonban a jegyzői adatlap szerint Tiszaszentimrén működtetnek falugondnoki szolgálatot.

Bölcsőde a kistérség három városi rangú települése mellett Tiszaroffon is van. A kunhegyesi és a tiszaroffi bölcsőde maximális kihasználtsággal (20, illetve 12 fő) működik, a tiszafüredi és az abádszalóki bölcsődékben viszont számos szabad férőhely van: előbbi 75%-os, utóbbi kétharmados kapacitás-kihasználtsággal működik. A tiszafüredi és a kunhegyesi bölcsődébe egyáltalán nem járnak cigány gyerekek, az abádszalóki bölcsődébe 1 cigány gyerek jár, a tiszaroffi bölcsődések között viszont 40%-ra becsülték a roma gyerekek arányát. Az abádszalóki bölcsődébe járó 18 gyerek közül 16, a tiszaroffi 12 bölcsődés közül 10 gyerek hátrányos helyzetű, a 31 tiszafüredi bölcsődés között viszont csupán 6 a hátrányos helyzetű gyerek, a kunhegyesi bölcsődébe pedig az adatlap tanúsága szerint egyetlen ilyen gyerek se jár.

A bölcsődékben fontos fejlesztési szükségletként jelenik meg a játékok és a berendezési tárgyak minőségi cseréje, valamint a Tiszaburát és Tiszagyendát is ellátó tiszaroffi bölcsődében a személyi feltételek között egy teljes állású technikai segítő és egy szakképzett gondozónő, Kunhegyesen pedig egy részmunkaidős bölcsődeorvos felvétele. Családi napközi Kunhegyesen van a térség települései közül, így a kistérségben élő (Tiszabura, Tiszaigar és Tiszaörs nélkül számított) 744 0-2 éves gyerek közül 10-15 százalékuk jut intézményi hely, ami az ország más magas szegénységi kockázatú térségeivel összevetve nem rossz arány.

A gyerekek nyári ellátásában sem mondható rossznak a helyzet a hasonló fejlettségű térségekhez képest. Nyári étkeztetést a térség szinte minden településén biztosítanak, nyári napközi viszont csak Tiszafüreden, Tiszaderzsen és Tomajmonostorán van. Kunhegyesen ezt a hiányt a családi napközi részben pótolhatja, azonban feltűnő, hogy Abádszalókon sincs ilyen szolgáltatás.

14. táblázat: Szolgáltatások elérhetősége heti óraszám szerint, 2011 (jegyzői adatlapok alapján)⁸

Település	Lakó-népesség, fő	18 éven aluliak száma, fő	Család-gondozás	Gyermekjóléti szolgálat	Védőnői szolgálat	Házi gyermekorvos	Háziorvos
Abádszalók	4600	500	40	40	40	40	40
Kunhegyes	8140	1 388	40	40	40	20	20
Nagyiván	1215	234	20	20	30	0	40
Tiszaderzs	1220	268	20	10	40	0	15
Tiszafüred	12 186	1 863	40	40	40	40	40
Tiszagyenda	1076	188	10	10	20	0	40
Tomajmonostora	646	168	20	30	8	0	20
Tiszaroff	1750	283	8	8	8	2	8
Tiszaszentimre	2289	436	40	20	40	0	40
Tiszaszőlős	1607	314	20	20	40	0	40

Megjegyzés: jegyzői adatlapok hiányában Tiszabura, Tiszaigar és Tiszaörs nélkül

A kistérség településeinek túlnyomó részében a Tiszafüred Kistérség Többcélú Társulás Szociális Szolgáltató Központja, illetve annak helyi szakmai egységei látják el a családsegítési és a gyermekjóléti szolgáltatási feladatokat. Emellett a Tiszaszentimre Református Szociális Szolgáltató Központ játszik fontos szerepet, amely a Tiszaszentimrei Református Egyházközséggel karöltve Tiszaszentimrén, valamint Tiszaszőlősön biztosítja a családsegítési és a gyermekjóléti szolgáltatásokat. A heti 40 órás feladatellátás a három városi jogállású

⁸ Szakértői vélemények. Nyári napközi van Tiszaigaron, Tiszaszentimrén. Abádszalókon a 18 éven aluliak száma 852 fő! Tiszaigaron a családsegítés és a gyj. heti 10 órában elérhető. Tiszaörsön a családsegítés és a gyj. heti 20 órában elérhető.

településen, illetve családgondozásban Tiszaszentimrén biztosított, de Tiszaroffon csupán heti 8 órában nyújtják a családsegítést és a gyermekjóléti szolgáltatást is (lásd a 14. táblázatot).

A szociális szolgáltató szakemberek leterheltsége jelentős. Abádszalókon csak 1 családgondozó és 2 gyermekjóléti szakember van, Kunhegyesen pedig összesen öten látják a kétféle feladatot. Ehhez képest a tiszafüredi 9 (6+3) fős ellátó szervezet nagysága megfelelőnek tűnik. A kisebb településeken a feladatokat gyakran megosztva látják el – jó példája ennek, hogy a Tiszaszentimre Református Szociális Szolgáltató Központ gyermekjóléti szolgálatait Tiszaszentimrén és Tiszaszőlősön ugyanaz a szakember látja el heti 20-20 órában.

Védőnői szolgáltatás a kistérség valamennyi településén biztosított, de például Tiszaroffon és Tomajmonostorán csupán heti 8 órában, miközben Tiszaroffon 37, Tomajmonostorán pedig 28 3 év alatti gyerek van. A védőnői adatlapok igen erős etnikai szegregációra utalnak: miközben saját megítélése szerint az érintett védőnő Tomajmonostorán egyáltalán nem találkozott cigány gyerekekkel, addig Nagyivánban, Tiszaderzsén, de Tiszafüred bizonyos védőnői körzeteiben és Tiszaszentimrén is a legkisebb gyerekeknek legalább a fele roma, akiknek aránya Tiszaroffon és Tiszaigarban 80%.⁹

Házi gyermekorvos csak Tiszafüreden és Abádszalókon rendel heti 40 órában, Kunhegyesen heti 20 órában, Tiszaroffon pedig havonta 1 alkalommal. A többi településen háziiorvosi vegyes praxis működik, és a gyermekorvosi szakellátásban is komoly hiányosságok vannak (ennél a szempontnál a kitöltött védőnői adatlapok egymással nem mindenben konzisztensek).

Részletek interjúk kivonataiból:

Tiszafüred: A környék egészségügyi ellátása jó, Gyerekorvostól van 2, 6 felnőtt háziiorvos, van egy magánkézben lévő (de SZTK) járóbeteg fizioterápiás központ, a szakrendelések működnek, Karcagról, Debrecenből járnak le az orvosok. Kórház Karcagban van, de Debrecenben is fogadnak betegeket. Szólnok ebből a szempontból nem számít. Az egészségügyi körzet része Tiszaigar, Nagyiván – itt vannak háziiorvosok -, Tiszaszőlős. Tiszaderzs, Tomajmonostor, illetve röntgenre „bejöhethet” Abádszalók, Tiszaroff, Tiszabura. Havonta egyszer ezekben a településeken rendel a gyermekorvos.

⁹ Szakértői megjegyzés. Ez így nem lenne valós megállapítás. A védőnők elmondása szerint e mögött csak az áll, hogy ők nem mondhatják rá másik személyre maguktól, hogy ő bizony cigány származású ember.

Korábban 3 gyerekorvos volt, egyenként 100 gyerekekkel, most van 2, összesen 100 gyerekekkel. Bezárt egy óvoda, egy iskola.

A mélyszegénységből a környéken konkrét egészségügyi kockázat, betegség nem jelent még meg. Az egészségügyi szűrésekre mindenki eljár, a védőoltásokat mindenki megkapja.

A családok (roma családok sem) nem vállalnak sok gyereket, két-három gyereknél megállnak. Tiszaburán, Kunmadarason a helyzet sokkal rosszabb, de erről nincsenek személyes tapasztalatai. (Ö01-gyerekorvos)

Tiszabura: A gyermekorvosi szolgálatot nem tudta a település fenntartani, valamint az iskolában az étkeztetés nem megoldott (az óvodában biztosítanak gyermekétkeztetést). Korábban volt napközi ellátás, tanoda a településen. Akkor szűntek meg, amikor kifutott a pályázati lehetőség, fenntartásra nem írnak ki újakat. (Ö05-polgármester)

Tiszaszentimre: Idősek otthona működik a településen, a református egyház működteti az intézményt. Integrált Közösségi és Szolgáltató Tér kialakítása is most ért véget: a projekt keretében a meglévő művelődési ház felújítása, átalakítása, a főbejárati nyílászárók cseréje, az épület komplex akadálymentesítése, új elektronikai, számítástechnikai és egyéb eszközök, berendezések és bútorok beszerzése valósult meg. Az elmúlt években egyre jellemzőbbé vált, hogy terjed a nevelőszülői intézmény – a meglévő 3-4-5 gyerek mellé vállalnak gyereket, elsősorban megélhetési célból (ugyanakkor semmi gond nincs ezekkel a családokkal). Családi napközi szűnt meg, miután megszűnt az állami támogatás – nincs a faluban fizetőképes kereslet. (Ö11-polgármester)

Kunhegyes: Fejlesztés az elkövetkező két évben: öregek otthonának építése (50 millió Ft). Egy tiszafüredi cég szervez néptánc oktatást, kb. 150 vesznek részt rajta. Van egy ifi klub is a Művelődési központban. A sportcsarnokban sok gyerek tud sportolni (labdarúgás, kézilabda, röplabda). (Ö13-polgármester)

A kistérségben a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központ két kirendeltsége működik: Tiszafüreden, illetve Kunhegyesen. A tiszafüredi kirendeltséghez 7, a kunhegyesihez 6 település tartozik, és mindkettő az adatlapon megkérdezett munkaerőpiaci szolgáltatások túlnyomó többségét nyújtja. Kivételt egyrészt az álláskereső klub működtetése jelent (ez a kistérségben nem érhető el, hanem csak Szolnokon legközelebb), emellett Tiszafüreden rehabilitációs, valamint pszichológiai tanácsadást is csupán alkalmilag biztosítanak. 2011. decemberi adatok szerint a kunhegyesi kirendeltség területén a regisztrált

álláskereső 55%-a bérpótló juttatásban, 11%-uk álláskeresői járadékban részesült, 1% kapott rendszeres szociális segínyt, míg 33%-uk nem részesült ellátásban. Az ellátatlanok aránya még nagyobb, 46,8% volt a tiszafüredi kirendeltséghez tartozó településeken, ahol a regisztrált álláskereső közűl bérpótló juttatást 35,1%, álláskeresői járadékot 17,7%, rendszeres szociális segínyt viszont mindössze 0,4 százalék kapott.

5.2. Közoktatási intézmények és szolgáltatások

A tiszafüredi kistérség valamennyi településen van óvoda (KIR adatok alapján), azokon a településeken is, ahonnan jegyzői adatlapot nem kaptunk vissza. Ez nyilván összefüggésben áll azzal, hogy – legalábbis az aprófalvas térségekhez mérten – még a kisebb településeken is viszonylag sok a 3-5 éves: a kistérség legalacsonyabb lélekszámú településén, Tomajmonostorán is 19 óvodáskorú gyerek él. A kistérség valamennyi településén működik általános iskola (iskolai adatlapot Tiszaburáról nem kaptunk). Csupán alsó tagozat (1-4. osztály) működik Tiszaigar, Tiszaörs és Tiszaderzs településeken; az 5-8. osztályos gyermekek a tiszafüredi Kossuth Lajos iskolában vehetik igénybe az alapoktatást. Napközi is van valamennyi településen, ahonnan kaptunk adatlapot (15. táblázat).

**15. táblázat: Közoktatási intézmények és szolgáltatások, 2011
(jegyzői, óvodai, iskolai adatlapok alapján)**

Település	3-5 évesek száma (fő)	Óvoda	6-13 évesek száma (fő)	Általános iskola 1-4 osztály	Általános iskola 1-8 osztály	Iskolai napközi
Abádszalók	80	+	150	+	+	+
Kunhegyes	241	+	588	+	+	+
Nagyiván	35	+	105	+	+	+
Tiszaderzs	44	+	123	+	-	+
Tiszafüred	271	+	801	+	+	+
Tiszagyenda	32	+	94	+	+	+
Tomajmonostora	19	+	58	+	+	+
Tiszaroff	36	+	126	+	+	+
Tiszaszentimre	62	+	173	+	+	+
Tiszaszőlős	47	+	131	+	+	+
Tiszafüredi kistérség*	867	10	2349	10	9	10

*Megjegyzés: jegyzői adatlapok hiányában Tiszabura, Tiszaigar és Tiszaörs nélkül

16. táblázat: Óvodáztatási helyzet, 2011 (óvodai adatlapok alapján)

Óvoda megnevezése	Óvodások száma	HHH gyerekek aránya, %	Átlagos csoportlétszám	Korai fejlesztést igénylő gyerekek száma	SNI-gyerekek száma	Cigány gyerekek becsült aránya, %
Hat Szín Virág Óvoda Abádszalók	148	30,0	24,7	0	1	20,0
Kunhegyes Város Óvodai Intézménye	261	53,0	23,7	5	4	18,8
Hat Szín Virág Óvoda Nagyiván	44	5,0	22,0	0	1	30,0
Hat Szín Óvoda Tiszaderzsi Tagóvoda	37	17,0	18,5	1	1	40,0
Tiszafüredi Óvodák	141	7,0	23,5	0	3	5,0
Kunhegyes Város Óvodai Intézménye Tiszagyendai Tagintézmény	34	5,0	34,0	0	1	0,0
Hat Szín Virág Óvoda Tiszaigari tagóvoda	29	9,0	29,0	4	4	40,0
Hat Szín Virág Óvoda Sárgarigó Tagóvoda, Tiszaörs	41	9,0	20,5	0	2	70,0
Kunhegyes Város Óvodai Intézménye Tiszaroffi Tagóvoda	59	32,0	19,7	0	1	65,0
Kunhegyes Város Óvodai Intézménye, Tiszaszentimre	63	20,0	21,0	0	6	4,5
Hat Szín Virág Óvoda Tiszaszőlősi Tagóvoda	51	9,0	25,5	2	3	20,0
Kunhegyes Város óvodai intézménye Tomajmonostorai Tagóvoda	38	16,0	19,0	0	1	0,0
Recsky Klára ÁMK Óvodai Intézményegység, Tiszabura ¹⁰	120					
Tiszafüredi kistérség	946	17,7		12	28	

Az óvodai adatlapok összesítése szerint 946 óvodás jár, illetve van beíratva a kistérségi intézményekbe, akik közül 17,7 százalék halmozottan hátrányos helyzetű (HHH). Az egyes intézményeket tekintve jelentős különbségek vannak a HHH-s gyerekek arányai között. A koncentrált intézményi szerkezet miatt (az adatlapok alapján a kistérségi központban működő valamennyi óvodai telephely a „Tiszafüredi Óvodák” része) ugyanakkor nem ragadhatók meg világosan a nagyobb településeken belüli különbségek. Mindenesre Kunhegyes óvodáiban 53%, de Abádszalókon is 30, Tiszaroffon pedig 32 százalék a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek aránya, miközben Nagyivánban vagy Tiszagyendán az adatlapok szerint csupán 5% (16. táblázat).

Helyi becslések szerint a tiszaoärsi és a tiszaroffi óvodába 65-70 százalékban cigány gyerekek járnak, ami előrehaladott gettósodásra utal. A korai fejlesztést igénylő gyerekek számát 12-re becsülték a kistérségben, akiknek száma Kunhegyesen és a viszonylag kevés óvodás számához mérve különösen Tiszaigarban magas. A helyi óvodai statisztikák szerint a kistérségben összesen 28 sajátos nevelési igényű gyerek van, akiknek aránya feltűnően nagy a tiszaszentimrei, illetve a tiszaiigari óvodában.

¹⁰ Szakértői megjegyzés. Recsky Klára ÁMK Óvodai Intézményegység, Tiszabura, kimaradt a táblázatból

Az átlagos csoportlétszám Tiszagyendán és Tiszaigaron haladja meg a közoktatási törvényben maximalizált 25 fős határt. A kistérség egészét tekintve nem látszik súlyos férőhely-probléma, és az egyes óvodákban sem haladja meg az odajáró gyerekek száma az engedélyezett férőhelyekét. A csoportlétszámoknál a belső megoszlások kisebb egyenlőtlenségekre utalnak: a tiszagyendai óvoda nagy létszámú csoportjával szemben Tiszaderzsen és Tomajmonostorán 20 fő alatti az átlagos csoportlétszám.

A kistérség óvodáiban összesen 74 óvodapedagógus dolgozik, akik közül mindenki szakképzett és 92%-uk (68 fő) helyben lakó. A kistérségben egy óvodapedagógusra átlagosan 13 gyerek jut, de a leterheltségben vannak különbségek. A kunhegyesi óvodában kerekén kétszerese a gyerek/óvodapedagógus arány (18,6) a tiszaderzsinek (9,3). Nagyon komoly probléma a fejlesztő szakemberek, gyermekvédelmi felelősök hiánya, a segítő szakemberek lényegében mindenütt kizárólag dajkák. Csupán 3 óvodában dolgozik részmunkaidős logopédus, illetve 1 óvodában részmunkaidős védőnő. A segítő szakembereknek ezt a feltűnő hiányát a pedagógiai szakszolgálat szolgáltatásai csak kismértékben tudják enyhíteni. Komoly probléma továbbá, hogy a kistérségi óvodák közel felében hiányzik a fejlesztőszoba és/vagy a tornaszoba is.

Részletek interjúk kivonataiból:

Tiszafüred: Tagóvodát kellett bezárni a csökkenő gyerekszám miatt. (Ö02-polgármester)

Tiszabura: Az iskolában jelenleg 400 gyerek van a 8 évfolyamon, 200 gyereknek kéne járnia óvodába, ehhez képest most 120 gyerek van, mert adósságrendezés van a településen folyamatban. Ha megszűnik a csőd eljárás, akkor tudják bővíteni az óvodát. Ha az iskolának sikerül új fenntartót keríteni (jelenleg a pünkösdi egyházzal, valamint az Országos Roma Önkormányzattal folynak tárgyalások), akkor sikerül annyit megtakarítani, hogy minden gyerek járhat újra az óvodába. Az óvoda eredetileg 6 csoportos, de a településen a megszorítások miatt 2 csoportot nem indítottak (a pedagógusokat elküldték), és kérték a lakosokat, ne vigyék beírni a 3 éves gyerekeket. (Ö05-polgármester)

Az óvodában jelenleg 120 gyerek van 4 csoportban – egyébként 170 lenne, 6 csoportban, de az adósságrendezés miatt itt is megszorításokat kellett bevezetni. Az IPR az óvodában nem működik. A szülők vinnék 3 évesen a gyerekeket, de az önkormányzat kérte őket, hogy ne vigyék beírni, mert úgysem tudják felvenni. Emiatt csak az idősebb (4-)5-6 éves gyerekek vannak bent. A településről többen Abádszalókra, illetve Tiszaroffra viszik a gyerekeket –

általában a jobb helyzetben lévő, jobb képességű gyerekeket viszik el (számuk kb 50-60).
(Ö07-iskolaigazgató)

Tiszaderzs: Az óvodába kb 40 gyerek jár, fele roma származású – általában 4-5 éves kortól járattják. 3 évesen még ritka, hogy beíratnák a gyerekeket. (Ö10-CKÖ)

17. táblázat: Általános iskolai helyzet, 2011

Iskola megnevezése	Tanulók száma	HHH-tanulók aránya, %	SNI-tanulók száma	Magán-tanulók száma	Napközis/ tanuló-szobás/ iskola-otthonos tanulók aránya, %	Cigány gyerekek becsült aránya, %
Kossuth Lajos Gimnázium Tizzaszőlősi Általános Iskolája	119	21,8	11	0	57,1	30,0
Kovács Mihály Általános és Művészeti Iskola, Abádszalók	438	32,6	29	4	29,0	20,0
Kunhegyesi Általános Iskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és Szakiskola – Dózsa Úti Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	263	16,3	10	0	32,7	31,0
Kossuth Lajos Gimnázium Kossuth Lajos Általános Iskolája, Tiszafüred	305	11,1	17	4	47,9	9,0
Kossuth Lajos Gimnázium, Nagyiváni Általános Iskolája	132	38	16	3	79,5	25,0
Kossuth Lajos Gimnázium Tiszaderzsi Általános Iskolája	33	54,5	0	0	63,6	67,0
Kossuth Lajos Gimnázium Tiszaigari Általános Iskolája	32	37,5	2	0	56,3	33,0
Kossuth Lajos Gimnázium Balkay Pál Általános és Szakiskola Tiszaörs	42	33,3	4	1	54,8	36,0
Kossuth Lajos Gimnázium Tomajmonostori Általános Iskolája	162	29,6	8	1	73,5	6,0
Általános Iskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és Szakiskola, Kunhegyes, Általános Iskola Tiszagyenda-tagintézmény	111	24,3	6	0	27,9	19,0
Vasvári Pál Általános Iskola, Tiszaszentimre	137	38,7	15	0	52,6	15,0
Általános Iskola, Tiszaroff	148	52,0	7	3	48,6	67,0
Recsky Klára ÁMK, Tiszabura	364	99%	29	2	0	99,2
Tiszafüredi kistérség összesen	2286	30,05	154	18		

A kistérség 13 településének iskoláiban – az iskolai adatlapok összesítése alapján – 2286 gyerek tanul. Az eredmények értelmezését és a belső egyenlőtlenségek feltárását nehezíti, hogy Tiszafüred és Kunhegyes különböző telephelyein működő társult oktatási intézmények egy iskolaként jelennek meg, így a köztük levő egyenlőtlenségekre csak a kompetencia-mérések adataiból következtethetünk. A tiszafüredi Kossuth Lajos Gimnázium, Szakképző Iskola, Általános Iskola, Pedagógiai Szakszolgálat és Kollégium 8 településen működtet általános iskolát a kistérségben.

A kistérségi általános iskolások 30,05 százaléka halmozottan hátrányos helyzetű (HHH). Legmagasabb, 90 százalékot is meghaladja Tiszaburán, 50 százalékot meghaladó az arányuk a tiszaderzsi és a tiszaroffi iskolákban. Jelentős a HHH arány Nagyivánon is. További hat intézményben (Abádszalókon, Tiszaszentimrén, Tiszaigaron, Tiszaörsön és Tomajmonostorán) a HHH-s gyerekek aránya meghaladja a 25 százalékot (17. táblázat).

A cigány tanulók aránya a tiszaburai, tiszaroffi és a tiszaderzsi iskolákban 67 százalék feletti, de Tiszaörsön, Tiszaigaron, Kunhegyesen és Tiszaszőlősen is az iskolás gyerekek 30-40 százaléka roma. Az iskolák jelzése szerint 154 sajátos nevelési igényű (SNI) gyerek tanul a kistérségben, az abádszalóki Kovács Mihály Általános és Művészeti Iskolában és a tiszaburai Recsky Klára ÁMK iskolájában a legmagasabb (29-29) a számuk. A magántanulók száma 18 fő a kistérségben, ez más hasonló fejlettségű térségekkel összevetve alacsony. Napközi/tanulószoza/iskolaotthonos oktatás – Tiszabura kivételével - minden településen van, a valamelyik tanulást segítő formában résztvevő tanulók aránya Nagyivánban és Tomajmonostorán 70 százalék fölötti (17. táblázat).

Az általános iskolai adatlapok szerint a kistérség iskoláiban (Tiszabura nélkül, ahonnan nem állnak rendelkezésre adatok) összesen 169+23 (Tiszabura) főállású és 10 részmunkaidős pedagógus dolgozik közülük mindössze 4 + 7 (Tiszabura) fő képesítés nélküli, ők valamennyien Tiszaigar általános iskolájában dolgoznak.¹¹ A kistérségben összesen 4 gyermekvédelmi felelőst (Tiszafüreden, Kunhegyesen, Tiszaderzsen és Tiszaigaron), 9 fejlesztő pedagógust és 11+1 (Tiszabura) gyógypedagógust foglalkoztatnak. Tiszafüreden mindhárom típusú szakemberi segítség biztosított, Nagyivánban és Tiszaszőlősen viszont egyáltalán nincs ilyen szakmai támogatás. Az iskolák jelzése alapján csak 1-1-1 intézményben nincs tornaterem, számítógépterem és sportudvar, ebédlő már négy+1 (Tiszabura), könyvtár pedig öt térségi iskolából hiányzik. A legrosszabb helyzetű iskola ezen a téren a tiszaderzsi, ahol nincs ebédlő, sportudvar és könyvtár sem.

Részletek interjúk kivonataiból:

Tiszafüred: A szolgáltatásokhoz mindenki hozzájut, sőt, a mikrotársulás miatt a kistelepülések nehezebb helyzetben lévő, sokszor sérült gyerekei jobb oktatási környezetbe kerültek – igaz,

¹¹ Szakértői megjegyzés. Tiszaigarban nem dolgoznak képesítés nélküli pedagógusok. Mind a 4 főállású pedagógus tanítói végzettséggel rendelkezik, s egy közülük fejlesztő pedagógus diplomával is.

ezzel párhuzamosan a település iskoláinak színvonalának csökkenésével is szembesülnek. (Ö02-polgármester)

Az általános iskolák közül az egyik református, a másik katolikus, és van egy önkormányzati. Nagy a vonzereje az egyházi iskoláknak, különösen a 8 osztályos gimnáziumoknak. IPR nem működik az iskolában – a katolikus iskolában vezették be, ott működik külön SNI-s tagozat is. Az iskolában 16 SNI-s gyerek jár, ebből 8 SNI B-s. Védelembé vett gyerek (5), magántanuló is (4) is van. Az iskolában van gyógypedagógus, ő heti 3 órában kiscsoportban foglalkozik az érintett gyerekekkel. A discalculia, disgrafia jellemző. Két fejlesztőpedagógus van az iskolában. Logopédust a pedagógiai szakszolgálat biztosítja. Úgy tapasztalják ugyanakkor, hogy a logopédiára egyre több gyereknek szüksége lesz. Fejlesztőszoba van az iskolában, eszközökkel jól felszerelt. A tavalyi évben kb 51-en buktak pótvizsgára, ebből 4-en évet ismételtek. Tanulási problémával, valamivel több, mint 30 gyerek küszködik. Nekik heti 2 óra fejlesztés van, és eljárhatnak korrepetálásra – igaz, ez nem túl népszerű. A korrepetálás nem állandó, hanem felmérések, dolgozatok előtt eseti.

Inkább olyan probléma volt a társulás létrehozásakor, hogy sok olyan gyerek került be vidékről a felső tagozatba, akik nem tudtak írni-olvasni. Tartottak megbeszéléseket az érintett tanárokkal, iskolákkal – ez akkoriban komoly konfliktusokat okozott (volt olyan kistelepülési polgármester, aki bepanaszolta az iskolát). A kistelepülések iskolái sokat változtak, pld. fejlesztő pedagógusokat „neveltek ki” a tanítók közül.

Az óvoda szokott jelezni, de első osztályban hamar kiderül, ha egy gyerekkel gond van. Problémát leginkább a szolnoki szűrővizsgálat jelent, túlságosan leterheltek, ezért sokszor gyorsabb, ha Pestre küldik szakértői véleményért a gyereket.

91 gyerek jár be kistelepülésről, őket egy bérelt magánvállalkozó hozza be pedagógus-asszisztensi kísérettel. (Ö03-iskolaigazgató)

Tiszabura: Az iskolában működik csak IPR, az óvodában nem, de ott is vannak sérült, SNI-s gyerekek. Az iskolában az étkeztetést nem tudják megoldani, nincs erre elegendő keret. Korábban (nem, mint CKÖ, hanem mint FIROSZ) szerveztek roma fiataloknak ösztöndíjprogramokat, illetve több felnőttképzési kurzust is. (Ö06-CKÖ)

Az iskolában 364 gyerek tanul,(29% SNI tanuló) ebből 99 % halmozottan hátrányos helyzetű. 2010-ben kikapcsolták a fűtést az iskolában, akkor a még fűthető közösségi terekben folyt az oktatás. Ezt követően osztályösszevonások voltak, illetve sok pedagógust elbocsájtottak (amiből sok munkaügyi per származott). Hiába nyertek több felújítási pályázaton, a csőd eljárás

miatt minden áll. A településen kb 1000 gyerek van – magas a születések száma, a családok 3-4 gyereket vállalnak. A szociális hátrányok nagyon látszanak – itt az iskolában minden felszerelést, étkezést ingyen kapnak. Ugyanakkor az otthoni körülmények miatt nagyon sok gyerek értelmi sérültté válik. A felső tagozatban szinte senki sem csinál házi feladatot. Iskolakerülés, sok igazolatlan 20-30 gyerekre jellemző. Beilleszkedési, magatartászavaros és tanulási nehézségekkel küzdő tanuló 60 van az iskolában. Egy gyógypedagógus, 7-8 fejlesztőpedagógus van az intézményben. Utazó szakembert nem vesz igénybe az iskola (azaz nincs pszichológus, logopédus). Verekedés, bántalmazás az iskolában már nincs, otthon, az utcán intézik el a vitás ügyeket (az iskolában több biztonsági őr is van).

Minden évben egy-két korai terhesség van az iskolában. Ezek a tanulók magántanulók lesznek. Az IPR sokat jelent a pedagógusoknak, tanulóknak is, ám sok esetben helyben nagyobb rugalmasság kellene a pénzköltésben (pld az IPR támogatja a kirándulásokat, ám az önkormányzatnak nincs busza, a szülőknek nincs pénze → senki sem kirándul). Az iskola jelenleg étkeztetést sem tud kínálni, délelőtt oktatás van, utána haza mennek a gyerekek – a délutáni tanulássegítő foglalkozásra már kevesen jönnek. A szaktanári ellátottság rossz, jelenleg 9 szaktanár hiányzik. Az önkormányzat jelenleg tárgyalást folytat fenntartóváltásról a pünkösdi egyházzal illetve a jobban preferált Országos Roma Önkormányzattal.

Az iskola 2009-ben vezette be az IPR-t, egy másik TÁMOP-os pályázattal együtt. Azóta az iskola nyitott más iskolák felé is, de ebbe az iskolába senki nem akar ellátogatni. A szolnoki szakértői bizottság sok bosszúságot okoz az iskolának, szülőnek (össze-vissza hívják be a gyerekeket vizsgálatokra). Rendszeres találkozók ugyanakkor nincsenek, csak eseti megbeszélések. (Ö07-iskolaigazgató)

Tiszaderzs: 2007-ben az iskola elvesztette az önállóságát, a Tiszafüredi Kossuth Lajos Általános Iskolával vonták össze. Ezzel párhuzamosan a felső tagozat is átkerült oda, így jelenleg 33 gyerek jár az iskolába. A tanulók szüleinek 10 százalékának van munkahelye. A tanulók mintegy 70 százaléka roma származású. A 3H-s tanulók aránya 80-85%. Igazán mélyszegénynek azonban „csak” két család számít.

Tiszaderzsről már az óvodáskorúakat is elviszik Abádszalókra, ez az iskolára is jellemző (Tomajmonostorára is) – mintegy 10 gyereket járatnak más iskolába. Főként a magyar gyerekeket viszik más településre. Az iskolában működik napközi, 24 gyerek jár oda, akik nem járnak, azok jellemzően magyar családok.

Kb. 5-8 olyan gyereket tud megnevezni az intézményvezető, akik alul-, vagy egyoldalú tápláltak. 12 beilleszkedési és magatartászavarral küzdő gyerek jár az iskolába jelenleg. Egy pedagógus fejlesztőpedagógusi végzettséggel bír, ő tudja a fejlesztéseket megoldani.

Egyébként a térségi központból jár gyógypedagógus, logopédus, ha kérnek, pszichológus. Nincs testnevelő tanár az iskolában, pedig kellene, hogy le lehessen kötni a gyerekeket, illetve jól át lehessen mozgatni őket. Az új (8-10 éves) tornacsarnok megvan, de nincs kihasználva. (Ö09-iskolaigazgató)

Tiszaszentimre: A településen kb. 130 0-6 éves gyerek van, az iskolába 135 gyerek jár. Újszentgyörgyről, illetve Tomajmonostoráról járnak be a gyerekek, nem túl nagy létszámban. Az óvodába kb 60 gyerek jár. Az iskolában a gyerekek közel 80 százaléka kap ingyenes tankönyvet. (Ö11-polgármester)

Tiszaigar: A Vesd bele magad program keretében létrehoztak egy gyakorló kertet, ahol a gyerekeket elsajátíthatják a növénytermesztés ismereteit.

A legfőbb gond a gyerekek magatartása. Neveletlenek, motiválatlanok, van olyan, aki szocializálatlan. A szülőkkel sokat kell harcolni. Sokan közülük segítségre szorulnak. A pénzüket nem tudják beosztani, nem a fontos dolgokra költik el. Az iskolába nagyon kevés gyerek jár, csökken a gyereklétszám és a felnőtt lakosság is egyre kevesebb.

Az iskola a fennmaradásért küzd. (Ö19-iskolaigazgató)

Nagyiván: 25 más településről (Tiszaörs, Tiszaigar) bejáró tanuló van, ők a problémás esetek.

A vidékről bejárók aránya jelentősen befolyásolja az osztályeredményt. Sok a bukás, mert a bejáró tanulók 80%-a bukik, inkább az a jellemző, hogy kevés gyerek, de azok minden tantárgyból megbuknak. Kb. a gyerekek 25%-a él mélyszegénységben. Gyermekvédelmi támogatásban 81 gyerek részesül, ők hátrányos helyzetűek, ingyen étkeznek (napi egyszer) és ingyen tankönyvet kapnak. 39 gyerek HHH-s.

A tanulók 30%-a roma. Minden alsós kollégának megvan a fejlesztő pedagógusi végzettsége. A BTMN-eseket pedig ők fejlesztik. Heti kétszer van foglalkozás tanórák után. Hetente egyszer jár ki a logopédus a kistérségi szakszolgálaton keresztül. Jár ki iskolapszichológus heti egyszer, de szükség esetén akár többször is. Pályázat keretében most zajlik egy olyan foglalkozás a pedagógiai szakszolgálaton keresztül, amit okos testnevelésnek hívnak (olyan feladatok, amik nem csak mechanikus végrehajtást, hanem gondolkodást, taktikai megfontolást is igényel), ezt is gyógypedagógus tartja, havonta más-más osztályban. (Ö22-iskolaigazgató)

Tiszaroff: A mélyszegénységben élő gyerekek aránya nagy, kb. 50%. A nagyobbik részük roma, de vannak magyar gyerekek is közöttük. Sok a túlkoros, van olyan gyerek, aki még 16 éves korában sem végzi el a nyolc osztályt, de az iskola már nem tudja őket fogadni. Van

Kunhegyesen, Szolnokon olyan iskola, amely tudja fogadni ezeket a túlkoros gyerekeket, ahol el tudják végezni a nyolc osztályt. Az iskolában évente 5-6 olyan gyerek van, aki 16 évesen végzettség nélkül távozik.

A társulást megelőzően a településen egy összevont intézmény működött: bölcsőde, óvoda, iskola. A társulás következtében levált az iskola. Később az óvoda is betársult az óvodai mikrotérségbe, szintén Kunhegyes központtal. Tehát az óvodától teljesen különálló intézmény az iskola. A bölcsőde is működik, egy épületben van az ovival. Az óvodába kb. 60 gyerek jár.

Általánosan 30-40%-uk megy középiskolába, a többi szakiskolákba. Van évente novemberben egy iskola által rendezett egész hónapos programsorozatuk, egy egészség-nevelési program. Az egészséges életmódot propagálják a gyerekek körében. Előadásokat tartanak meghívott egészségügyi dolgozók: orvos, fogorvos, gyógyszerész, kozmetikus. A testedzéssel kapcsolatban sportolót hívnak meg. A helyes táplálkozással kapcsolatban pedig egy szakács szokott előadást tartani. Az előadásokkal kapcsolatban foglalkozásokat is tartanak, pl. a gyerekekkel közösen főznek.

Van december környékén sportnap az iskolában, amikor együtt sportolhatnak gyerekek és család. Versenyeket rendeznek, a végén pedig minden osztály kap egy nagy kosár gyümölcsöt, ami a téli időszakban vitamint jelent a gyerekek számára.

Nem kívánnak a közeljövőben pályázaton indulni, mert az utóbbi időben sok pályázaton indultak, és a kis létszámú tanári karnak az ezzel járó kötelezettségek nagy terhet jelentettek, nehéz volt azt is megoldani, hogy minden osztályban legyen pedagógus a továbbképzések miatt. Most pihenni szeretnének egy kicsit. (Ö24-iskolaigazgató)

5.3. Tanulói eredményesség a kompetenciamérés eredményeinek tükrében

Az országos kompetenciaméréseken a kistérség iskolái jellemzően az országos, illetve a községi átlag alatt teljesítettek 2009-2011 között – ez 6. és 8. évfolyamon, matematikából és szövegértésből is fennáll a helyi oktatási intézmények zömére. Tiszafüreden és Kunhegyesen van néhány országos átlag feletti teljesítményt mutató iskola is, a tiszaburai Recsky Klára Általános Művelődési Központ és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény viszont minden mérési eredményét tekintve messze elmarad a kistérség más községeinek iskoláitól is.

Abádszalók

A Kovács Mihály Általános és Művészeti Iskola kompetencia-eredményei matematikából és szövegértésből is alacsonyak, a település városi jogállása ellenére még a községi átlagot sem érik el. Ráadásul tendenciájában sem látszik javulás. A lemaradás különösen szembeötlő

matematikából a 6. évfolyamon (a teljesítmény mindössze 1329,4 pont a 2009-2011 közötti három év átlagában).

Kunhegyes

6. évfolyamon a város iskoláinak átlagos teljesítménye matematikából és szövegértésből is az országos átlag alatt marad, 8. évfolyamon viszont matematikából jobb annál, és szövegértésből is kisebb a lemaradás, mint a 6. évfolyamon. Kunhegyes igazolja kisvárosi státusát annyiban, hogy a községi átlagot a helyi gyerekek mindkét korcsoportja matematikából és szövegértésből is meghaladja. Nagy különbség van viszont a város három iskolája között. A Kunhegyesi Református Általános Iskola diákjai jellemzően az országos átlag felett, a Dózsa Úti Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény diákjai paradox módon matematikából az országos átlag felett, szövegértésből viszont az alatt teljesítenek, a Kossuth Úti Általános Iskola és Szakiskola tanulói viszont még a községi átlagtól is messze elmaradó szintet értek el – és ez a matematikára és a szövegértésre egyaránt érvényes, mégpedig mindkét korcsoportban.

Nagyiván

6. évfolyamon matematikából, 8. évfolyamon pedig szövegértésből a helyi iskolások kompetencia-mutatója a kistérségben a leggyengébb teljesítményt elérők csoportjába tartozik. Általában is szerény a nagyiváni iskolások kompetencia-mutatója: a községi átlagtól mindkét korcsoport mindkét kompetencia-területen jelentősen elmarad.

Tiszabura

A kompetencia-eredmények alapján nem kétséges, hogy Tiszaburán van a kistérség leggyengébben teljesítő iskolája. A Recsky Klára Általános Művelődési Központ és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény a mérések szerint a hatodikosok és a nyolcadikosok között is utolsó Tiszafüred kistérségében, mind a matematika, mind pedig a szövegértés területén. Ráadásul 2009-2011 között az egymást követő évek tendenciája is inkább romlást, mintsem javulást mutat. *(A kistérség településein a kompetencia-eredmények időbeli alakulását a Melléklet M1-M4 ábrái mutatják.)*

Tiszaderzs

Az iskoláról nem állnak rendelkezésre kompetencia-eredmények, mivel csak 1-4. osztály működik. Pedig a helyi iskola potenciális felzárkóztató szerepe elsőrendű – mint jeleztük, a kistérségnek ebben az iskolájában a legmagasabb (a tiszaroffi mellett) egyfelől a halmozottan hátrányos helyzetű, másfelől pedig a roma gyerekek aránya.

Tiszafüred

A város négy iskolájának átlagos kompetencia-teljesítménye csupán a 6. évfolyamon, matematikából haladja meg valamivel az országos átlagot, a fiatalabb korcsoportban szövegértésből, a nyolcadikosoknál pedig matematikából és szövegértésből is elmarad attól. Az átlag azonban elfedi, hogy két iskola (a Bán Zsigmond Református Általános Iskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és Óvoda, valamint a Pedagógiai Szakszolgálat és Kollégium) tanulói egyértelműen az átlag fölött, a másik két iskola (a Kossuth Lajos, illetve a Zrínyi Ilona Általános Iskola) diákjai viszont messze az átlag alatt, még a községi átlagtól is elmaradó eredményt értek el. 2009-2011 között nincsenek egyértelmű időbeli tendenciák, a tiszafüredi iskolák közötti különbségek ugyanakkor stabilak.

Tiszagyenda

6. évfolyamon szövegértésből a tiszagyendai iskolások a kistérség második leggyengébb eredményét mutatják, de ebben a korcsoportban matematikából is jóval elmaradnak a községi átlagtól. Viszonylag jobb a 8. évfolyamosok teljesítménye: matematikából a községi átlag feletti, de szövegértésben is annál alig rosszabb kompetencia-eredményt értek el a helyi diákok. Sajnálatos azonban, hogy az időbeli folyamatok inkább romlásra utalnak.

Tiszaigar

Az iskoláról nem állnak rendelkezésre kompetencia-eredmények, mivel csak 1-4. osztály működik. Mind a halmozottan hátrányos helyzetű, mind pedig a roma gyerekek aránya magasabb az átlagosnál, és mint említettük, ez a kistérség egyetlen olyan iskolája, ahol képesítés nélküli pedagógusok (ráadásul négyen) dolgoznak.¹²

Tiszaörs

Tiszaörsön az iskolai adatlapok tanúsága szerint már nincs hagyományos 8. osztály, és a korábbi mérési adatok is hiányosak. Tiszaörsön működik ugyanakkor egy 12 évfolyamos szakiskola. Az pedig a 8. évfolyamosok eredményeiből kiderül, hogy a kistérségi iskolák közül

¹² Szakértői megjegyzés. Mind a 4 főállású pedagógus tanítói végzettséggel rendelkezik, s egy közülük fejlesztő pedagógus diplomával is. A kompetenciamérés eredményei azért nem állnak rendelkezésre, mert a 4. évfolyamon elvégzett mérés eredményét nem kellett beküldeniük, de helyi szinten elvégezték a mérések értékelését.

a tiszaburai után vélhetően ebben az intézményben szerezték 8. évfolyamos korukra a gyerekek az egyik legalacsonyabb kompetenciákat.

Tiszaroff

A helyi iskolások szövegértésből 6. és 8. évfolyamon is a községi átlagnál jobb eredményt értek el. Matematikából ugyan mindkét korcsoportban valamivel elmaradnak attól, de kistérségi összevetésben e téren sem teljesítenek rosszul. Bár az időbeli tendenciák nem mutatnak egyértelmű folyamatot, az iskola relatív teljesítménye összességében inkább jónak értékelhető (tekintettel a HHH-s tanulók és a cigány gyerekek kiugró arányára is).

Tiszaszentimre

Az iskola teljesítménye mindkét kompetencia-területen 6. évfolyamon is lényegesen elmarad a községi átlagtól, a 8. évfolyamosokat tekintve viszont a kistérség iskolái között is a gyengék közé tartozik. A 2009-2011 közötti eredmények időbeli lefutása is inkább romlásra utal.

Tiszaszőlős

A helyi iskolások mindkét korcsoportban és mindkét kompetenciaterületen gyengébben teljesítenek a községi átlagnál, 8. évfolyamon matematikából pedig kistérségi összevetésben is a leggyengébbek közé tartoznak. A mérések időbeli lefutása sem romlást, sem javulást nem mutat egyértelműen.

Tomajmonostora

Tomajmonostorán az iskolai adatlapok tanúsága szerint már nincs 8. osztály. A korábbi mérési adatok is hiányosak, viszont azt mutatják, hogy a tomajmonostorai iskolások kompetenciái vélhetően mindkét területen gyengébbek voltak nemcsak a községi, de a Tiszafüred kistérségére jellemző átlagnál is.

Az iskolai adatlapok alapján (a hiányzó iskolák nélkül) a 2010/2011-es tanévben összesen 237 tanuló fejezte be a nyolcadik osztályt, akik valamennyien folytatták tanulmányaikat: 65%-uk középiskolában, 35%-uk viszont szakiskolában. A továbbtanulók több mint harmada szakiskolába ment tovább. 7 tanuló (négyen Tiszaroffon, két gyerek Tiszaszőlősön, 1 pedig Tiszagyendán) viszont úgy fejezte be tanulmányait, hogy nem végezték el a nyolcadik osztályt sem – ők valamennyien romák. A végzett roma tanulóknak csak a tiszafüredi, a kunhegyesi és a tiszaroffi iskolákból volt esélyük arra, hogy középiskolában tanuljanak tovább, a többi iskolából kizárólag szakiskolába kerültek.

18. táblázat: Tiszafüredi kistérség: 6. évfolyamos tanulók kompetencia-átlaga iskolánként
(kékkel szedve a három legrosszabb átlagpontszám)

Település	Iskola neve	Matematika átlag (2009-2011)	Szövegértés átlag (2009-2011)
Abádszalók	Kovács Mihály Általános és Művészeti Iskola	1329,4	1376,9
Kunhegyes	Kunhegyesi Református Általános Iskola	1508,2	1478,6
Kunhegyes	Dózsa Úti Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény - Tagintézmény	1499,6	1422,9
Kunhegyes	Kossuth Úti Általános Iskola és Szakiskola – Tagintézmény	1369,3	1378,4
Kunhegyes, összesen		1459,0	1426,6
Nagyiván	Kossuth Lajos Gimnázium, Szakképző Iskola, Általános Iskola, Pedagógiai Szakszolgálat és Kollégium Nagyiváni Általános Iskolája	1328,9	1346,6
Tiszabura	Recsky Klára Általános Művelődési Központ és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	1166,1	1118,0
Tiszafüred	Bán Zsigmond Református Általános Iskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és Óvoda	1630,1	1547,9
Tiszafüred	Kossuth Lajos Gimnázium, Szakképző Iskola, Általános Iskola, Pedagógiai Szakszolgálat és Kollégium	1580,6	1554,6
Tiszafüred	Kossuth Lajos Gimnázium, Szakképző Iskola, Általános Iskola, Pedagógiai Szakszolgálat és Kollégium Kossuth Lajos Általános Iskolája	1349,2	1337,9
Tiszafüred	Kossuth Lajos Gimnázium, Szakképző Iskola, Általános Iskola, Pedagógiai Szakszolgálat és Kollégium Zrínyi Ilona Általános Iskolája	1410,6	1412,2
Tiszafüred, összesen		1492,6	1463,1
Tiszagyenda	Általános Iskola és Óvoda Tiszagyenda – Tagintézmény	1375,7	1314,2
Tiszaroff	Általános Iskola Tiszaroff - Tagintézmény	1396,9	1448,5
Tiszaszentimre	Kossuth Lajos Gimnázium, Szakképző Iskola, Általános Iskola, Pedagógiai Szakszolgálat és Kollégium Vasvári Pál Általános Iskolája	1362,5	1333,5
Tiszaszőlős	Kossuth Lajos Gimnázium, Szakképző Iskola, Általános Iskola, Pedagógiai Szakszolgálat és Kollégium Tiszaszőlősi Általános Iskolája	1354,5	1378,8
Tomajmonostora*	Kossuth Lajos Gimnázium, Szakképző Iskola, Általános Iskola, Pedagógiai Szakszolgálat és Kollégium Tomajmonostorai Általános Iskolája	1282,5	1318,1
Községi átlag		1440	1421
Országos átlag		1489	1479

19. táblázat: Tiszafüredi kistérség: 8. évfolyamos tanulók kompetencia-átlaga iskolánként
(kékekkel szedve a három legrosszabb átlagpontszám)

Település	Iskola neve	Matematika átlag (2009-2011)	Szövegértés átlag (2009-2011)
Abádszalók	Kovács Mihály Általános és Művészeti Iskola	1481,8	1483,0
Kunhegyes	Kunhegyesi Református Általános Iskola	1636,7	1586,8
Kunhegyes	Dózsa Úti Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény - Tagintézmény	1681,9	1538,6
Kunhegyes	Kossuth Úti Általános Iskola és Szakiskola – Tagintézmény	1536,0	1483,2
Kunhegyes, összesen		1618,2	1536,2
Nagyiván	Kossuth Lajos Gimnázium, Szakképző Iskola, Általános Iskola, Pedagógiai Szakszolgálat és Kollégium Nagyiváni Általános Iskolája	1508,7	1462,5
Tiszabura	Recsky Klára Általános Művelődési Központ és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	1237,1	1191,9
Tiszafüred	Bán Zsigmond Református Általános Iskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és Óvoda	1655,8	1570,4
Tiszafüred	Kossuth Lajos Gimnázium, Szakképző Iskola, Általános Iskola, Pedagógiai Szakszolgálat és Kollégium	1659,3	1629,7
Tiszafüred	Kossuth Lajos Gimnázium, Szakképző Iskola, Általános Iskola, Pedagógiai Szakszolgálat és Kollégium Kossuth Lajos Általános Iskolája	1496,7	1469,5
Tiszafüred	Kossuth Lajos Gimnázium, Szakképző Iskola, Általános Iskola, Pedagógiai Szakszolgálat és Kollégium Zrínyi Iлона Általános Iskolája	1497,3	1502,7
Tiszafüred, összesen		1577,3	1543,1
Tiszagyenda	Általános Iskola és Óvoda Tiszagyenda – Tagintézmény	1588,1	1492,7
Tiszaörs*	Kossuth Lajos Gimnázium, Szakképző Iskola, Általános Iskola, Pedagógiai Szakszolgálat és Kollégium Balkay Pál Általános Iskola és Szakiskolája	1382,8	1231,9
Tiszaroff	Általános Iskola Tiszaroff - Tagintézmény	1513,2	1522,6
Tiszaszentimre	Kossuth Lajos Gimnázium, Szakképző Iskola, Általános Iskola, Pedagógiai Szakszolgálat és Kollégium Vasvári Pál Általános Iskolája	1402,9	1453,0
Tiszaszőlős	Kossuth Lajos Gimnázium, Szakképző Iskola, Általános Iskola, Pedagógiai Szakszolgálat és Kollégium Tiszaszőlősi Általános Iskolája	1479,2	1475,4
Tomajmonostora*	Kossuth Lajos Gimnázium, Szakképző Iskola, Általános Iskola, Pedagógiai Szakszolgálat és Kollégium Tomajmonostorai Általános Iskolája	1400,3	1463,6
Községi átlag		1560	1513
Országos átlag		1609	1575

* 2011-re nincs mérési adat

A kistérségben az adatlapok szerint 3 középfokú oktatási intézmény működik (egy Tiszafüreden, egy Kunhegyesen, egy pedig Tiszaörsön). A kunhegyesi középiskola gimnázium,

szakközépiskola és szakiskola is egyben és megyei fenntartású intézmény. A tiszafüredi középiskola gimnázium és szakközépiskola, amely a városi önkormányzat fenntartásában működik, valamint a Kossuth Lajos Gimnázium, Szakképző Iskola, Általános Iskola, Pedagógiai Szakszolgálat és Kollégium integrált intézményébe tartozik. A tiszaoärsi intézmény 12 évfolyamos szakiskola, amelyben mindössze 3 részmunkaidős pedagógus dolgozott 2011-ben, és az iskola leépülését jól jellemzi, hogy az adatlap kitöltésekor mindössze 8 gyerek tanult benne (közülük 2 roma tanuló). A kunhegyesi középiskolában az adatlap kitöltésekor 670 diák tanult, közülük 276 fő halmozottan hátrányos helyzetű, és az odajáró diákok 55%-a roma. Az iskola Kunhegyes, valamint a kistérség déli részének 5 települése mellett Kenderesről és Kunmadarásról is vonzott diákokat. Míg a végzett diákok (2010-2011-ben 171 fő) között 30% volt a romák aránya, a felsőoktatásban továbbtanuló mindössze 15 diák között csupán 1 roma tanuló volt, az évközben lemorzsolódó 49 egykori diák között ugyanakkor 60% volt a romák aránya. A tiszafüredi középiskolába 2010 szeptemberében 620 tanuló kezdett el járni, körükben a romák aránya 10% volt. A 120 végzősből 8%-ra, a lemorzsolódó 15 főből viszont 5 főre, azaz 30%-ra becsülték a cigány tanulók arányát az adatlap kitöltői. A tiszafüredi középiskolából 80 diák felsőfokú tanulmányait is elkezdte, 5%-uk, azaz közülük 4 fő cigány tanuló volt. Az iskolában a hátrányos helyzetűek száma (195 fő) és a halmozottan hátrányos helyzetűek száma (34 fő) is lényegesen alacsonyabb volt mint Kunhegyesen. A tiszafüredi középiskola diákjainak mintegy harmada bejáró volt, akik a kistérség északi részének 8 települése mellett részben azon túlról (Egyekről, illetve Poroszlóról) is jöttek.

**20. táblázat: Pedagógiai szakszolgálat működési adatai,
Ellátott gyerekek száma településenként, 2011**

Település	Nevelési tanácsadás	Logopédiai ellátás	Korai fejlesztés	Gyógytorna
Abádszalók	17	0	0	0
Kunhegyes	68	25	0	0
Nagyiván	8	13	0	0
Tiszaderzs	0	14	0	0
Tiszafüred	41	99	0	55
Tiszagyenda	4	11	0	0
Tomajmonostora	13	21	0	0
Tiszaroff	6	17	0	0
Tiszaszentimre	85	21	0	0
Tiszaszőlös	136	16	0	0
Tiszaörs	6	12	0	0
Tiszaigar	0	11	0	0
Kistérség összesen	384	260	0	55

**Tiszaburáról nincs adat*

A kistérségben két pedagógiai szakszolgálat működik, az egyik a Tiszafüred Kistérség Többcélú Társulás, a másik a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Pedagógiai Intézet

fenntartásában. Előbbiben 9 főállású munkatárs, utóbbiban mindössze 3 fő dolgozik. A 20. táblázat az ellátott gyerekek számát tartalmazza településenként. Ebből látszik, hogy korai fejlesztést egyik pedagógiai szakszolgálat sem végez, miközben az óvodák jelzése szerint 12 gyerek igényelné ezt. Gyógytorna csupán Tiszafüreden biztosított, 55 gyerek számára. Az adatlapok szerint a kistérség egészében (Tiszabura nélkül) összesen 260 gyerek részesült logopédiai ellátásban, 384 fő pedig nevelési tanácsadásban.

6. Közbiztonság és kriminalitás

A kistérség közbiztonsággal, kriminalitással kapcsolatos helyzetének értékeléséhez kiegészítő információkkal szolgálnak a helyi szociális szolgáltató központok által kitöltött adatlapok. Ezekből kiderül, hogy a helyi szociális intézmények képviselői a közbiztonsági gondok hátterében az anyagi problémákat, az általános szegénységet, illetve a fokozódó elszegényedést tartják a legsúlyosabb okoknak. A közüzemi díjhátralékokkal a támogatásra szoruló családoknak településektől függően 20-60%-a küzd, hitelintézettel kötött lakáscélú kölcsönszerződésből fennálló hátraléka pedig a családok 10-30%-ának van településenként. A lakbérhátralék alapvetően Tiszafüreden jelenik meg problémaként, az uzsora-hitelek pedig Abádszalókon és Tiszaszentimrén tematizálódtak, ahol helyi becslések szerint a nehézséggel küzdő családok 10%-át érinthetik. Az általános életviteli problémákat és a családi konfliktusokat különösen a kistérség déli részén (Kunhegyesen, Abádszalókon, Tiszagyendán, Tiszaroffon) érzékelik súlyosnak, Tiszafüreden és a környékén (Tiszaszőlősön, Tiszaszentimrén és Nagyivánban) az anyagi problémákon túl inkább a szenvedélybetegségek és a gyerekek szülői elhanyagolása jelenti a fő gondot.

A közbiztonsággal összefüggésben csupán közvetett, de alapvető probléma, hogy a szegénység miatt bizonyos segítségnyújtást, támogató szolgáltatásokat azért sem tudnak igénybe venni a rászorulóknak, mert az útiköltség megfizetése sokszor aránytalan teherként jelenik meg számukra. A helyi szociális szakemberek szerint a szegénység és különösen az életkörülmények javulásának kilátástalansága fokozódó mentális problémákhoz is vezet a kistérség településein. Figyelemre méltó ugyanakkor, hogy a közbiztonság önálló problémakörként explicit módon nem jelent meg az adatlapokon.

Részletek interjúk kivonataiból:

Tiszabura: A téli hónapokban sokaknak van fűtési gondja – ebből eredően sok a falopás, szabálysértési bírság. Igen sok embernek van közüzemi tartozása, de a településen van uzsorás is, illetve sokaknak van uzsora tartozása. (Ö06-CKÖ)

Tiszaszentimre: Nincsenek a településen konfliktusok. Egy-két családdal van gond – közülük az egyik tagja követet el az elmúlt időszakban egy erőszakos bűncselekményt, őket ki is rekeszti a falu. Az uzsora ezen a településen is jelen van. (Ö11-polgármester)

7. Szegregátumok

Ahogy azt a 3. fejezetben jeleztük, a szegregátumok helyi definiálása igen bizonytalan, a települések túlnyomó többségéről nem érkezett semmilyen információ. A jegyzői adatlapok szerint egyedül Tiszaroffon van szegregátum. Ennek alapján ott 4 jól azonosítható szegregátumban együttesen 27 háztartás lakik 43 gyerekekkel, ugyanakkor a helyi 18 éven aluliak közül összesen 75-en élnek szegregált lakókönyezetben a község területén. A négy meghatározott tiszaroffi szegregátum közül mind a négyben van áram, háromban van vezetékes víz, kettőben vezetékes gáz, de csak egyben csatornázás. Szűkebb értelemben a tiszaroffi szegregátumok közül 2 minősül szegregátumnak, mivel a kettőben a lakosságszám nem éri el az 50 főt, illetve történtek kiköltözések is. A legrégebbi szegregátumban jelenleg kb. 3-4 család (főleg idősek) élnek.

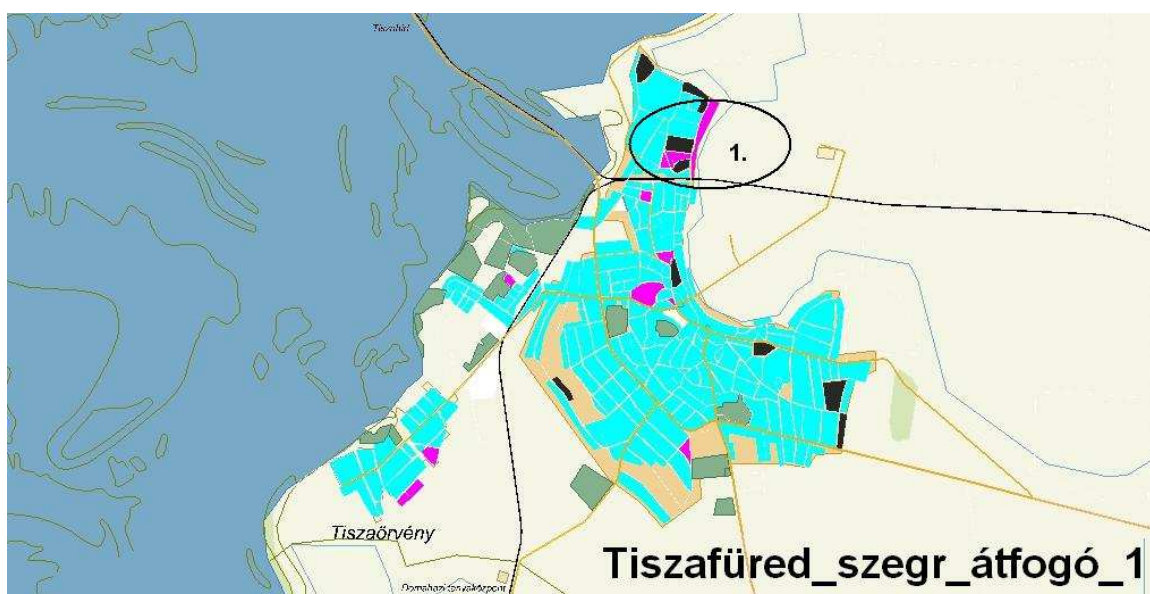
A már hivatkozott, a KSH 2001-es népszámlálási adataira épülő 2010. májusi NFÜ-elemzés szerint a kistérségben Tiszafüreden, Kunhegyesen és Tiszaburán van szegregátum, de Tiszafüreden nincs beazonosítható szegregátum, a KSH-s adatokkal ellentétben, Tiszabura viszont önmagában szegregátumnak tekinthető, mert gettósodó településről van szó. A kistelepülések közül Tiszaderzs és Tiszagyenda egésze minősül még szegregátumnak. Tiszaroff viszont az NFÜ meghatározása szerint még éppen elkerüli a szegregátum-státuszt: ott a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül 39,6%, vagyis még éppen a 40%-ban meghatározott küszöbérték alatt marad. Tiszaroffot mégis szegregáló településnek minősíthetjük, mivel az előző évek foglalkoztatási mutatóit tekintve, nem valószínű, hogy a helyzet 2001 óta stagnált volna. (Tiszagyendán ez az arány 41,5%, Tiszaderzsen pedig 44,6%.)

Ennek kapcsán megjegyzendő, hogy a jegyzői adatlap meghatározása szerint: „Szegregátumon olyan – jellemzően térben elkülönült vagy lehatárolható – településrészt értünk, amelyben az alacsony státuszú lakosság koncentráltan – legalább 50%-ban – van jelen. Alacsony státuszú lakoságon az aktív korú, alacsony, legfeljebb 8 általános iskolai végzettségű, rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkező lakosokat értjük.”

A szegregátumok léte szempontjából fokozott figyelmet érdemel a kistérség legnagyobb népességű községe, a közel 3 ezer fős lakosságú Tiszabura, ahol az alacsony státuszú népesség aránya 55,4% volt az NFÜ 2010-es elemzése szerint. Ez messze meghaladja a kistérség községeire jellemző 30-45% között szóródó arányszámot is. Érdeemes emlékeztetnünk arra, hogy a kompetenciamérések eredményeinek tükrében egyértelmű, hogy matematikából és szövegértésből is a tiszaburai a kistérség leggyengébben teljesítő iskolája – pontosabban nemcsak a kistérségé, hanem országos viszonylatban is a leggyengébbek között szerepel.

Tiszafüreden az NFÜ alapján egy szegregátumnak minősülő településrész található, amely a vasútvonaltól északra fekszik. Ezen a területen a rendszeres jövedelemmel nem rendelkezők aránya magasnak tekinthető, meghaladja a 70%-ot, az aktív korúakon belül az általános iskolai végzettségűek aránya pedig 65% körül alakult 2001-ben. A város Integrált Városfejlesztési Stratégiája emellett egy másik szegregátumról is beszámol, ahol egy fogyatékosok otthona is található.

17-18. ábra: Szegregátumok Tiszafüreden

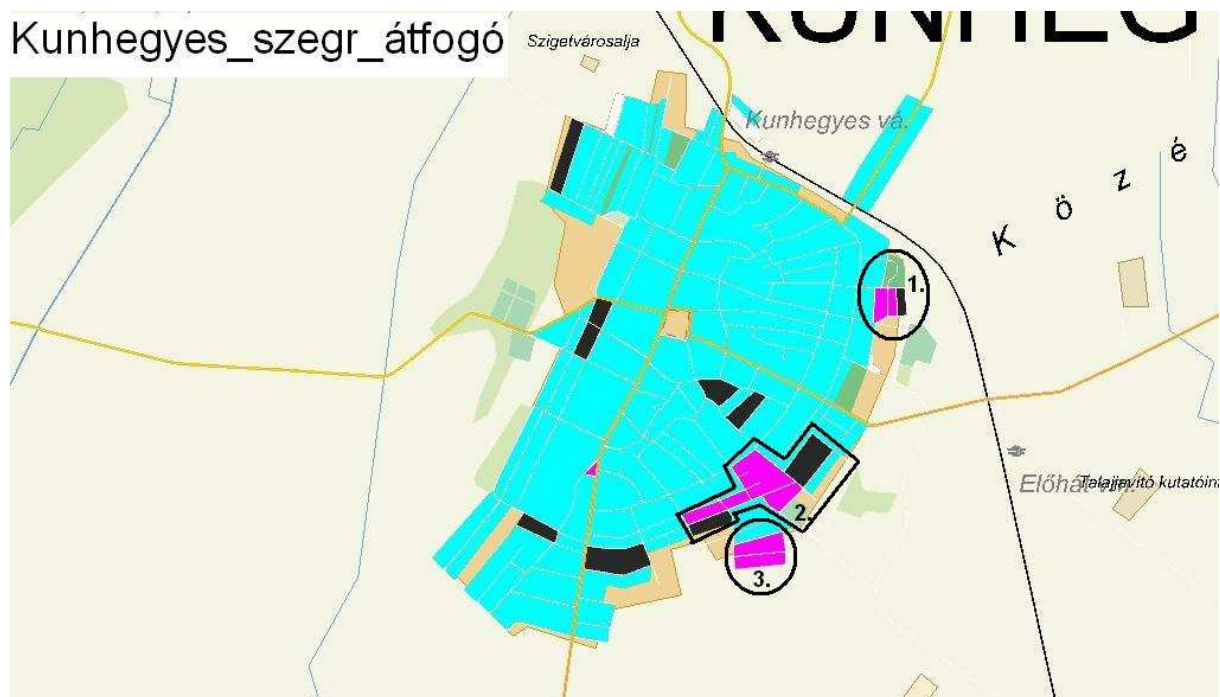

Forrás: NFÜ (2010), KSH (2001, Népszámlálás) alapján

Forrás: NFÜ (2010), KSH (2001, Népszámlálás) alapján

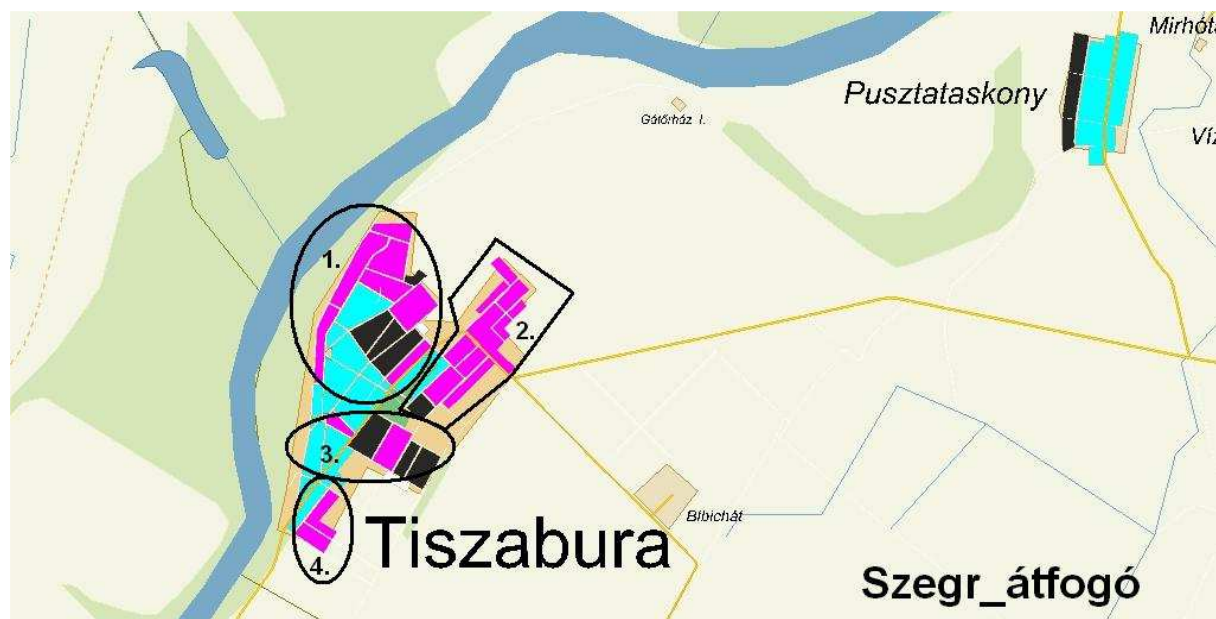
19. ábra: Szegregátumok Kunhegyesen

Forrás: NFÜ (2010), KSH (2001, Népszámlálás) alapján

Kunhegyesen 3 szegregátum van. Ahogy ez a térképen is látszik, mindhárom a város keleti peremén található, az ott élő mintegy 650 fős lakosság a város lakónépességének közel 8%-át teszi ki. A legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül mindhárom kunhegyesi szegregátumban hasonló mértékű, átlagosan 55% volt 2001-ben.

20. ábra: Szegregátumok Tiszaburán

Forrás: NFÜ (2010), KSH (2001, Népszámlálás) alapján

Tiszaburán 4 szegregátum található, ami a térkép tanúsága szerint is praktikusán a község teljes területét lefedi. 2001-es adatok szerint ebben a négy szegregátumban több mint 1900 fő lakott, ami a település lakónépességének 70%-át jelentette. Közülük a Tiszától legtávolabb eső, 2. szegregátumban volt a legmagasabb az alacsony státusú népesség aránya (több mint 80%), a 4. szegregátumban, a település déli periferiáján ez az arány 70% volt 2001-ben, a másik két szegregátumban pedig az alacsony státusú népesség aránya 54 és 58% között alakult.

Részletek interjúk kivonataiból:

Tiszafüred: Régebben a vasúton túli részen laktak, de most már a település minden részén laknak – az integráció, a településfelmérés a 70-es években lezajlott. (Ö02-polgármester)

Roma szegregáció nincs a településen (bár a vasúton túli területen többen élnek). (Ö04-civil)

Tiszabura: A településnek 3 cigánytelepe van, a legnagyobb a Dankó utcai, ahol 110-120 lakás van, a Jákó Balázs részen 80 lakás van, és a Petőfi- Ady utcákon 30 lakás telepes még. Itt koncentrálódik a település roma lakosságának 75%-a, a fennmaradó része pedig elszórtan a faluban található. (Ö05-polgármester) ¹³

Kunhegyes: A romák a település egyik részében az ún. cigányvölgyben laknak, de megtalálhatók szétszórtan a városban, az ún. hatházi részen is. Tomajmonostorról beköltözött

¹³ szakértői megjegyzés: Tiszabura önmagában szegregátum.

3-4 család, de a többiek törzsgyökeres kunhegyesi. A cigányvölgyben semmiféle közműhálózat (víz, csatorna, gáz) nincs kiépítve, még kövezett út sincs. A cigányrészekben a minimális infrastrukturális fejlesztéseket a CKÖ csinálta pályázat útján. A CKÖ vállalt a cigányrészen a szemét eltakarítását. Ők biztosították az ehhez szükséges eszközöket, a polgármester pedig fizette a szemét elszállítását. Közüzem kikapcsolásokat illetően, sokaknak átszerelték a villanyórát kártyás feltöltős rendszerűre. A fűtést mindig megoldották valahogy, a falopás gyakran előfordul. A polgármester osztott fát télen. (Ö15-CKÖ)

Tiszaroff: A faluban a romák nem szegregáltak élnek, hanem szétszórtan. Van egy településrész (a helyiek Boszolának hívják), ahol sűrűben laknak. (Ö25-CKÖ)¹⁴

8. Megnevezett fejlesztési szükségletek és igények

Az előremutató tevékenységek mellett a kistérség szakemberei számos fejlesztési szükségletet is megfogalmaztak. E fejlesztendő területekről az adatlapokból és a csoportos interjúkból vannak információink. A legfőbb probléma a sokaknál reményvesztett állapotba torkolló szegénység, és ennek egyik alapvető oka, az alacsony foglalkoztatás, illetve ezzel összefüggésben az alacsony iskolázottság és képzetlenség.

A kistérség jegyzőinek túlnyomó része a munkahely-teremtést nevezte meg a legfontosabb fejlesztési szükségletként. Többségük véleménye szerint ez jó eséllyel meg tudná oldani (vagy legalábbis érdemben enyhíteni) azokat a járulékos problémákat is, amelyeket az állástalanság következményeiként tartanak számon (lásd a 6. fejezetet). Emellett Tiszafüreden és Abádszalókon az iskoláztatás, a hátrányos helyzetű gyerekek számára biztosítandó tehetséggondozás, több községben (Tiszagyendán, Tomajmonostorán) pedig az ehhez szükséges fejlesztő szakemberek, állandó pszichológusi, gyermekorvosi ellátás szükségessége is megfogalmazódott. Tiszagyendán kiemelt szükségletként azonosították a gyermekétkeztetés biztosítását is, az iskolai és a nyári időszakban egyaránt. Több településen megjelent még a gyerekek és szülők közös programjainak szervezése (családi napokra, közös kirándulásokra, klubfoglalkozásokra érkeztek javaslatok).

Az általános iskolák szinte mindegyike kiemelt fejlesztési feladatnak tekinti a tárgyi, fizikai feltételek javítását és szolgáltatásai bővítését. Néhány iskola jelezte a tornaterem, a megfelelő

¹⁴ Szakértői megjegyzés. egy másik szegregált településrész is beazonosítható, valószínűleg vegyes részről van szó.

ebédülő hiányát, és valamennyi oktatási intézményben említették a korszerű tanítást lehetővé tevő technikai eszközök hiányát is. Több esetben iskolai, konkrét fejlesztési igényként fogalmazódik meg a tanórán kívüli szolgáltatások bővítése is, említést nyert a nyári napközi, táborok, szabadidős programok, szakkörök hiánya vagy nem megfelelő száma is. A tárgyi feltételek mellett ugyanakkor nagyon erős az igény a szakmai segítségre, fejlesztési igényként jelenik meg a konfliktuskezelés elsajátítása, iskolapszichológus, fejlesztő pedagógus, pedagógiai szakember specializált segítsége (például SNI-s gyerekekkel történő foglalkozásoknál). Több iskolában megfogalmazódott a férfi tanárookra való igény is, részben a sporthoz, részben a pozitív mintaadáshoz kapcsolódóan. Végül megfogalmazódott igény a minőségi pedagógiai munka mérésére, illetve a többletmunka anyagi elismerésére is.

Az óvodák által megfogalmazott számos szükséglet közül a fizikai környezet javítása mellett a szakmai munka fejlesztésére vonatkozó jelzések a meghatározóak. Több óvoda szükségesnek tartja az épület, az udvar, a játékeszközök, a mozgásfejlesztési eszközök, a bútorzat korszerűsítését, a mosdóhelyiségek, az öltözők felújítását, a számítástechnikai fejlesztéseket. Visszatérő elem a szakmai képzések (és azok finanszírozási lehetőségének) biztosítása, említésre került az óvodapedagógusi tevékenységet segítő szakemberek, elsősorban a fejlesztőpedagógusok hiánya. Megfogalmazódott az egészséges életmóddal kapcsolatos programok feltételeinek biztosítása is, továbbá néhány helyen jelezték azt is, hogy szorosabb együttműködés kellene a szociális intézmények és az óvodás gyerekek szülei között.

A kistérség egészét érintő – szintén a közoktatási intézmények által megfogalmazott – fejlesztési szükségletek közül kiemelkedik a segítő szakemberek hiánya és a folyamatos szakmai támogatás szükségessége, különösen a halmozottan hátrányos helyzetű és speciális nevelési igényű gyerekeket koncentráló intézményekben. Fontosak azok a jelzések is, hogy a gyerekek nehézségeinek megoldása a szülők szociális segítségét, konfliktuskezelési terápiáját is igényli.

A védőnők sajnos feltűnően szűkszavúak voltak fejlesztési szükségleteik megfogalmazásakor, elsősorban a várandósok tanácsadásával, a korai szűrővizsgálatokkal kapcsolatos programokat említették munkaeszközeik bővítése mellett. A családsegítő/gyermekjóléti szolgálat munkatársai a szolgáltatások helyi elérhetőségének szükségletét emelték ki, nemcsak a szociális, hanem a közüzemi szolgáltatásokkal és az adósságkezeléssel kapcsolatosan is. Emellett ők is megfogalmazták a fejlesztőfoglalkozások, korrepetálások, valamint a közös családi programok szükségességét. Hangsúlyos elem a szülők munkaerőpiaci visszatérésének, továbbá életvezetésének, háztartásvezetésének segítése, és itt is megfogalmazódott a

gyerekétkeztetés anyagi feltételeinek segítése és a helyi gyerekorvosi rendelés (vagy alternatívaként a gyerekorvos könnyű elérhetőségét biztosító olcsó és megbízható közösségi közlekedés) biztosítása. Igényként fogalmazódott meg a rendőrségi, a szociális munka és a gyermekjóléti szolgálat kapcsolatának erősítése, adatbázisrendszer a prevenció és a gondozás elősegítésében, tekintettel az iskolai hiányzásokra is. Ugyancsak feltárt szükséglet a mélyszegénységben növekvő gyermekek számára ingyenes táborok, programok, kirándulások biztosítása.

Részletek interjúk kivonataiból: (Az interjú alanyainak szubjektív véleményeiből merítve, így előfordul, hogy a szakmai szemszögből feltárt szükségletek, igények esetleg ezekkel ellentétesek is lehetnek)

Tiszafüred:

A tanodának és a családi napközinek lenne még létjogosultsága (Ö01-gyerekorvos)

Leginkább a szabadidős tevékenységek hiányoznak a településről, illetve azok a szervezetek, szervezett közösségek, melyek a gyerekeknek tartalmas programot tudnának nyújtani. (Ö02-polgármester)

Jelenleg a nyári étkeztetést szeretnék elnyerni, illetve a kistelepülések iskoláit kellene valahogy fejleszteni, hogy onnan jobb gyerekanyag kerüljön a felső tagozatba. Az iskolapszichológus, illetve a nyári étkeztetés lenne a legfontosabb – illetve az, hogy a kistelepüléseken is elérhető legyenek ezek a szolgáltatások. (Ö03-iskolaigazgató)

Legfontosabb a gyerekház, a nyári napközi és az ifjúsági klub lenne. Nyári napközi van a településen, de kevés csoporttal működik. Ifjúsági szórakozási lehetőség, szabadidős tevékenység kevés van, nincs helyük a fiataloknak (civilnek se), nem tudnak mit kezdeni magukkal. A gyerekház a kisgyerekek iskolai sikerességét segítené. (Ö04-civil)

Tiszabura:

Óvoda teljes létszámban kellene, hogy működjön, az iskolával sok probléma van jelenleg, kellene iskolai étkeztetés, gyerekorvos. Egy szociális bolt tervezése is folyamatban van, itt elsősorban azokat a terményeket, húsokat értékesíthetnék, amiket a közmunkaprogramban termelnek meg. (Ö05-polgármester)

A legfontosabb szolgáltatás az iskolaotthonos tanítás, a tanulószoba, illetve az iskolapszichológus lenne. A gyerekház mindenestre sokat segítené nekik. (Ö07-iskolaigazgató)

A településen korábban sikeresen működött tanoda, szerették a gyerekek, hasznos volt az iskolának is. Fontos lenne még az iskolapszichológusi ellátás, mert a körülmények miatt rengeteg gyerek sérül. (Ö16-civil)

Tiszaderzs:

Nincs testnevelő tanár az iskolában, pedig kellene, hogy le lehessen kötni a gyerekeket, illetve jól át lehessen mozgatni őket. Az új (8-10 éves) tornacsarnok megvan, de nincs kihasználva.

A családi napközi, az ifjúsági klubok, és a gyermekorvosi ellátás lenne a legfontosabb. A családi napközi azért, mert a szülők is igénylik a segítséget, bizonyos ellátást. Az ifjúsági klub a településen főleg a fiatalok délutáni elfoglaltságát biztosítaná, míg a gyermekorvosi ellátás a régóta betöltetlen státusz elfoglalását jelentené. (Ö09-iskolaigazgató)

A településen csak óvoda és alsó tagozatos iskola működik, más nincs. Épp emiatt minden plusz szolgáltatás jól jön a településnek. (Ö10-CKÖ)

Tiszaszentimre:

Ami hiányzik, az a tartalmas szabadidő eltöltés lehetősége. Főleg nyáron, hétvégén, szabadidőben. A gyerekeknek szóló kulturális programok is hiányoznak. (Ö11-polgármester)

Kunhegyes:

Szerinte a kiválasztott helyszíneknél (a gyerekprogram tekintetében) egyszerre kellene figyelembe venni a célcsoport jelenlétét és azt, hogy mennyi a motiváció, van-e a településen olyan csapat, akikkel eredményesen együtt lehet működni, különben csak kidobott pénz lesz a projektből. Ezen két feltétel alapján 4 helyen tartaná a leginkább hatékonyan megvalósíthatónak a programot: Tiszaroff, Tiszagyenda, Tomajmonostora, Tiszaigar. A gyerekház program nagyon fontos lenne, de ahhoz, hogy ez sikeresen működjön nagyon fontos az előkészítés. Már az előkészítés kapcsán jelentősen kellene alapozni a helyi szakértők helyismeretére, szakmai tapasztalataira. A vidékre jellemző a kompetens szakértelmiség hiánya. E miatt nehéz felzárkóztató programokat hatékonyan és eredményesen levezényelni. A gyerekeket „elsődleges szükségleteikre” alapozva lehetne az ilyen típusú programoknak megnyerni, becsábítani. (Ö14-civil)

Tiszaigar:

A logopédiai ellátás kicsit nehezebben megoldott, pedig erre nagy szükség lenne. (Ö17-polgármester)

Védőnő csak hetente kétszer jár ki a településre, pedig a mindennapos munkájára szükség lenne. (Ö18-CKÖ)

Korai fejlesztés nincs, de nagyon szükséges lenne. Bölcsőde nincs, szükséges lenne.

Családi napközi nincs, örülnének neki. (Ö19-iskolaigazgató)

Nagyiván:

Gyermekorvos nincs a településen, szükség lenne rá. A családsegítő és a gyermekjóléti szolgálat jól működik, minden nyáron szerveznek a gyerekeknek programokat (festés, rajzolás, főzés), egyfajta nyári napköziként működik. A CKÖ támogatja ebben őket pénzügyileg is. (Ö20-CKÖ)

A fogászat hiányzik, szükség lenne rá, mert be kell járni Tiszaörsre. Még fogászati szűrés sincs a településen. Van iskolapszichológus, de kezelésre már Tiszafüredre kell bejárni, rossz a közlekedés mert Nagyiván zsáktelepülés, a 33-as főútra nehéz kijutni, mert nagyon rossz az út. Karcagon van csak kórház, ha oda megy valaki, akkor Tiszaörsön át kell szállnia, mert közvetlen járat nincs. (Ö22-iskolaigazgató)

A logopédus hiányzik. (Ö23-polgármester)

Tiszaroff:

Szeretné, ha több lehetőségük lenne, hogy foglalkozni tudnának a roma gyerekekkel, de az anyagi helyzetük nem engedi. (Ö25-CKÖ)

A településnek jó lenne egy egésznapos tanoda, hogy a gyerekek minél hosszabb ideig legyenek kiszakítva a családi környezetből, hogy változni tudjanak. Lehetőség szerint csak aludni járjanak haza. (Ö26-polgármester)

Korai fejlesztés, gyerekház, iskolaotthonos tanítás, tanulószoba, nyári napközi, de szükség lenne rá, de nem tudja, hol lehetne megfelelő helye, szabadidős lehetőségek nincsenek lehetőségek, nem tudják a gyerekek értelmesen eltölteni a szabadidejüket. iskolai szociális munka nincs, de kellene, iskolapszichológus nincs, de kellene.

Folyamatos nyomon követése a gyerekeknek. Rendszeresen szoktak vércukormérést csinálni a településen az Egy Csepp Alapítvány támogatja őket ebben. (Ö27-gyermekorvos)

9. Helyi jó gyakorlatok

A helyi jó gyakorlatok, követendő példák, illetve eredményes módszerek és sikeres eszközök alkalmazására éppen elég példa található a Tükör 8. pontjában, ahol is az interjúk alanyai éppen arról nyilatkoznak, hogy bizonyos feltételek teljesítése esetén milyen eredményeket, produktumokat érhetnének el.

Amennyiben ezek a nehézségek, hiányosságok megoldódnának, pótlódhatnának, úgy minden megkérdezett megvalósíthatná azt, amit éppen szeretne: a saját jó gyakorlatát! Reméljük ehhez a jelen kistérségi program is hozzájárulhat.

Természetesen vannak a jelenben is szép eredmények és folyamatok, stb., amelyekre büszkék vagyunk. Ilyen lehet például egy tiszai megkérdezett véleménye is.

'A CKÖ elnöke egyben a közmunkások vezetője is. Tapasztalata szerint a nagy többség egy hónap után hozzászokik a munkával járó időbeosztáshoz, sikerül beilleszkedniük. Sokat beszélgetnek, egymás segítése kölcsönös. Az emberséges bánásmódon alapszik az egész közfoglalkoztatás. Ha érzik a munkások, hogy emberszámba vannak véve, fontosak és számítanak rájuk, ők is másképp kezelik a dolgot. Saját példáján tudja, hogy a faluért végzett munka büszkeséggel tölti el az embert és magáénak érzi ezáltal a települést.' (Ö18-CKÖ)

Közoktatási példák is vannak – például Tiszaroffról.

'Tavaly a nyolcadikosok 50-60%-a érettségit adó intézménybe ment tovább.

Van évente novemberben egy iskola által rendezett egész hónapos programsorozatuk, egy egészség-nevelési program. Az egészséges életmódot propagálják a gyerekek körében. Előadásokat tartanak meghívott egészségügyi dolgozók: orvos, fogorvos, gyógyszerész, kozmetikus. A testedzéssel kapcsolatban sportolót hívnak meg. A helyes táplálkozással kapcsolatban pedig egy szakács szokott előadást tartani. Az előadásokkal kapcsolatban foglalkozásokat is tartanak, pl. a gyerekekkel közösen főznek.

Van december környékén sportnap az iskolában, amikor együtt sportolhatnak gyerekek és család. Versenyeket rendeznek, a végén pedig minden osztály kap egy nagy kosár gyümölcsöt, ami a téli időszakban vitamint jelent a gyerekek számára.

Most újították fel az erdei iskolát egy 40-50 milliós pályázatból. Az önkormányzat által létrehozott Tiszaroff Gyermekéiért Alapítvány működteti, aminek a tagjai jórészt az iskolai pedagógusai és szülők. Az alapítvány az erdei iskola kiadásából, az adó 1%-ból,

támogatásokról tartja fenn magát. Az általános iskolai jó tanuló gyerekeket ösztöndíjakkal segítik, de erre a forrást az Agroff Kft. biztosítja.

Az iskola egy helyi alapítványon keresztül (a polgármester a tiszteletdíjáról lemondva hozta létre) oszt ki év elején füzetcsomagokat. A gyerekek ingyen kapják a tankönyveket. (iskolaigazgató alapján)

Természetesen nem csupán a helyiek említhetnek meg jó gyakorlatokat, hanem a program előkészítésével megbízott szakemberek – mint külsősek - is vehettek észre szépen folyamatokat, követendő példákat és embereket.

Az **egészségügy** területén mindenképpen megemlítendő a kistérségi védőnők közössége. Komoly és felelősségteljes szakemberek csoportjáról van szó, akik lelkiismeretesen és mindennapokban magányosan teszik dolgukat az egyes körzetekben. Ők nagyon várták a segítségünket, a programot és szorgalmasan álmodoztak, majd pedig terveztek. Igazi csapatként jellemezhetőek, a vezetés által létrehozott szervezeti kultúra mindenképpen eredményes és minden tagja számára elfogadható.

Egyéb terület. Tiszaszentimrén a helyi önkormányzat saját forrásból biztosítja azon gyermekek nyári étkeztetését, akik nem jogosultak rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre. A nyár folyamán az étkeztetés mellett nyári napközis szolgáltatást is nyújt a helyi szociális szakemberek bevonásával.

Tiszaigaron a szűkös források ellenére is a helyi szociális szakemberek munkaidejükben, a szünidőben biztosítanak nyári napközit.

Tiszaburán a helyi önkormányzat értékteremtő közmunka programot indított el, fóliasátrakat épített pályázati pénzből, és így biztosít munkát a helyiek számára.

10. Civil szervezetek

Az elektronikus bírósági nyilvántartás szerint a tiszafüredi kistérség településein összesen 222 bejegyzett társadalmi szervezet van: Tiszafüreden 81, Kunhegyesen 45, Abádszalókon 27, Tiszaszentimrén 13, Tiszaroffon 10, a kistérség többi községében 2-9 közötti a számuk. A bejegyzett szervezetek többsége önkormányzati közalapítvány, sportegyesület, iskolaalapítvány, polgárőr egyesület. A kistérségben működő 48 civil szervezetről ugyanakkor jó eséllyel feltételezhető, hogy tevékenységük, céljaik kapcsolódhatnak a Gyerekesély program egyes elemeihez. Ezeket a szervezeteket a 21. táblázatban összegeztük.

Valószínűleg körükben található meg azok a civil partnerek, akiknek együttműködésére lehet számítani a közös célok elérésében. Mindenesre a civil szervezetek tényleges működésének feltérképezése alapvetően helyi terepmunka révén lehetséges, jó esetben egy olyan tanuló kooperáció keretében, amelynek során – a vélelmezhető forráshiány és a gyengébb humán erőforrás-kapacitás ellenére – aktivizálhatók, és érdemi szereplői lehetnek a későbbi fenntarthatóságnak.

Részletek interjúk kivonataiból:

Tiszafüred:

Minden oktatási intézménynek van alapítványa, de azok elsősorban az eszközhiányt próbálják pótolni, illetve kirándulások szervezésében segíteni.

Inkább idősszervezetek vannak a településen.

Országos szervezetek közül a Nagycsaládosok Országos Szövetségével, a Vöröskereszttel, illetve a Gyermekétkeztetési Alapítvánnyal volt korábban együttműködésük.

Az iskola mellett működik civil szervezet, iskolai alapítvány, ez főként a fizikai környezet javításába tud beszállni, illetve működik egy egyesület, ami pedig az erdei iskolai programokon keresztül segíti az osztálykirándulásokat – mindkettő persze akkor, ha van nyertes pályázatuk. (C03-iskolaigazgató)

A szervezet (2005ös alapítású) képes lenne ilyen projektek koordinálására, de azt figyelembe kell venni, hogy a szervezetnek (és más civil szervezetnek sem a településen) gyakorlatilag semmi saját tőkéje nincs, azaz az ilyen programok csak akkor működnek, ha 100%-os támogatottságúak.

A civil szervezet tevékenysége sokrétű. Mikulásnapokat, nyugdíjas rendezvényeket szerveznek, háztartási gépeket osztottak rászorulóknak, drogprevenciókat szerveznek iskolákba, tehetségeket segítenek hozzá szponzorokhoz. Tervek vannak, tőke nincs hozzá. Támogatókat egyre kevesebbet találnak, ez nagyon behatárolja a lehetőségeiket.

Egy olyan egyesület van még a településen (Regionális Fejlesztési Egyesület), ami hátrányos helyzetűekkel foglalkozik, de ők leginkább képzésekkel, térségfejlesztéssel foglalkoznak (de sikeresen szoktak pályázni uniós forrásokra is, emellett vállalkozási tevékenységgel is foglalkoznak). (Ö04-civil)

Tiszaszentimre:

Ifjúsági önszerveződés van, de ez nem gyerekekkel foglalkozik. A Tiszaszentimrei Gyerekekért Alapítvány működik a településen – főként iskolai kirándulásokat, rendezvényeket támogat,

illetve a tehetségesebb gyerekeknek biztosít pénzzutalmat, ösztöndíjat. Ezen kívül több civil szervezet is van (kórus, sportegyesület, hagyományörzés, polgárórség). (Ö11-polgármester)

Tiszaigar:

Kifejezetten gyerekekkel foglalkozó szervezet nincsen. a településen hivatalos civil szervezetek nincsenek, kisebb klubok működnek: tűzoltó, foltvarró, nyugdíjas, és egy nő klub. (Ö17-polgármester)

2002 óta CKÖ elnök, 2006 óta dolgoznak a jelenlegi polgármesterrel együtt, akivel nagyon jó a kapcsolatuk. Azóta sokat fejlődött a falu, felújítottak középületeket, vannak falurendezyvények, karácsonyi díszkivilágítás, közös szenteste. Büszke a falubéli romákra, mert nagyon kevés, 1-2 ember analfabéta (idősebb ember). A gyerekek tanulmányaik során a szakképzettségig eljutnak, de sok az érettségizett roma, van diplomával rendelkező is közöttük. Minden évben füzet- és tanszer csomagot vett a rászoruló gyerekek számára, etnikai hovatarozásra való tekintet nélkül. Jelenleg a 200 ezer forintos költségvetésből ezt nem tudja finanszírozni. A költségvetés nagy részét a kapcsolattartás miatt indokolt telefonbeszélgetések emésztik fel. Minden évben támogatják a Vöröskereszt helyi szervezetét (véradásban részt vesznek) és a helyi egyházakat (katolikus, református). A falunapot is támogatják, anyagilag és közreműködésben is részt vesznek. (Ö18-CKÖ)

Nagyiván:

Idősek otthona. A legnagyobb munkáltatója a településnek ez az intézmény. A dolgozók létszáma 55-65 fő között mozog. Az intézményhez rendszeresen érkeznek élelmiszer segélyszállítmányok 2007 óta, és rendszeresen osztanak élelmiszercsomagot (15-20 kg tartós élelmiszer) a faluban 330-350 családnak évente 3-5-ször. Kritérium az, hogy kisnyugdíjas, nagycsaládos vagy mélyszegénységben élő legyen. A Katolikus Caritas és magánkapcsolatok révén kapnak adományt Németországból és Olaszországból, így ruhával, bútorral, biciklivel, gyógyászati segédeszközzel segítik a települést. A helyi óvodát saját készítésű játékokkal segítik. Van egy alapítványuk (Szent József Szociális Alapítvány, az interjúalany alapította 1999-ben), amely megváltozott munkaképességűeket foglalkoztat (leszállékolt emberekről van szó). Most egy 50 milliós projektnek vannak a végén (ÉAOP-os pályázat, Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség), amelynek keretében 25 fő tanul gépi varró- és bőr tárgykészítőnek (200 órás volt a képzés) és őket fogják majd foglalkoztatni.

Az alapítvány indulásakor (2000 febr.) nyert iskolatej pályázatot a helyi iskola és óvoda számára. 2000 májusában „világraszóló” gyereknapot rendeztek a településen. Családi napközi

nincs. A dolgozók gyerekeinek szeretne létesíteni egy gyermekgondozó helyet játszótérrel, de az erre szóló pályázat olyan feltételeket követel, hogy nem tudja, induljanak-e. Gyógytornát az Otthon gyógytornásza végez a településen. Az iskolás gyerekeket is ide hozzák be, ha gyógytornászra van szükségük. Az Otthon, mint szociális és egészségügyi intézmény végez pályaaorientációt: az itt dolgozók gyermekeit szívesen látja, nyári munkát biztosít a számukra. Iskolai szociális munka: most van egy kezdeményezésük, jár át egy általános iskolai osztály segíteni az időseket, egy karitás önkéntes segítő csoportot akar belőlük létrehozni majd a későbbiekben. (Ö21 civil)

Tiszaroff:

Tiszaroffon van egy erdei iskola, ami egy EU-s pályázat révén 2002 óta működik, bár jelenleg kis intenzitással, nem nagyon érkeznek csoportok, nagy a piaci kínálat. 2004-ig februártól nyár elejéig jöttek a csoportok, foglalkozásokat tartottak nekik, de ez azóta leült. Most újították fel az erdei iskolát egy 40-50 milliós pályázatból. Az önkormányzat által létrehozott Tiszaroff Gyermekéiért Alapítvány működteti, aminek a tagjai jórészt az iskolai pedagógusai és szülők. Az alapítvány az erdei iskola kiadásából, az adó 1%-ból, támogatásokból tartja fenn magát. Az általános iskolai jó tanuló gyerekeket ösztöndíjakkal segítik, de erre a forrást az Agroff Kft. biztosítja.

Az iskola egy helyi alapítványon keresztül (a polgármester a tiszteletdíjáról lemondva hozta létre) oszt ki év elején füzetcsomagokat. A gyerekek ingyen kapják a tankönyveket. (Ö24-iskolaigazgató)

**21. táblázat: A Gyerekesély program tevékenységeihez kapcsolódó,
bejegyzett civil szervezetek a kistérség településein, 2012**

Szervezet neve	Település
Abádszalóki Gyermekéért Közalapítvány	Abádszalók
Abádszalóki Óvodásokért Alapítvány	Abádszalók
Észak Alföldi Régió-Magyarország Roma Nővédelmi Közhasznú Szervezet	Abádszalók
"Pro Scola Nagy László" Alapítvány	Kunhegyes
Gyermekeinkért Alapítvány	Kunhegyes
Historia a Gyermekéért Alapítvány	Kunhegyes
Iskolapolgárokért Alapítvány	Kunhegyes
Kunhegyes és Térsége Ikergyermekéért Alapítvány	Kunhegyes
Kunhegyesi Óvodás Gyermekéért Alapítvány	Kunhegyes
Mesterségek Iskolája - Szakképzési Alapítvány	Kunhegyes
"A nagyiváni gyermekéért" Alapítvány	Nagyiván
Nagyiváni Cigányokért Alapítvány	Nagyiván
Fiatalkor Román Országos Szövetsége	Tiszabura
Maugli Gyermek- és Ifjúságvédelmi Alapítvány	Tiszaderzs
Sztruha József Tehetséggondozó Alapítvány	Tiszaderzs
Tiszaderzsi Gyermekéért Tehetséggondozó Alapítvány	Tiszaderzs
"Középiskola a harmadik évezredért alapítvány"	Tiszafüred
"Zrínyisek a magyar gyermekéért" Alapítvány	Tiszafüred
A Zenélő Gyermekéért Alapítvány	Tiszafüred
Alapítvány a Tiszafüredi Szőlősi úti Óvodásokért	Tiszafüred
Alkotóház-Alkoss Velünk Alapítvány	Tiszafüred
Bajcsy úti Csimotákért Alapítvány	Tiszafüred
Edzett, Egészséges Gyermekéért Alapítvány	Tiszafüred
Együtt Gyermekéinkért Alapítvány	Tiszafüred
Együtt, Egymásért, Jövőnkért Közhasznú Egyesület	Tiszafüred
Gróf Széchenyi István Tehetséggondozó Alapítvány	Tiszafüred
Kiss Pál Tehetséggondozó Alapítvány	Tiszafüred
Korszerűsödő Gimnázium	Tiszafüred
Segíts a tiszafüredi gyermekeken, ifjúságon Alapítvány	Tiszafüred
Theresa a sérült emberekért Közhasznú Alapítvány	Tiszafüred
Tiszafüredi Budai Sándor Iskolafejlesztő Alapítvány	Tiszafüred
Tiszafüredi Jócsontokért Közhasznú Alapítvány	Tiszafüred
Zrínyi Ilona Tehetséges Tanulókat Támogató Alapítvány	Tiszafüred
Sárközi Alapítvány	Tiszagyenda
Fiatalkor Tiszaigari Szervezete	Tiszaigar
Tiszaörs Község Családjaiért Közalapítvány	Tiszaörs
Tiszaörsi Balkay Pál Művelődés- Oktatásfejlesztő Alapítvány	Tiszaörs
Tiszaörsi Perspektíva Egyesület	Tiszaörs
"Tiszaroff Gyermekéiért" Közalapítvány	Tiszaroff
Magyarországi Cigányok Demokratikus Szövetsége Tiszaroff Tagszövetsége	Tiszaroff
Tiszaroffi Tehetségmentő Alapítvány	Tiszaroff
"A tiszaszentimrei gyermekéért"	Tiszaszentimre
"Újszentgyörgy Lakosságáért Alapítvány"	Tiszaszentimre
A Tiszaszentimrei Napköziotthonos Óvoda óvodásaiért Alapítvány	Tiszaszentimre
"Alapítvány a Tiszaszőlősi Óvodás Gyermekéért"	Tiszaszőlős
Tiszaszőlősi Iskola Gyermekéiért Alapítvány	Tiszaszőlős
Nagycsaládok Tomajmonostorai Egyesülete	Tomajmonostora
Tomajmonostora és Újszentgyörgy gyermekéiért Közalapítvány	Tomajmonostora

Forrás: <http://www.birosag.hu/engine.aspx?page=tarsszervsearch>

11. Jelenlegi forrástérkép

A VÁTI-REMEK adatbázis összesítése alapján 2004 és 2011 között összesen közel 30 milliárd forint támogatás érkezett a tiszafüredi kistérségbe. Ebből mintegy 2,3 milliárd forint hazai, több mint 27 milliárd forint pedig uniós forrásból, ez utóbbiból 2,8 milliárd forint az első Nemzeti Fejlesztési Tervhez (NFT 1), több mint 24 milliárd forint pedig az Új Magyarország Fejlesztési Tervhez (ÚMFT) kapcsolódóan. A 2004-2011 közötti hazai támogatások közel fele (44,9%-a) az emberi erőforrások fejlesztését szolgálta, gazdaságfejlesztési célokra a támogatások 21,5%-a, a műszaki infrastruktúra fejlesztésére 11,8%-a, a települési életminőség javítására pedig 9,2%-a jutott.

22. táblázat: Hazai támogatások, 2004-2011

Célkategória	Projekt száma	Támogatás (ezer Ft)	Költség (ezer Ft)
Emberi erőforrások fejlesztése	9	1 015 895	1 093 370
Gazdaságfejlesztés	94	486 759	756 363
Műszaki infrastruktúra	25	266 045	371 421
Települési életminőség	29	208 654	272 895
Humán infrastruktúra	22	111 045	290 835
Tervezés	9	77 101	113 693
Turizmus fejlesztése	22	56 314	100 057
Kulturális örökség védelme	1	24 959	31 555
Környezetvédelem, környezetvédelmi infrastruktúra	3	10 424	19 457
Egyéb, nem besorolható	2	6 283	7 235
Összesen	216	2 263 479	3 056 881

23. táblázat: Uniós támogatások, NFT1, 2004-2011

Operatív program	Projekt száma	Támogatás (ezer Ft)	Költség (ezer Ft)
Környezetvédelmi és Infrastruktúra OP	1	1 074 306	1 074 306
Regionális Fejlesztés OP	5	872 121	1 946 222
Agrár és Vidékfejlesztés OP	48	628 714	1 505 817
Humán Erőforrás Fejlesztés OP	7	123 291	149 846
Gazdasági Versenyképesség OP	8	108 222	231 164
Összesen	69	2 806 654	4 907 355

24. táblázat: Uniós támogatások, ÚMFT 2007-2011

Operatív program	Projekt száma	Támogatás (ezer Ft)	Költség (ezer Ft)
Környezet és Energia OP	12	16 654 001	16 797 860
Regionális OP-ok	41	4 910 286	5 807 396
Gazdaságfejlesztési OP	42	1 557 729	3 261 364
Társadalmi Megújulás OP	15	815 829	824 629
Társadalmi Infrastruktúra OP	11	249 342	253 049
Államreform OP	2	32 968	34 695
Összesen	123	24 220 155	26 978 993

A 22-24. táblázatok forrása: VÁTI-REMEK adatbázis

Az EU-s támogatások első időszakában (NFT 1) a támogatások 38,3%-át környezetvédelmi és infrastrukturális fejlesztésekre, közel harmadát (31,1%) regionális fejlesztésre, 22,4%-át pedig agrár- és vidékfejlesztésre fordították. A második támogatási időszakban, az ÚMFT keretében érkezett támogatások több mint kétharmada (68,1%) a Környezet és Energia OP céljait szolgálta, ötödük (20,3%) pedig regionális fejlesztésekre fordították. A TÁMOP programok részesedése mindössze 1 százalék, alig 250 millió forint volt 2007-2011 között (22-24. táblázatok).

A kistérségben megvalósított legnagyobb projekt a nagykunsági árvízszint-csökkentő tározó projektje, amely önmagában 13 milliárd forint támogatást leköt. A további jelentősebb volumenű projektek közül több is kapcsolódik a gyerekesély-csökkenéséhez, a gyerekek esélyegyenlőségének javításához. Ilyen például Kunhegyesen a tornaterem-építés és az iskolai épület felújítása (415 millió forintos támogatás), Abádszalókon az iskola rekonstrukciója és a pedagógiai tevékenység tartalmi fejlesztése (268 milliós támogatás), illetve az ottani óvoda intézményeinek komplex fejlesztése is (181 milliós támogatás). A kistérségnek a kompetenciaméréseken egyik legjobb teljesítményt nyújtó iskolája, a tiszafüredi Bán Zsigmond Református Iskola, az esélyegyenlőség, felzárkózás és a teljes integrált nevelés megvalósítása érdekében történő szakmai és tárgyi fejlesztésre mintegy 190 millió forint támogatást kapott. A kisebb községeket érintő fejlesztések jellemzően a szennyvízhálózat bővítéséhez, belterületi bel- és csapadékvíz-rendezéshez kapcsolódnak. Emellett Kunhegyes körzetében a térségi elérhetőség javítására is fordítanak támogatást (25. táblázat).

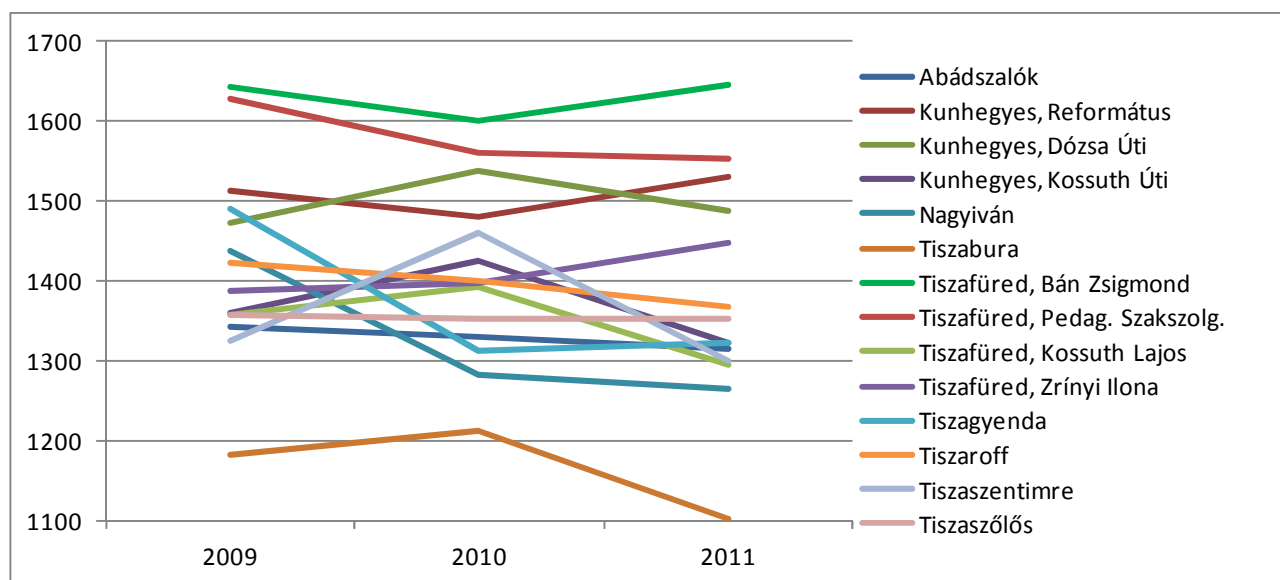
25. táblázat: 20 legjelentősebb uniós projekt a kistérségben

Pályázó neve	Projekt célja (év)	Megvalósítás helye	Támogatás (eFt)	Költség (eFt)
Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság	Nagykunsági árvízszint-csökkentő tározó projekt (2008)	Abádszalók	13 250 586	13 250 586
Tisza-tavi Régió hulladéklerakóit rekultiváló egycélú Önkormányzati Társulás	Tisza-tavi Régió hulladéklerakóit rekultiváló egycélú Önkormányzati Társulás tagtelepüléseinek felhagyott települési szilárdhulladék-lerakóinak rekultivációja (2010)	Tiszafüred	2 817 030	2 817 030
Kunhegyes Város Önkormányzata	A Kunhegyes Általános Iskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Szakiskola és Óvoda mikrotérségi társulás új tornateremének építése, feladat-ellátási helyeinek felújítása, bővítése (2010)	Kunhegyes	415 263	437 118
"GSV" Kereskedelmi Kft.	GSV Kft. mészüzem létesítése Tiszafüreden (2009)	Tiszafüred	406 509	813 017
HEGYESI-HÁZ Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság	Új vállalkozói inkubátorház létesítése a leghátrányosabb helyzetű tiszafüredi kistérséghez tartozó Kunhegyes városában a helyi vállalkozások felzárkóztatása érdekében (2009)	Kunhegyes	385 435	770 870
Tiszaroff és Tiszagyenda szennyvízhálózatának bővítése	Tiszaroff és Tiszagyenda szennyvízhálózatának bővítése (2011)	Tiszaroff	347 736	418 751

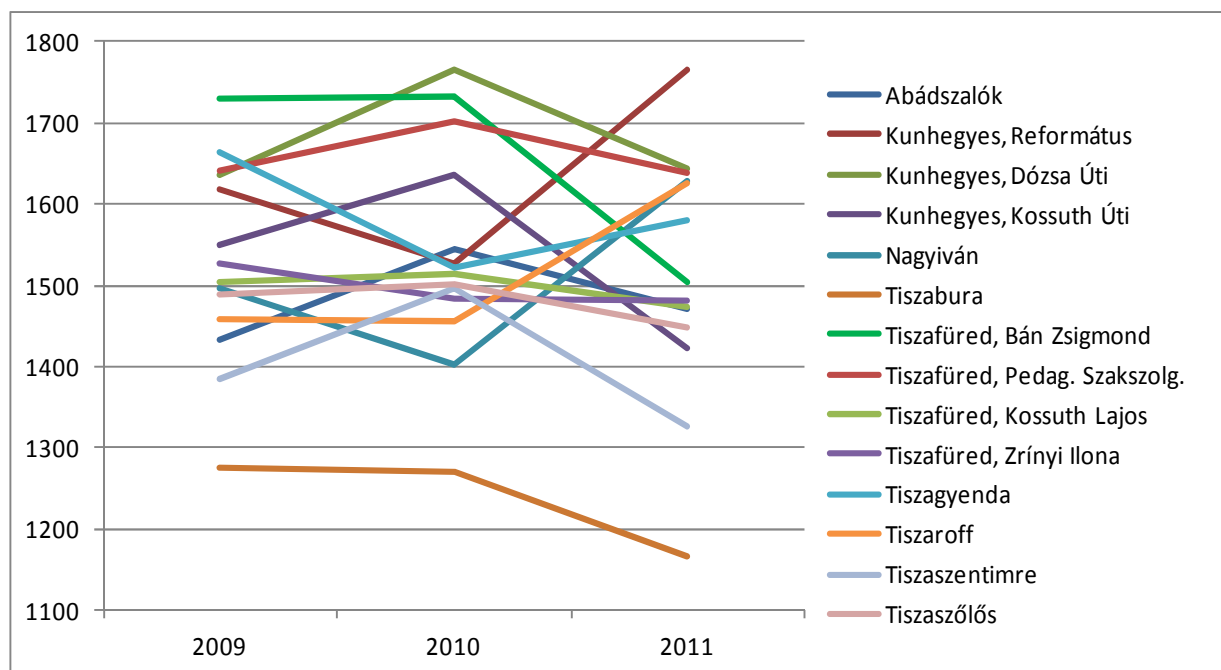
Pályázó neve	Projekt célja (év)	Megvalósítás helye	Támogatás (eFt)	Költség (eFt)
Magyar Közút Nonprofit Zártkörűen Működő Részvénytársaság	Térségi elérhetőség javítása a 3221. j. és a 34103. j. utakon (2008)	Kunhegyes	331 703	331 703
Tiszafüred Város Önkormányzata	Kossuth Lajos GSZIÁIPSZK központi épületének felújítása és bővítése (2010)	Tiszafüred	295 003	310 530
Tiszafüred Város Önkormányzata	Tiszafüred csapadékvíz elvezetése (2010)	Tiszafüred	289 295	321 439
Abádszalók Város Önkormányzata	Kovács Mihály Általános és Művészeti Iskola rekonstrukciója és pedagógiai tevékenységének tartalmi fejlesztése (2009)	Abádszalók	268 072	282 181
Tomajmonostora Községi Önkormányzat	Tomajmonostora belterületi bel- és csapadékvíz rendezése (2010)	Tomajmonostora	248 165	275 738
Tiszafüred Város Önkormányzata	Morotva kerékpáros pihenőpark létesítése és egyéb turisztikai attrakciófejlesztés Tiszafüreden (2010)	Tiszafüred	246 969	281 635
Kunhegyes Város Önkormányzata	Funkcióbővítő településfejlesztés Kunhegyes városban (2010)	Kunhegyes	239 796	297 249
Tiszafüred Város Önkormányzata	Tiszafüred város kerékpárhálózat fejlesztése, építése Tisza-tavi kikötőig (2010)	Tiszafüred	233 875	246 184
Tiszafüredi Kistérség Többcélú Társulás	Közösségi közlekedés fejlesztése a Tiszafüredi kistérség településein (2011)	Abádszalók	192 792	212 271
Tiszafüredi Református Egyházközség	A tiszafüredi Bán Zsigmond Református Általános Iskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és Óvoda szakmai és tárgyi fejlesztése az esélyegyenlőség, felzárkózás és a teljes integrált nevelés megvalósítása érdekében (2009)	Tiszafüred	189 489	199 462
Abádszalók Város Önkormányzata	A Hat Szín Virág Óvoda abádszalóki intézményeinek komplex fejlesztése (2009)	Abádszalók	181 093	190 624
BETON EXPRESSZ 2000 Építő és Szolgáltató Kft.	A BETON EXPRESSZ 2000 Kft. betontermégyártási üzletágának technológiafejlesztése, kapacitásbővítése két betonszivattyú beszerzésével (2011)	Tiszagyenda	174 838	349 675
BETON EXPRESSZ 2000 Építő és Szolgáltató Kft.	A BETON EXPRESSZ Kft. technológiai gépparkjának továbbfejlesztése a gazdaságosabb működés, a piac nagyobb arányú lefedése és egy kurrens szolgáltatás megvalósulása érdekében (2009)	Tiszagyenda	166 857	333 715
Duna Club Szolgáltató és Üzemeltető Korlátolt Felelősségű Társaság	Hátrányos helyzetű kistérségekben megvalósuló, munkalehetőség teremtő komplex fejlesztés a Duna Club Szolgáltató és Üzemeltető Kft. saját tulajdonában lévő tiszai kikötői fióktelepeken (Abádszalók, Tokaj, Tiszaroff, Csongrád). (2008)	Abádszalók	161 987	404 968
Összesen			20 842 493	22 544 746

Melléklet

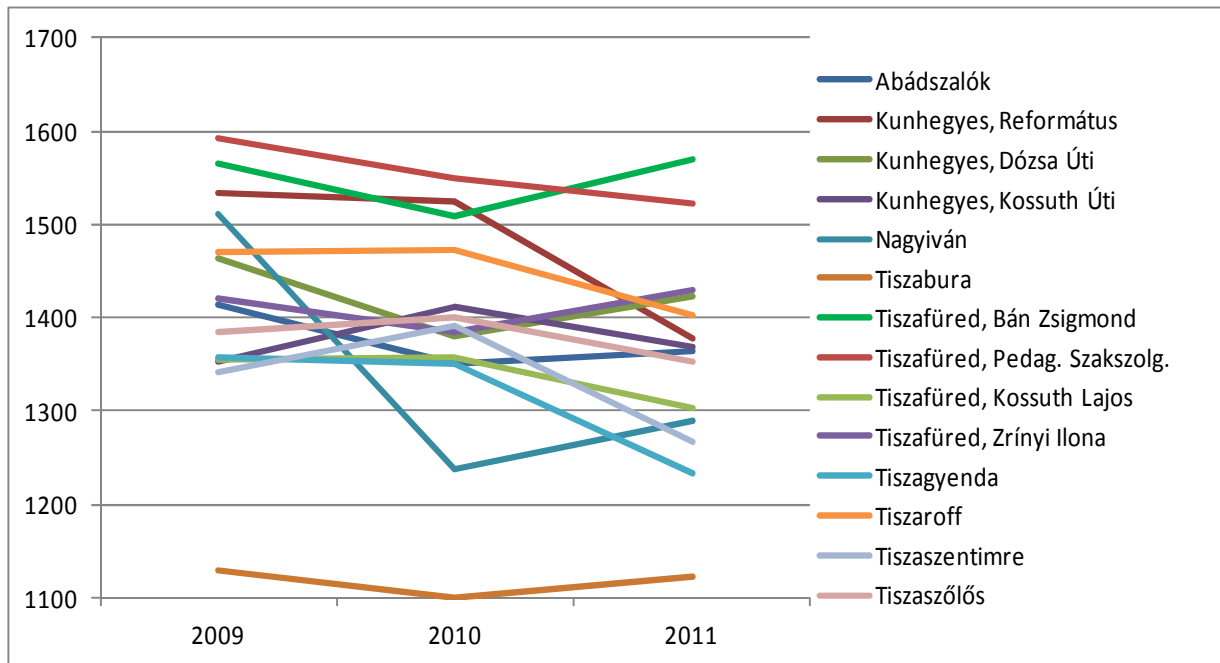
M 1. ábra: Tiszafüredi kistérség, kompetencia-eredmények – 6. évfolyam, matematika

M 2. ábra: Tiszafüredi kistérség, kompetencia-eredmények – 8. évfolyam, matematika

M 3. ábra: Tiszafüredi kistérség, kompetencia-eredmények – 6. évfolyam, szövegértés

M 4. ábra: Tiszafüredi kistérség, kompetencia-eredmények – 8. évfolyam, szövegértés

